چیا
کوردی - فارسی
هانگنامەی فەرهەنگی - کۆمەڵایەتی

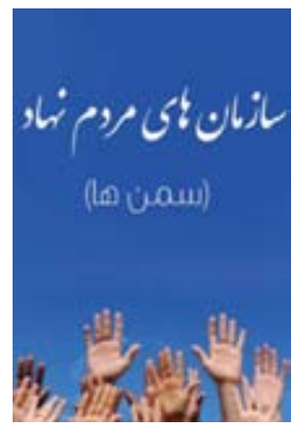

ایمان بیاوریم به قدرت نهادهای مدنی

خبر احداث پالایشگاه در کنار تالاب زریبار که بیشتر به یک جوک شباهت داشت، نگاه حساس و تیزبین نهادهای مدنی کوردستان و مریوان و به‌ویژه انجمن سبز چیا را به خود جلب نمود و با حساسیت ویژه‌ای این خبر را ، پیگیری نمودند، که پس از پیگیری ماجرا مشخص شد قضیه از سوی استاندار وقت کوردستان و تنی چند از زیرمجموعه ایشان با جدیت در حال پیگیری است.

صفحه ۳

عەلی ئەشرەف دەرۆیشیان؛ هێمای ئازادیخوازی و دادپەروەری

دەرۆیشیان، نووسەری بە توانا و چیرۆکنووسی ناوداری کورد کە بە حەکایەت بێژی چەوساوەکانی کوردستان ناسراوە، لە خەباتی بێ وچانی خۆیدا هەوڵی زۆری دا تا ئازارەکانی گەلەکەی زۆرتر بە جیهان بناسێنێت.

لاپەڕەی ۵

▪ دوشنبه ۱۵ آبان ۱۳۹۶ ▪ ۱۵ی خەزەڵوەری ۲۷۱۷ی کوردی ▪ ٦ نوامبر ۲۰۱۷ ▪ سال سوم ▪ شماره ۲۵ ▪ ۸ صفحه ▪ قیمت ۱۰۰۰ تومان ▪

رکاب مهربانی از زریبار تا خزر

عکس: جلال پزشک

صبح روز یکشنبه ۳۰ مهرماه دو دوچرخه‌سوار انجمن سبز چیا با اسامی **«کمال راستخانه»** و **«عرفان رشیدی»** با شعار **«نه به کشتار پرندگان مهاجر»** از تالاب زریبار مریوان راهی مازندران شدند تا در کنار عاشقان طبیعت مازندران به کشتار پرندگان مهاجر نه بگویند و به همگان اعلام دارند که اینجا سرزمین مهربانی است.
این اقدام متهورانه در حالی صورت می‌گیرد که ده سال پیش مردمانی ناآگاه و فرصت‌طلب از این دیار، در کنار زریبار دست به جنایتی فجیع علیه پرندگانی زدند که براثر گرسنگی و سرما پاهایشان در میان یخ‌ها گیر افتاده بود و با قساوتی ددمنشانه با بریدن پاهای آن‌ها برگ سیاهی را در تاریخ این سرزمین ورق زدند. اما اینک مردم دیار ما پادررکاب مهربانی دارند.

در رکاب پرندگان مهاجر

دوچرخه سواران چیا باشعار «نه به کشتار پرندگان مهاجر» راهی فریدون کنار مازندران شدند تا با رکاب در مسافت بیش از هزار کیلومتری پیام خود را به همگان برسانند.
صبح روز یکشنبه ۳۰ مهرماه دو دوچرخه‌سوار انجمن سبز چیا با اسامی «کمال راستخانه" و "عرفان رشیدی" با شعار "نه به کشتار پرندگان مهاجر" از تالاب زریبار مریوان راهی مازندران شدند تا در کنار عاشقان طبیعت مازندران به کشتار پرندگان مهاجر نه بگویند و به همگان اعلام دارند که اینجا سرزمین مهربانی است. این دوچرخه‌سواران در مسیر خود به سازمان حفاظت محیط‌زیست در پردیسان رفتند تا بگویند ما به‌عنوان سفیران مهربانی انجمن سبز چیا و صدای پرندگان مهاجر، رنج راه را به تن خریده‌ایم تا بگوییم: دیگر نمی‌توانیم آرام نشسته و در برابر سرنوشت مختوم به مرگ پرندگان مهاجر سکوت کنیم و از ریاست محترم سازمان حفاظت محیط‌زیست خواستند که با پیگیری جدی این مسئله آن را ریشه‌کن نمایید. ایشان بعد از تهران مسیر را تا دیار طبرستان رکاب زدند تا هم‌صدا با مازندرانی‌های مهمان‌نواز و عاشقان طبیعت به شکار پرندگان مهاجر نه بگویند و مورد استقبال مردم و مسئولین طبیعت دوست آن دیار قرار گرفتند، همچنین نشستی با رسانه‌ها و انجمن‌های مردم‌نهاد مازندران برگزار شد و ضمن تقدیر از حرکت اعتراضی و مدنی انجمن سبز چیا، تصمیم گرفتند که از این به بعد در کنار هم رساتر به روند کشتار پرندگان مهاجر نه بگویند و اعتراض خود را به مسئولان برسانند.
بنا بر شواهد، سالانه صدها هزار از پرندگان مهاجر در ایران قتل‌عام شده و هرسال از آمار پرندگان ورودی کاسته می‌شود. هرچند کشتار این پرندگان قدمتی تاریخی در میان مردمان این سرزمین دارد اما با توجه به درخطر قرار گرفتن زیستگاه‌ها و کاهش جمعیتی چندین گونه از پرندگان، شایسته است دوشادوش جامعه جهانی غنای فرهنگی خویش را به دنیا نشان دهیم. امروزه رصد پرندگان مهاجر از سوی مؤسسات تحقیقاتی و دانشگاه‌ها با حساسیت خاصی صورت می‌گیرد و مردمان زیادی به پرنده‌نگری روی آورده‌اند و بخشی از صنعت توریسم شده است اما متأسفانه نام این سرزمین به‌عنوان سیاه‌چاله پرندگان مهاجر شهرت گرفته است. دور زمانی نیست که در تالاب زریبار شاهد صحنه‌هایی دل‌خراش از کشتار پرندگان مهاجر بودیم و اینک به‌زعم بسیاری از صاحب‌نظران یکی از امن‌ترین مأواهای پرندگان مهاجر است. این دوچرخه‌سواران زریبار را به‌عنوان مبدأ ازاین‌روی انتخاب کردند که نمادی از توانستن اراده مردم در مسیر تغییری مثبت است و رنج این راه در این فصل را به خاطر ورود پرندگان مهاجر انتخاب کردند.
در این برهه زمانی که انسان‌های بی‌شماری قربانی جنگ‌افروزی و تنگ‌نظری‌های اطرافیان خود هستند و شعله‌های آتش در هر سو برافروخته است، انسانیت شاید بیشتر از هرزمانی محتاج هم‌صدایی و همگرایی برای مهرورزی و مهربانی است. جامعه‌ای که با حیوانات رفتار مهربانی دارد، همیشه صلح‌طلب بوده و نمی‌تواند خشونت اجتماعی را برتابد.
امیدواریم فعالین زیست‌محیطی، اجتماعی و فرهنگی کشور و همچنین مسئولین دلسوز و مردمان دلسوز وضعیت موجود با حمایت از این حرکت، عزم خود برای تغییری اساسی در رویکردهای اجتماعی و خاصتا این موضوع را نشان دهند.

حمایت از حیوانات یا کمک به نابودی حیات‌وحش ایران؟!

■ **قادر رحمان زاده**

موضوعی که این روزها در جامعه فعالین و دلسوزان محیط‌زیست ایران، مخالفان و موافقانی پیداکرده است، موضوع حمایت از حیوانات به‌خصوص سگ‌هاست. می‌توان طرفداران یا حامیان این حیوان را در بخش عمده¬ایی تقسیم‌بندی کرد که بیشتر آن‌ها بر طبل حمایت همه‌جانبه، دلسوزانه و بدون دلیل علمی و فقط از روی احساسات می‌کوبند. حامیانی که شاید اگر کمی تخصصی‌تر به این مبحث می‌پرداختند، برایشان آشکار می‌شد که حیوان‌دوستی واقعی به چه شکلی است و شاید این روشن‌سازی باعث‌وبانی تحول در دیدگاه آنان می‌گشت. گروهی دیگر که بیشتر مخالف این شکل فعالیت‌ها هستند و علمی‌تر و تخصصی‌تر به این مبحث می‌پردازند، نجات و حفظ حیات‌وحش ایران را که در بین کشورهای جهان یکی از غنی‌ترین حیات‌وحش را نیز داراست، در اولویت خود قرار داده‌اند. سگ، گونه اتفاقی است که در سال‌های اخیر بیشترین مشکلات را برای حیات‌وحش نه‌چندان سرحالمان به وجود آورده است و حتی باعث ایجاد کمپین‌هایی مثل نجات یوز شده است که عده‌ای از بازیگران نام‌آشنای سینما و تئاتر ایران را البته با کمک سازمان حفاظت محیط‌زیست واداشته است که از گونه مهم و منحصربه‌فرد یعنی یوز ایرانی که طبق آمار کمتر از ۵۰ قلاده از آن نیز باقی‌مانده است، اقدام به جمع‌آوری کمک مالی کنند. یکی از مهم‌ترین دلیل جمع‌آوری کمک‌های مالی نیز نجات این‌گونه در حال انقراض از دست سگ‌های گله منطقه توران که مهم‌ترین زیستگاه یوز نیز به شما می‌آید هست تا شاید کمکی به عقب افتادن پایان عمر یکی دیگر از گربه‌سانان مهم ایران بنمایند.

ادامه در صفحه ۳

▪ سخن چیا ▪

لەکێ یارەب خەبەرپرسی بکەم من؟ کە هەرکەس بۆ خەبەر چوو، بێ خەبەر کەوت
"مەحوی"

١-ئالۆگۆڕی پرتەوژمی زانیاری لە دونیای سەردەمدا کارێکی کردووە کە بڕی لە کارناسان بڵێن مرۆڤێکی ئەم سەردەمە لە ڕۆژێکدا بە قەد هەموو ژیانی کەسێکی دووسەد ساڵ لەمەوپێش زانیاریی پێ ئەگات. دونیای ئەمڕۆ بە زانیارییەوە گۆچ کراوە و بیرکردنەوە پێی بێ میدیا و کەرەستەگەلی جۆراوجۆر وەکوو مۆبایل و ئینتێرنێت زۆر ئەستەمە. شتانێک کە لەم چەند ساڵەی دواییدا دەرکەوتن و هەموو کون و قوژبنی ژیانیان پێوا. ئالۆگۆڕی بیروڕا و هەواڵی دوور و نزیک، قەتیسی میدیا و تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان ماوەتەوە و هەر ڕۆژە خەڵک زیاتر لە ڕۆژنامە و کتێب دوور ئەکەونەوە و بە واتایەکی تر زۆرینەی خەڵک لە بیر کردنەوە و ئەندێشەیەکی قوواڵ دوور ئەکەونەوە. ئەم شتە لە خۆیدا ئالۆزیی ژیان، بیرکردنەوە و ڕاڤەی پێشهاتەکان دەر ئاخات و مڕۆڤ پڕ ئەکات لە پرسیاری بێوەڵام. ناوچە پڕ ئەکات لە کارەساتی سەیر کە ژیانێ هەزاران ئینسان بە خۆیەوە سەرقاڵ ئەکات. لەم دونیا ئالۆزەدا کوشتن و تاڵان و بێڕێزی بە کەرامەت و کەسایەتیی تاک یان کۆمەڵانی خەڵک ئاسایی دەبێتەوە و پاڵەوان پەمەی مەجازی لێی دەکەوێتەوە کە لە ژێر لێف و دۆشەکەدا شۆڕش ئەکات و چەرخی خەباتی مەدەنی، سیاسی و کولتووری دەگێڕێت و لە ئاکامیشدا دەکاتە ڕادەیەک کە چیتر لە ئاست ڕووداوەکان کەمترخەم بین. شتێ کە ئەم کەشە لەوەش ئالۆزتر دەکات هەواڵی بێ بنەما و درۆ و هەڵەیە کە متمانەمان دەگرێتە ئامانج و وەها دۆخێک پێک دێنی کە تیایدا هەست بە پووچی و بێدەسەڵاتی و گەمەپێکراوی بکەیت.
٢-لەو شتانەی کە شەقامی کوردی لەم ماوەیەدا هەژاند، کۆچی دواییی مام جەلال تاڵەبانی بوو کە هەست و سۆزێکی زۆری لە هەموو لایەک ئاراستە کرا و نە تەنیا کوردان بەڵکوو وەکوو ڕۆژهەڵاتی نەتەوەکانیش تر، بەتایبەت دەوروبەرییەکانی لێهات. هەست و سۆزێک کە دەچوو مەرقەد و مەزارێک لە جنس و ڕەنگێکی تر پێک بێنێت. زۆری ئەخایەند کە کارەساتی کەرکووک خولقا و ئەم کارەساتە ڕۆحی نیشتمانیی کۆمەڵانی خەڵکی بریندار کرد و گرۆتینی گشتیی دامرکاند و هەموو هیوایانی دامراند. هەواڵێک کە کۆچی مام جەلالی لە بیر بردەوە و تا ڕادەیەکیش کەوتە دژایەتی ئەو بەسەرهاتە! ئەم کارەساتەی کەرکووک کارەسات بوونی پێکهاتەی کۆمەڵایەتی، سیاسی و ئابووریی حکوومەتی هەرێمی دەرخست و زیاتر لە هەموو کاتێک پێویستیی ڕەخنەی لە ئاستی ڕۆشنبیران و گەسایەتییە مەدەنییەکان دەرخست. ڕێککەوتن لە گەڵ ئەویدیدا و بە واتایەک خیانەت، مەخلووقی چرکەسات نییە. شرۆڤەیەکی زۆر لە زەمەنی دەسەڵاتدارێتیی لایەنەکان لە پشتی ئەو لێقەومانەوەیە. ڕاستە زۆر جار لە چرکەساتێکدا دەر ئەکەون، بەڵام هۆکارەکان لە ماوەیەکی درێژدا بوونیان هەیە و ڕەنگی گەش و هاواری بەرزی میدیاکان ناهێلن خۆیان بەباشی دەربخەن. ئەم کارەساتە بە هەر ئاقارێکدا بڕوات، شیکردنەوەیەکی جیدی و بنەمایی بەدوور لە هەر چەشنە چاوپۆشی و لایەنگرییەکی پێویستە تا لانیکەم لە داهاتوویشدا دووبارە نەبێتەوە.
٣-دەسەڵاتی زاڵ گۆتاری زاڵ ئەخولقێنێت و یەک لە پێوەرەکانی هەنووکەیی ئەو دەسەڵاتە میدیای زاڵە. لەم سەردەمەی میدیا و شەپۆلی سێیەمەدا، زۆرشتی گرنگ ئەقەومێن کە لە بەر ڕۆژەڤ نەبوونەوەی میدیایی ئاوڕی لێ نادرێتەوە یان ئەوندە بەرچاو نییە کە میدیا پێویستی بێت.
٤-میدیا ئەمڕۆ چاوی خەڵکە و پێیان ئەڵێت چی ببینن، گوێی خەڵکە و پێیان دەڵێت چۆن ببیسن و هزریانە و بەو شێوەیەی کە حەزی پێ بکات ئەیانفکرێنێت. ئێمە عادەتمان کردوو بە کارەسات. ئێرە وڵاتی قەزاوقەدری ئێمە و ڕمبازێنی ئەوییەکانە. لای ئێمەش پاڵەوان میدیایین. ئێمە لە مێژە پاڵەوانەکانی خۆمان ون کردووە. ئینتیمامان هەموو کەسێکە لە دەرەوەی خۆمان، بۆیە بە ڕووخانی هەرکامەیان دەڕووخێین. هیچ کات باوەڕمان بە خۆ نەبوو و لە ڕێگای بونیادنانی وەها شتێکدا هەوڵ نادەین و گاڵتە بە هەوڵدەرانیش ئەکەین.
٥- گەل پێویستی بە پاڵەوانە تا دوای کەوێت، خۆی لە بەر بە کوشت بات و بێ دڵەڕاوکێ پێ بنێتە جێ پێی، فەخری پێوە بکات و شکۆی پێ ببەخشێت، بۆیە خەڵک پێویستیان بە کارەساتە. کارەسات پاڵەوانیان بۆ ئەخولقێنێت و لە کارەسارتدایە کە پاڵەوان واتای خۆی دەرئەخات. هەر بەم پێیەش پاڵەوان پێویستی بە کارەساتە تا خۆی بناسێنێت! چونکە خەڵک بێ کارەسات تێ ناگەن بۆ پاڵەوانی.
٦- لاچوونی مەترسیی پاڵاوگە لە نزیک زرێباردا ئەگەر بەری پێنەگیردرایەت، نەرم نەرم هەموو ناوچەی چۆڵ ئەکرد و لەوەی کەرکووک خراپتری بە سەر خەڵکدا ئەهێنا. لەم دۆخەدا لە بەرئەوەی کارەسات نەقەومەاوە، پاڵەوان بێمانایە. ئەو کەسانەی نەیانهێشت دەسدرێژی بکرێتە سەر سامانی نیشتمانیان و تەنانەت کەرامەتی یەک کەسایەتیش بڕووخێ، پاڵەوان نین! کاتێک هەموو ناوچە قڕ ببوایەت و ئەوان تۆزێ لە دەردی ئەو خەڵکەیان بە دانی ماسکێک بۆ هەناسەکێشانی ئاسایی کەم کردایەت، ئەبوون بە پاڵەوانی بێهاوتا. میدیا حەز ئەکات وا بین و وا بیر کەینەوە. میدیا ناهێڵێت پاڵەوانەکان لە دەرەوەی خۆی دروس ببن.
بڕیا ئەم نیشتمانە پڕ لە چیا و ئەندامانی چیا بوایەت تا لە دونیایەکی بێکارەسات و بێپاڵەوانەدا دڵمان بە هەواڵی نەمانی مەترسیی پاڵاوگە خۆش ببوایەت. هەواڵی لە چەشنی ئەوەی کە زرێبار و مەریوان ئەمنترین جێگایە بۆ پەلەوەرە کۆچەرییەکان و ئەمەش نە تەنها لە ئێران، بگرە لە هەموو ڕۆژهەڵاتی ناویندا. هەواڵی لە چەشنی دژایەتیی کوشتنی ئاژەڵان و پەلەوەرە کۆچەرییەکان لە مازەندەران و هەواڵی لە چەشنی دەسپێکردنەوەی خولی تازەی فێرکاریی ژینگەیی لە قوتابخانەکاندا. چە می‌کنید و این جامعه می‌خواهد به کجا برود؟

کارخانه سیمان و نابودی هەورامان

استان کوردستان مخصوصاً هەورامان منطقه‌ای گردشگری می‌باشد که هرساله تعداد زیادی توریست را از شهرهای مختلف ایران و حتی خارج از کشور جذب می‌کند.

صفحه ۲

منداڵان وگیرۆدەبوون بە مادەی هۆشبەر

بەداخەوە کەسی گیرۆدەبوو بە مادەی هۆشبەر زیاتر وەکوو تاوانبارێک سەیر دەکرێ، نەک وەک نەخۆشێکی دەروونی و منداڵان لەم نێوانەدا زیاتر لە هەموان زیانێ ئەم دیاردەیەیان بەرئەکەوێت.

لاپەڕەی ٤

کۆڵبەرنامە...

بدن‌های طبقاتی: ضرورتِ بدنِ کولبر

تداعی هویت یک کولبر، برعکس یک بدن‌ساز نه در جلوی آینه و با اینهمان شدن با مدل‌های رسانه‌ای بلکه در برابر آینه‌ی مفاهیم حقوق بشری بدن و جسمش تداعی می‌شود.

صفحه٦

فصل کَل مستی(کەلەهەرز)، فصل مراقبت های ویژه

این تفکر که کشتن نرها توسط شکارچیان ضرر کمتری دارد، تفکری درست نیست حتی عواقب بدتری از شکار ماده‌ها دارد.

صفحه۲

چشمه‌سارهای کوردستان؛ منشأ جنگ یا زندگی

اکنون بیش از هرزمانی عیان و آشکار گشته است که آب‌های جاری از چشمه‌ها، دره‌ها، کوه‌ها، ارتفاعات، ماهورها و جلگه‌های کوردستان، نه‌تنها مایه آبادانی و توسعه و صلح و آرامش مأوا و ساکنان آن مناطق نگشته، بلکه مصائب بسیار بزرگی مانند انفال، آسیمیلاسیون و تضیع حقوق اولیه را نیز سبب گردیده است

صفحه۳

کورد و هه‌ورامی یا سورانی و هه‌ورامی؟

این سخن تفرقه‌افکنانه را باید ناشی از همان ذهن قبیله‌ای و کوتاه اندیش انسان ماقبل مدرن دانست که معتقد بود نگریستن در آینه و ناخن گرفتن در شب و... خطرناک است و باعث زوال عقل می‌شود.

صفحه۵

فصل گَل مستی(کەڵەهەرز)، فصل مراقبت های ویژه

■ علی‌اکبر عامری فر

با توجه سردسیر بودن مناطق کردستان، فصل جفت‌گیری بسیاری از پستانداران وحشی ازجمله کل و بز و قوچ و میش وحشی، از اواسط آذرماه آغاز می گرد. این مرحله از زندگی این وحوش، جهت ادامه بقای آنها ها بسیار اهمیت دارد. به لحاظ حساسیت، چیزی کمتر از فصل زایمان این وحوش ندارد. در هردو مرحله جفت‌گیری و زایمان، سکوت، آرامش و امنیت زیستگاه، حرف اول را می‌زند. هرگونه انتظار برای افزایش جمعیت، ارتباط مستقیمی با امنیت زیستگاه وحوش، به ویژه در این مرحله دارد. اگر زیستگاه شلوغ یا ناامن باشد، بسیاری از ماده‌ها امکان بارور شدن پیدا نمی‌کنند. در این فصل به علت مستی نرها چون معمولا در فصل زایمان در این منطقه مشاهده می‌گردند؛ بنابراین در فصل جفت‌گیری تمام زیستگاه نیاز به حفظ آرامش دارند. این‌گونه ها در این فصل کیلومترها در داخل زیستگاه جابجا می‌شوند. این وحوش بعد از فصل جفت‌گیری به میزان زیادی لاغر وضعیت می‌شوند. لذا مدت‌ها بعد از فصل جفت‌گیری هم امنیت زیستگاه بسیار اهمیت دارد.

موضوع دوم مهم در این فصل، آب و غذا می‌باشد چون این‌گونه ها طی مدت جفت‌گیری ضعیف می‌شوند در این مرحله و بعدازآن باید به بازسازی بدن خود بپردازند تا بتوانند فصل سرد و یخبندان و برف و نبود علوفه را تحمل و به بهار برسانند. لذا اطمینان از جاری بودن آب چشمه‌ها و آبشخورهای زیستگاه در این فصل، از اهمیت زیادی برخوردار است. باقی‌مانده پوشش گیاهی زیستگاه برای این فصل و حتی زمستان بسیار مهم است لذا چرای مراتع زیستگاه واتش سوزی در مراتع جنگل‌های زیستگاه، باعث کمبود علوفه در فصل جفت‌گیری و خسارت جبران‌ناپذیری به افزایش نسل وحوش وارد می‌کند وجود تعداد کافی از جمعیت نرها برای بارور ساختن ماده‌ها از دیگر ضروریات ازدیاد نسل این‌گونه هاست. لذا این تفکر که کشتن نرها توسط شکارچیان ضرر کمتری دارد، تفکری درست نیست حتی عواقب بدتری از شکار ماده‌ها دارد. چراکه یک نر می‌تواند چندین ماده را بارور کند. وانگهی بر اساس مطالعات انجام‌گرفته ما در سطح استان، هیچ گونه مازاد جمعیتی بیش از ظرفیت زیستگاه نداریم تا برای آن پروانه شکار صادر کرد. لذا ضروری است با آغاز فصل جفت‌گیری و کاهش میزان هوشیاری حیات‌وحش، برنامه‌ریزی دقیق صورت گیرد تا در این فصل حساس هیچ‌گاه زیستگاه از حضور محیط‌بانان،همیاران نیروهای حفاظتی ومردم‌نهاد خالی نگردد...

پیام انجمن سبز چیای مریوان به خاطر کشتار پرندگان مهاجر در شمال ایران

مردم شریف مازندران، فریدون‌کنار، سرخ‌رود و همه مردم ایران!

واضح و مبرهن است که این روزها و سال‌ها، محیط‌زیست ایران به‌هیچ‌وجه حال‌وروز خوشی ندارد. هرروز بدتر از دیروز خبرهای بسیار ناگواری از مصیبت‌های محیط‌زیستی در ایران به گوش می‌رسد. مصیبت‌هایی کلان و بسیار ویرانگر. حال خبرهای محلی و به‌ظاهر کوچک بماند که ناله به گردون رسد.

هنوز طنین شوم یک خبر در گوش است که فغان خبری تازه داغ دل را تازه می‌کند. سد گتوند، وضعیت دریاچه ارومیه، تالاب هامون، گاوخونی، جازموریان، نشست وحشتناک سفره‌های آب زیرزمینی، فرونشست‌های گسترده زمین در دشت‌های ایران، بحران آتش‌سوزی جنگل‌های زاگروس، آفت ویرانگر جنگل‌های زاگروس به‌ویژه در ایلام، طوفان شن بنیان برافکن سیستان و بلوچستان و جنوب و غرب ایران، حال ناخوش دریاچه زریبار مریوان، سدسازی‌های گسترده و وحشتناک در کوردستان و آذربایجان غربی و اینک کشتار ناجوانمردانه پرندگان مهاجر در شمال ایران، به‌ویژه فریدون‌کنار.

ما را چه شده است که داریم تیشه به ریشه مام مهربان طبیعت می‌زنیم؟ مادری که هزاران سال است با سخاوتمندانه‌ترین شیوه مای انسان را در آغوش خود کشیده است و از هر لحاظ جان‌پناه بوده است. مگر او را چقدر یارای پایداری است و زبان برنیاوردن؟

همه می‌دانیم که دولت و ادارات عریض و طویل دولتی در حفظ و حمایت محیط‌زیست آن‌چنان‌که بایدوشاید است نتوانسته‌اند موفق عمل کنند و بعضاً کاتالیزوری برای ویرانی طبیعت بوده‌اند؛ بنابراین باید به مردم و نهادهای مدنی امیدوار بود.

مردم‌دوست دار طبیعت مازندران و سرخ‌رود! نیاکان ما و شما تا به امروز به بهترین شیوه، پاسدار محیط‌زیست بسیار حساس و جادویی شمال بوده‌اند و فرهنگی محیط‌زیستی را نقش کرده‌اند که مایه مباهات است. مبادا بگذاریم که عده‌ای قلیل ولی ویرانگر و پشت‌گرم به کانون‌های قدرت، به خاطر شکار اسفناک و بسیار گسترده پرندگان بی‌پناه مهاجر و به خاطر منفعت‌های اندک و بی‌مایه مادی، آن‌هم به نفع چشم‌دریدگان حریصی که فقط لذت‌های آنی خود را بر هر چیزی ترجیح می‌دهند، این فرهنگ ریشه‌دار محیط‌زیستی شما و نیاکانتان را لکه‌دار کنند و خدای‌ناکرده به‌عنوان مردمان بی‌توجه به محیط‌زیست و اکنون به جان پرندگان مهاجر، شناخته شویم.

به‌هیچ‌وجه زیبنده انسان بودن و فرهنگ محیط‌زیستی ما نیست که به شکلی بی‌رحمانه و بی‌توجه به پیامدهای ناگوار و طولانی آن، بگذاریم که پرندگان مهاجر آماج طمع عده‌ای سوداگر قرار گیرد.

پرواضح است که محیط‌زیست، گران‌سنگ‌ترین سرمایه هر ملتی است. بدون آن به‌هیچ‌وجه امکان هیچ‌گونه توسعه جدی، به‌ویژه توسعه پایدار وجود ندارد؛ پس لازم است که بسیار جدی‌تر و مسئولانه‌تر باید تمام جنبه‌های محیط‌زیست را پاسدار باشیم و امانت‌دار شایسته‌ای برای فرزندان و نسل‌های آینده امان باشیم. شکی نیست که محیط‌زیست امانتی ظریف و شکننده است در دست ما از طرف فرزندان و نوادگان ما.

ما از کوردستان، از مریوان، از کنار دریاچه رؤیایی زریبار می‌آییم. حامل دل‌های نگران مردمان طبیعت دوست آن دیار، به‌ویژه اعضای انجمن سبز چیای مریوان هستیم. نگران و پریشان از واقعه کشتار پرندگان مهاجر در اینجا. چراکه به جد معتقدیم که کل جهان یک اکوسیستم یکپارچه است و جفا به هر گوشه‌ای از آن، سزا در پی خواهد داشت. دریاچه زریبار هم از دریاچه‌های پذیرنده پرندگان مهاجر است که هرساله شکوهی سحرآمیز به زریبار می‌بخشند. خوشبختانه پرندگان مهاجر در چند سال اخیر در زریبار به لطف برنامه‌های آموزشی انجمن سبز چیا، مورد تهدید و طمع نیستند و به‌خوبی از طرف مردمان مریوان، موردحمایت قرار می‌گیرند. انجمن سبز چیا با برنامه‌هایی که در این زمینه داشته توانسته است که سهمی در عملیاتی کردن این پتانسیل داشته باشد و تقریباً آن را به فرهنگی عمومی تبدیل کند. اکنون سایت پرنده‌نگری شروان زریبار مریوان که از طرف انجمن سبز چیا تدارک دیده‌شده است، به یکی از کانون‌های موردعلاقه دوست داران پرندگان و محیط‌زیست قرارگرفته است که می‌تواند نمونه خوبی برای اینجا هم باشد.

امیدواریم که انجمن‌های محیط‌زیستی مازندران و به‌ویژه این مناطق، بسیاربیشتر از این فعال باشند و حداکثر استفاده را برای جلوگیری از ادامه و تکرار فاجعه کشتار پرندگان مهاجر را درزمینهٔ فرهنگی و آموزشی ببرند، اکثریت مردم طبیعت دوست را با خود همراه کنند و مانعی جدی شوند بر سر راه تعبیر خواب شوم قاتلان پرندگان بی‌پناه مهاجر در این خطه و پایانی باشند بر این کار بس ناجوانمردانه.

انجمن سبز چیای مریوان
۱۳۹۶/۸/۴

کارخانه سیمان و نابودی هه ورامان

از روزی که اولین کارخانه سیمان‌سازی در ایران در سال ۱۳۱۲ در شهر ری تهران کنار معدن «بی بی شهربانو» راه‌اندازی شد تا به امروز بیش از ۷۰ کارخانه سیمان در ایران تأسیس‌شده است؛ اما نمی‌توان به بهانه سازندگی، اشتغال‌زایی و خودکفایی اثرات این صنعت بسیار آلوده‌کننده را نادیده گرفت.

اگر اشتغال‌زایی را یکی از ملاک تأسیس همچنین کارخانه ایی بدانیم آنچه در واقعیت اتفاق می‌افتد با آنچه ادعا داشته باشیم متفاوت است. آنچه خطرات این صنعت را حادتر می‌کند وجود آلودگی‌هایی شامل: هوا، آب‌های زیرزمینی، از بین رفتن پوشش گیاهی که منشأ بسیاری از بیماری‌هاست و تأثیر آن بر روی اکوسیستم و جامعه انسانی انکارناپذیر است.

استان کوردستان مخصوصاً هه ورامان منطقه‌های گردشگری می‌باشد که هرساله تعداد زیادی توریست را از شهرهای مختلف ایران و حتی خارج از کشور جذب می‌کند که گامی است برای اشتغال‌زایی و معیشت روزانه مردم که بدون صرف هزینه‌ای از سوی دولت در بخش توریستی، طبیعت بکر و دست‌نخورده هم باقی می‌ماند؛ اما متأسفانه با اصراری از سوی نماینده‌ی محترم شهرستان‌های مریوان و سروآباد جناب آقای منصور مرادی انجام گرفته است نه‌تنها هه ورامان بلکه مناطق حفاظت‌شده کوسالان نیز در معرض خطر جدی قرار دارد این در حالی است که مردم از نماینده خود انتظار دارند بادید توسعه‌ی پایدار، زندگی سالم، حفظ مکان اجدادی و دور از آلودگی به منطقه هه ورامان بنگرد.

مکان احداث این کارخانه سیمان در نزدیکی روستاهای ذلکه و دزلی از توابع شهرستان سروآباد قرار است احداث شود یعنی دقیقاً در ورودی منطقه توریستی هه ورامان –دربنددزلی.

به‌طورکلی در فضاهای جغرافیایی روستایی و کوهستانی، وجود و وقوع انواع حرکات دامنه‌ای نظیر زمین‌لرزه، روانه‌های گلی، سیل و غیره همگی حاکی از ناپایدار بودن محیط هستند. لذا حساسیت این مناطق بسیار زیاد و میزان مقاومت و پایداری آن‌ها در برابر فعالیت و دخالت‌های انسانی بسیار کم است.

لذاانجمن سبز چیا هم مخالفت خود را نسبت به این تخریبات اعلام و اظهار نگرانی می‌نماید و از نماینده محترم هم درخواست دارد به‌جای اصرار بر ورود صنایع آلاینده به مریوان، تمرکز خود را بر توسعه گردشگری و اکو توریسم بنماید و این انجمن هم در این راه یاریگر خواهد بود.

پرندگان مهاجر از آن هیچ ملت و جغرافیای خاصی نیستند

معاونت محترم ریاست جمهوری، ریاست محترم سازمان حفاظت محیط‌زیست ایران، جناب آقای عیسی کلانتری؛

با سلام و عرض ادب.

در دنیای امروز دیگرکسی رنج به چالش کشیدن مسئله‌ای که قانون حامی آن است را به دوش نمی‌کشد و هنگامی‌که حق از ناحق تمییز یافت، آن مجریان قانون‌اند که شب و روز نشناخته و در پی احقاق حقوق هستند. متأسفانه انگار در ایران ما قانون برای آن است که عریضه خالی نماند وگرنه قانونی شدن یک مسئله کجا و برخورد با متخلفین کجا و این البته گوشه‌ای از رنج‌های این سرزمین است و سایر زوایا را باید در رانت‌ها، باندها، لابی‌ها و چشم‌پوشی‌ها جستجو کرد.

چند سالی است کشتار صدها هزاری پرندگان مهاجر در شمال کشور، به‌ویژه در فریدون‌کنار، اِزباران و سرخرود نقل محفل عاشقان طبیعت و متخصصین امر شده است و در تب‌وتاب بودن و ماندن پرندگان کمیاب سخن‌ها گفته‌شده و فشارهای داخلی و بین‌المللی برای رهایی از این بحران وقیح زیستی، خود گویای این حقیقت تلخ است. حقیقتی که با ورود متمولین بانفوذ، بی‌توجهی‌ها و چشم‌پوشی‌های ادارات محیط‌زیست تلخ‌تر گشته است. اقتصادی شدن این شکار که عده‌ای عامدانه سعی در تقلیل زوایای آن، سنتی و مشروع نشان دادن آن دارند، به‌جایی رسیده است که ما شاهد یکی از بزرگ‌ترین مراکز قاچاق پرندگان مهاجر و کمیاب ایران باشیم که البته صحبت از غنای بازار و مورد معامله قرار گرفتن سایر جنبندگان نیز هست. بازاری وسیع، نه در گوشه و کنارهای مخفی جنگل که پیش چشم همگان و این برای ما یعنی چراغ سبزی گویا برای تاراج طبیعت.

جناب آقای کلانتری! همان‌گونه که مستحضرید ایران در وضعیت مناسبی ازلحاظ محیط‌زیست قرار ندارد و شایسته نیست مکافات کوته‌فکری‌های ما، رواج بی‌قانونی، رانت و باندهای ثروت ما را پرندگان مهاجر پس بدهند. روا نیست به خاطر قلیل افرادی نام و اعتبار مردمان شریف مازندران و مملکتی را فدا کرد و با دست روی دست گذاشتن به انجام فاجعه‌ای دیگر به‌مانند ارومیه نشست.

لذا ما به‌عنوان سفیران مهربانی انجمن سبز چیا و صدای پرندگان مهاجر، رنج راه را به تن خریده‌ایم تا بگوییم: دیگر نمی‌توانیم آرام نشسته و در برابر سرنوشت مختوم به مرگ پرندگان مهاجر سکوت کنیم و از شما نیز خواستاریم با پیگیری جدی این مسئله آن را ریشه‌کن نمایید. لازم به ذکر است که ابراز عجز و ناتوانی دولت در برابر هم‌چین مسئله‌ای به شوخی‌ای تفسیر شده و قطعاً شایعه دست داشتن افرادی سودجو از بدنه دولت را بیشتر از همیشه قوت می‌بخشد. البته باید یادآور شد که توجیه صید سنتی، ارتزاق و فقر ساکنین محلی را بارها شنیده‌ایم و ازآنجاکه خود از منطقه‌ای توسعه‌نیافته و محروم‌تر آمده‌ایم، قبول نخواهیم کرد که سودهای کلان عده‌ای سودجو و متمول را پشت دیوار کوتاه فقر عمومی پنهان کرد. امروز عواید عام اکو توریسم و پرنده‌نگری بر هیچ‌کس پنهان نیست و اگر واقعاً قصد مبارزه با فقر است که هر عاقلی مسیر توسعه پایدار مردم از راه پرنده‌نگری و توریسم را برمی‌گزیند. ما خواسته‌ای جز اجرای قانون‌های مصوب نداریم و انتظار داریم در این مسئله سروری قانون بر هر کس و مسئله‌ای را شاهد باشیم.

با تشکر دوچرخه‌سواران اعزامی عضو انجمن سبز چیا مریوان معترض به کشتار پرندگان مهاجر.

کمال راست خانه ـ عرفان رشیدی

سفر علم واخلاق

■ کاوه کوردستانی

انسان در یک‌صد سال گذشته به پیشرفت‌های شگرفی درزمینهٔ تکنولوژی دست‌یافته است اما متأسفانه درزمینهٔ اخلاق و معنویت نه‌تنها پیشرفت نداشته بلکه پسرفت داشته است. شعارهای انسانی، اخلاقی، زیبا و دهن‌پر کن زیادی داشته است، اما نتیجه اش اعمالی ددمنشانه، فاجعه‌آفرین، زشت و زننده، بوده است.

با اندکی تأمل در قتل‌عام‌ها، فجایع انسانی، کشتارها و تخریبات صورت گرفته توسط انسان، به فاصله زیاد پیشرفت تکنولوژی و اخلاق انسانی پی خواهیم برد. انسان، این اشرف مخلوقات که خود را دانای کل می‌داند و به عقل و درایت خود می‌بالد، سرمست و شادمانه بر شاخه‌ای نشسته که خود در حال بریدن آن شاخه است. وقتی اشرف مخلوقات بمب اتم را ساخت از این دستاورد جدید و شگفت‌انگیز آن‌چنان خوشحال بود که عصر را عصر اتم نامید و از اینکه با فشار یک دکمه می‌تواند مردم یک شهر و یا یک کشور را نابود کند بسیار احساس خوبی داشت اما آیا انسان این‌همه تلاش کرد، این‌همه بر نیروها و قوانین طبیعت غلبه نمودتا فقط هم نوع خود و سایر موجودات را نابود کند؟ امروزه انسان توانسته است دل اتم را بشکافد، توانسته فضا را درنوردد و درزمینهٔ ارتباطات در اوج می‌باشد؛ اما متأسفانه همچنان تشنه ریختن خون هم نوع خود و کشتار سایر جانداران دیگر است و این نتیجه آن است که معرفت و شناخت بشر به‌موازات فناوری رشد نکرده و به‌زودی به‌وسیله همین تکنولوژی که مایه فخر و مباهات انسان شده، خود را نابود خواهد کرد. مگر شیوه آموزش و کتاب‌های تدریس شده در تمام مراکز آموزشی ما تغییر یابد. در مدارس ما باید آموزش انسانیت و عقلانیت تدریس شود؛ اما متأسفانه آنچه امروزه در مدارس ما تدریس می‌شود مشتی مطالب کلیشه‌ای و تکراری هستند که دانش‌آموزان بیشتر از معلمان و معلمان بیشتر از دانش‌آموزان به آن بی‌اعتنا و از آن گریزان هستند. شاید دلیل گریزان بودن دانش‌آموزان این است که نه معلم و نه نویسنده مطالب کتب درسی به نوشته‌های خودباور ندارند و بدان عمل نمی‌کنند. آموزش اخلاقیات و انسانیت در کردار است نه در گفتار.

چند سال پیش برای آموزش مسائل زیست‌محیطی و مضرات شکار بی‌رویه به یکی از روستاهای مریوان رفتیم اهالی روستا در مسجد جمع شدند و بنده از مضرات شکار برای حضار صحبت نمودم بعد از پایان سخنانم، نوجوانی پیش من آمد و گفت من حرف های شمارا قبول دارم و دوست دارم به حرف¬های شما عمل کنم اما آقا معلم هر بار که به شکار می‌رود چند نفر از ما راهم با خود می‌برد تا بهش کمک کنیم. در جامعه‌ای که معلمش این‌چنین رفتار می‌کند چه انتظاری از سایر اقشار و نسل فردا داریم؛ درحالی‌که باید معلم الگوی رفتاری مناسبی برای دانش‌آموز باشد.

ما عملی را که بتواند الگویی مناسب برای بچه‌هایمان باشد از خود نشان نداده‌ایم و فرزندان ما همیشه تناقض شدیدی را در کردار و گفتار ما می‌بینند و همین امر باعث می‌شود که دانش‌آموزان و بچه‌های امروز ما، متخلفین و مخربین فردای ما باشند.

نجات انسانیت به نجات طبیعت و نجات طبیعت به تغییر فکر ما انسان‌ها بستگی دارد. تغییر فکر ما منجر به تغییر رفتار ما می‌شود و تغییر رفتار ما می‌تواند طبیعت و انسان را نجات دهد. هر وقت در مدارس ما آموزش مسائل زیست‌محیطی و انسانیت تدریس گردید و گفتار و کردار معلم باهم انطباق داشت و هر وقت با شجاعت تمام توانستیم بگوییم که در جهان سوم، دولت‌ها بزرگ‌ترین آفت برای محیط‌زیست و طبیعت هستند و دانستن این نکته که دولت‌ها نه‌تنها حامیان خوبی برای محیط‌زیست نیستند بلکه متهم اصلی در ویرانی طبیعت هستند، به ما کمک می‌کند تا بدانیم که وظیفه من و شما و همه دوستداران طبیعت بسیار سنگین است و با تشریح این نکته برای فرزندانمان، آن‌ها را دوستدار طبیعت بار آورده و سبب شده‌ایم که از همین سنین کودکی با طبیعت زلف گره بزنند و یار طبیعت گردند. هرچند من و شمای پدر و مادر و او و ایشان معلم به تنهای نمی‌توانیم به اصلاح جامعه بپردازیم بلکه در این راستا همراهی رسانه می‌تواند بسیار مؤثر باشد اما متأسفانه رسانه‌ها در دست کسانی است که هم پول‌دارند هم زور، آن‌ها توصیه‌های زیست‌محیطی را نمی‌پسندند چون توصیه‌های زیست‌محیطی بر سود آن‌ها تأثیر می‌گذارد آن‌ها دوست ندارند شعار ((به‌اندازه نیاز مصرف کنید را بشنوند)) شعار آن‌ها خوردن، پوشیدن، پاره کردن و دور ریختن است. دارندگان زور و پول و نظام مصرفی به محیط‌زیست و سلامت من و شما کاری ندارند بلکه فقط و فقط خواهان فروش بیشتر و درآمد بیشتر خود هستند آن‌ها به کمک تبلیغات در رسانه‌های خود در ما چنان اشتیاقی کاذب ایجاد نموده‌اند که هرساله ما باید وسایل خود را تعویض نماییم آن‌ها در رسانه‌های خود شب و روز در حال تبلیغ برای چیپس و پفک و رب گوجه و سس مایونز هستند چون برایشان سودآور است اما حاضر نیستند یک‌هزارم این تبلیغات برای آموزش مسائل زیست‌محیطی وقت بگذارند. با این تفاسیر پرواضح است که وقت آن رسیده که دست از انجام این کارها برداریم و خودمان را به خاطر این اشتباهات ببخشیم، دیگران را ببخشیم و به مسیر عقل و انسانیت و اخلاق برگردیم مسیر عقل و اخلاق مسیری است که در آن احترام به هم نوع احترام به طبیعت احترام به سایر جانداران وجود دارد و بی‌گمان تنها مسیر نجات انسان و طبیعت همین مسیر عقل و اخلاق است. مبارزه برای حفظ جان خود و حفظ طبیعت، جنگ بر سر بودن و نبودن، زنده ماندن وزنده نماندن است باید برای زنده نگه‌داشتن خود و طبیعت جنگید و اگر بتوانیم پیشرفت علم و تکنولوژی را با انسانیت و اخلاق هم‌سفر کنیم در جنگ زنده ماندن و نجات خود و طبیعت پیروز خواهیم شد.

ایمان بیاوریم به قدرت نهادهای مدنی

■ **عرفان حسینی**
مدیرعامل انجمن سبز چیا مریوان

داستان ازاینجا آغاز شد، محمد فلاحی فرماندار وقت مریوان در جلسه شورای اداری این شهرستان در تاریخ ۸ بهمن ۱۳۹۴، اظهار داشت: " نخستین پالایشگاه کوچک (مینی ریفاینری) در غرب کشور با تأمین منابع مالی از صندوق ذخیره فرهنگیان بااعتبار ۴۷۵ میلیارد تومان در دشت بیلو مریوان ساخته می‌شود.
این پالایشگاه در فاز اول برای بیش از ۱۰۰ نفر و در بهره‌برداری کامل از آن ۵۰۰ نفر اشتغال در شهرستان مریوان ایجاد می‌کند.
فلاحی افزود: این پالایشگاه، نخستین برند مینی ریفاینری یا پالایشگاه کوچک است که می‌تواند به‌طور هم‌زمان از میعانات گازی، نفت خام و نفتا به‌عنوان خوراک استفاده کند و بسیاری از مشکلات را در این حوزه رفع خواهد کرد."
این خبر کافی بود تا نگاه حساس و تیزبین نهادهای مدنی کوردستان و مریوان و به‌ویژه انجمن سبز چیا را که عنوان قهرمان تالاب سال ۱۳۹۵ را به خاطر فعالیت‌های چشمگیر و حفظ زریبار دریافت کرده بود را به خود جلب نموده با حساسیت ویژه‌ای خبر احداث این پالایشگاه در کنار تالاب زریبار را که بیشتر به یک جوک شباهت داشت، با جدیت پیگیری نموده و در پی چرایی و صحت‌وسقم ماجرا برآید که پس از پیگیری ماجرا مشخص شد قضیه از سوی استاندار وقت کوردستان و تنی چند از زیرمجموعه ایشان با جدیت در حال پیگیری است.
خبر تأمین منابع مالی این پروژه از صندوق ذخیره فرهنگیان که هیئت‌مدیره این صندوق به خاطر اختلاس ۸۰۰۰ میلیارد تومانی دستگیرشده بودند، اصرار استاندار وقت کوردستان و پیشین استان مرکزی، جناب آقای زاهدی مبنی بر ورود مهندسان شرکت ماشین‌سازی اراک به قضیه و عدم توجیه اقتصادی پروژه، ۵۰۰ میلیارد تومان بر اشتغال ۴۵۰ نفر در دو فاز!! و موارد مشابه دیگر، عزم انجمن سبز چیا را صدچندان نمود که برخلاف ادعاهای مطروحه در پروژه ازلحاظ اشتغال‌زایی، عدم تردد تانکرهای نفت‌کش و عدم آلودگی محیط‌زیست و ... به مخالفت جدی با اجرای این پروژه برخیزد.

در این راستا انجمن سبز چیا نیز پس از اطمینان کامل از موضوع، اقدام به برگزاری چندین جلسه نمود تا راه‌های مقابله با این بحران زیست‌محیطی را بررسی نماید و پس از برگزاری جلسات مختلف راهکاری مختلفی ارائه گردید ازجمله:

■ دعوت از کارشناسان، متخصصان و اهل‌فن تا ضمن بررسی دقیق موضوع، به‌عنوان نهادی بی‌طرف، به‌صورت دقیق و علمی اقدام به واکاوی موضوع نموده و مورد ارزیابی واقعی زیست‌محیطی قرار گیرد.
■ بازدید میدانی از محل احداث پروژه تا بررسی‌ها به‌صورت کاملاً دقیق و علمی صورت پذیرد.
■ تعین یکی از اعضای انجمن سبز چیا به‌عنوان سخنگو در مورد احداث مینی پالایشگاه برای جلوگیری از اظهارنظرهای مختلف اعضا و سردرگمی اعضا و رسانه‌ها.
■ درگیر نمودن کمیته آموزش انجمن سبز چیا در این مورد تا ضمن بررسی راهکارهای مقابله با احداث این پالایشگاه، راهکارهای آموزشی خود را به سایر اعضا ارائه و اجرا نمایند.
■ اختصاص بخش اعظمی از چندین شماره ماهنامه فرهنگی-اجتماعی چیا به این موضوع و چاپ نظرات کارشناسان مختلف فرهنگی، اجتماعی، زیست‌محیطی و ... در مورد احداث مینی پالایشگاه.
■ نامه‌نگاری به ریاست جمهوری، سازمان حفاظت از محیط‌زیست ایران، اداره کل حفاظت از محیط‌زیست کوردستان، استانداری و ... در مورد مخاطرات و مضرات فرهنگی، اجتماعی و زیست‌محیطی احداث مینی پالایشگاه.
■ برگزاری چندین جلسه با اداره کل حفاظت محیط‌زیست استان، شهرستان و فرمانداری مریوان و اصرار و پافشاری بر عدم ساخت پالایشگاه.
■ نامه‌نگاری با جناب آقای منصور مرادی نماینده مردم مریوان و سروآباد در مجلس، در مورد عواقب ایجاد مینی پالایشگاه در مریوان، درخواست اعلام موضع خود و اتخاذ موضعی شفاف به مردم از سوی نماینده و درخواست برگزاری جلسه با انجمن سبز چیا در این مورد (متأسفانه علی‌رغم چندین بار نامه‌نگاری و درخواست شفاهی این درخواست از سوی نماینده رد شد).
■ هماهنگی با شبکه تشکل‌های زیست‌محیطی استان کوردستان و شورای هماهنگی تشکل‌های مردم‌نهاد مریوان در مورد عواقب خطرناک ایجاد مینی پالایشگاه و انتشار دو بیانیه از سوی این دو تشکل مردم‌نهاد در مورد محکومیت و ممانعت از ساخت پالایشگاه.
■ برگزاری جلسه چندین ساعته با اداره اطلاعات شهرستان مریوان در این زمینه در مورد عواقب امنیتی احداث این پالایشگاه در مریوان که به دلیل حساسیت و اهمیت بسیار زیاد زریبار نزد مریوانیان، ممکن است به چالشی امنیتی جدی تبدیل شود.
■ نامه‌نگاری و درخواست شفاهی از دکتر کیخا نماینده معاون کمیسیون کشاورزی آب و محیط‌زیست در مجلس، معاونت پیشین ریاست سازمان حفاظت از محیط‌زیست ایران و نماینده مردم زاهدان در مجلس، مبنی بر ورود کمیسیون به این موضوع و عدم ساخت پالایشگاه.
■ چاپ ده‌ها هزار تراکت و بروشور آموزشی در مورد عواقب ایجاد مینی پالایشگاه و پخش در بین مردم شهرستان مریوان به‌ویژه به هنگام برگزاری نماز جمعه.
■ برپایی نمایشگاه زیست‌محیطی در چندین روستا در مورد عواقب ساخت پالایشگاه و فعالیت‌های انجمن سبز چیا در این مورد.
■ همفکری و مشورت با تنی چند از امامان جمعه روستاهای شهرستان مریوان و اختصاص بخشی از خطبه نماز جمعه به عواقب و خطرات احداث مینی پالایشگاه.
■ حضور پرقدرت و چشمگیر کمیته آموزش انجمن سبز چیا که در ۱۳ اکیپ و طی دو هفته به روستاهای اطراف تالاب زریبار و مکان احداث پالایشگاه رفته تا در نماز جمعه ضمن تشریح واقعیات و پشت پرده این قضایا، عواقب فجیع زیست‌محیطی برای مردم به‌ویژه ساکنین روستاهای نزدیک به مکان احداث پالایشگاه و پخش بروشورهای آموزشی در بین مردم، از مردم این روستاها خواسته می‌شد که آن‌ها هم با انجمن سبز چیا نیز به مقابله با این موضوع بپردازند که خوشبختانه این مهم بسیار مفید و مؤثر واقع گردید و حامی جدی انجمن سبز چیا شدند.

■ انتشار برخی از اثرات سوء فرهنگی، اجتماعی و زیست‌محیطی احداث پالایشگاه در فضای مجازی به‌ویژه کانال تلگرامی انجمن سبز چیا.
■ درج نظرسنجی در کانال تلگرامی انجمن سبز چیا با این عنوان که " آیا با ساخت مینی پالایشگاه در دشت بیلو مریوان موافق هستید یا خیر؟" که با استقبال بسیار زیادی مواجه گردید و حدود ۸۷ درصد با احداث پالایشگاه مخالف بودند.
■ دیدار با استاندار وقت کوردستان جناب آقای عبدالمحمد زاهدی و تأکید صریح، شفاف و قاطع انجمن سبز چیا مبنی بر عدم اجازه ساخت مینی پالایشگاه در مریوان توسط انجمن سبز چیا و درخواست از استاندار مبنی بر دستور لغو این پروژه.
■ در آخرین سفر ریاست سازمان حفاظت محیط‌زیست وقت ایران، سرکار خانم دکتر ابتکار و مدیرکل آموزش مشارکت‌های مردمی ایشان محمد درویش به کوردستان، هیئتی از انجمن سبز چیا به سنندج و به دیدار ایشان رفتند تا بار دیگر بر مخالفت قاطع و جدی انجمن سبز چیا با احداث مینی پالایشگاه در مریوان تأکید کنند که خوشبختانه در عصر همان روز محمد درویش ضمن مصاحبه با خبرنگار اعزامی چیا به نشست فوق، ضمن تشکر از پیگیری‌های فراوان انجمن سبز چیا، خبر از لغو احداث مینی پالایشگاه را به اعضای انجمن سبز چیا اعلام نمودند.
همه این اقدامات در حالی بود که ستاد نجات بخشی زریبار که به ریاست استاندار وقت تشکیل‌شده بود، هیچ‌گونه مخالفتی با این پروژه ننمودند و با سکوت خود عملاً در راستای ایجاد این پروژه گام برداشتند و اداره کل حفاظت محیط‌زیست کوردستان نیز بالطبع به خاطر فشار برخی نهادهای دولتی، آن‌چنان‌که بایدوشاید است به مخالفت جدی با این قضیه برخورد نکردند.
همه این اقدامات و موارد دیگر با هزینه اعضا و انجمن سبز چیا انجام گرفت درحالی‌که شرکت مشاور پروژه چند صد میلیون تومان پول دریافت نموده بود تا باب طبع آقایان پروژه را پروژه‌ای گل‌وبلبلی تعریف نماید.
مجموعه این اقدامات انجمن سبز چیا ثابت کرد در صورت ایمان به کار خویش و اتکا به قدرت مردم می‌توان اقدامات بسیار مفیدی انجام داد و هرچقدر نهادهای مدنی در جوامع قدرتمندتر باشند، کنترل بر قدرت بهتر خواهد بود و این امر به تکامل روند توسعه کمک شایانی خواهد کرد و برخلاف گفته‌های فرماندار وقت که این اقدامات انجمن سبز چیا را هیاهوی رسانه‌ای خواند، عملاً به کارایی آن‌ها پی بردیم.
در پایان ضمن تأکید بر استراتژی انجمن سبز چیا برای توسعه پایدار و ایجاد اشتغال در کوردستان از طریق تأمین اعتبار لازم برای تقویت زیرساخت‌های گردشگری و توسعه اکو توریسم نه توسعه صنعتی از طریق صنایع آلاینده و نابودگر محیط‌زیست مانند ایجاد کارخانه سیمان و پالایشگاه و ... این موفقیت را به‌تمامی اعضای پرتلاش انجمن سبز چیا، تمامی افراد، اشخاص و نهادهایی که در عدم ساخت این پروژه ضد زیست‌محیطی تلاش داشتند نهایت تقدیر و تشکر را داشته باشم.

ادامه از صفحه ۱

حمایت از حیوانات یا کمک به نابودی حیات‌وحش ایران؟!

موضوع سگ‌های گله فقط در یوز خلاصه نمی‌شود و متأسفانه هرروز شاهد دیدن فیلم‌های زیادی از حمله سگ‌ها به دیگرگونه‌های مهم حیات‌وحشمان نیز هستیم و می‌بینیم در مبحثی نادر، بیماری‌های انگلی را در بین حیات‌وحش نیز افزایش داده است.
موضوع مهم دیگری که حامیان این حیوان باوفا در این حوزه باید بدانند، قدرت زادآوری بالای این گونه است و هزینه‌های عقیم‌سازی این‌گونه نیز آن‌قدر زیاد است که نمی‌توان از این مورد هم به‌عنوان راهکار کنترل سگ‌های ولگرد نام برد، موضوعی که نه عاقلانه به نظر می‌رسد و نه صرفه اقتصادی دارد. پس یکی از مهم‌ترین راهکارها، حذف سگ‌های ولگرد از مناطق طبیعی کشور است.
اما مهم‌ترین موضوع، بیماری‌های مشترک بین انسان و دیگر حیوانات حیات‌وحش با سگ‌سانان است که حداقل ۴ نوع انگل و بیماری در آن‌ها وجود دارد که می‌توانند باعث مشکلات عمده در انسان‌ها و دیگرگونه‌ها شوند. ازجمله این بیماری‌ها می‌توان به هاری اشاره کرد. هاری یک نوع بیماری ویروسی است که ناشی از گازگرفتگی است و تقریباً در همه حیوانات خون گرم ازجمله انسان می‌تواند باعث ایجاد بیماری شود. هاری از طریق بزاق وارد ماهیچه‌ها شده و به سمت اعصاب انتهایی می‌رود، تکثیر می‌شود و حتی می‌تواند موجب مرگ جانداری که سرایت کرده نیز بشود. ازجمله انگل و باکتری‌هایی که مشترک هستند و می‌توانند به انسان سرایت کنند، می‌توان به انگل‌هایی مانند "کیست هیداتید "،"توکسوکارا " و باکتری‌های بیماری‌زا مانند "پاستورالا مالتوسیدا " اشاره کرد که مشکلات فراوانی را می‌توانند برای انسان و دیگرگونه‌های حیات‌وحش به وجود آوردند.
در پایان امیدوارم فعالین و دلسوزان حمایت از حیوانات در سطح گسترده‌تری به این مقوله بپردازند و نگاه تخصصی‌تری به مشکلات حال حاضر حیات‌وحش کشور داشته باشند و صرفاً دلسوزی را ملاک فعالیت قرار ندهند.

چشمه‌سارهای کوردستان؛ منشأ جنگ یا زندگی

■ **امین عزیزی**

تغییرات اقلیمی (آب‌وهوایی) در سطح جهان، گرم شدن هوا، کاهش بارندگی، گسترش خشک‌سالی‌ها، افزایش جمعیت جهانی، احداث بی‌محابای هزاران سد کوچک و بزرگ، دست‌اندازی و تخریب ویرانگرانه محیط‌زیست، استفاده ناصحیح از آب در زمینه‌های کشاورزی، مصارف صنعتی، عمومی و ... سبب ایجاد گسترش بحران‌ها، تنش‌ها و جنگ‌های منطقه‌ای، بل اخص در منطقه خاورمیانه گشته وزندگی را برای ده‌ها میلیون انسان به جهنمی واقعی تبدیل نموده است.
موقعیت جغرافیایی کوردستان در تمام بخش‌های آن، موقعیتی کوهستانی و سرشار از سرچشمه‌های آبی است. سرچشمه‌هایی که پیش‌شرط زندگی جانوری، گیاهی و انسانی است. جریان رودهای بزرگی مانند دجله، فرات، آراس، زاب بزرگ و کوچک، خاپور، سیمینه‌رود و زرینه‌رود، دیاله، سفیدرود، سیروان و گاورود و ... از چشمه‌سارهایی که از ارتفاعات زاگروس سرچشمه گرفته‌اند، خونی است در رگ‌های زندگی در خاورمیانه.
برابر نقشه‌های توپوگرافی سرچشمه بخش بزرگی از آب‌های خاورمیانه رشته‌کوه‌های زاگروس است که مأوا و مسکن هزاران ساله کوردها می‌باشد. ازآنجاکه کوردها باوجود کثرت جمعیت و جغرافیای سکونتشان فاقد دولت و مملکت مستقل و مختص به خود می‌باشند، منابع طبیعی و زیرزمینی و ثروت و سامان آن‌ها، به‌ویژه منابع آبی‌شان در اختیار دول کشورهایی است که مصالح آن‌ها لزوماً منطبق بر مصالح کوردها نمی‌باشد.
احداث سدهای بزرگ بر روی رودخانه‌های دجله و فرات، زاب کوچک و بزرگ، سیروان، سیمینه‌رود و زرینه‌رود، گاورود و ... در کشورهای با جمعیت ده‌ها میلیونی کورد، ضمن آنکه خسارات جبران‌ناپذیری به محیط‌زیست گیاهی، جانوری و انسانی منطقه زده است، گره‌های کور و مسائل و مشکلات عدیده سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی را نیز سبب گشته است. به‌ویژه ترکیه خود به‌تنهایی با اجرای طرحی مخرب به نام گاب [(اجرای سد بر روی دجله و فرات) که آب مسدود شده در پشت سد اتاترک به‌تنهایی بیش از آب پشت تمام سدهای ایران است.]، چنان دشمنی و عداوتی با ساکنان کورد کشور خود و دیگر کوردها می‌نماید که در جهان و به‌ویژه منطقه گوی سبقت را از دیگران ربوده است و با اجرای سیاست‌های نژادپرستانه همچون آسیمیلاسیون و قوم کشی و تنفر نژادی، ده‌ها سال است که کوردها را با عقوبتی سخت مواجه ساخته است.
اکنون بیش از هرزمانی عیان و آشکار گشته است که آب‌های جاری از چشمه‌ها، دره‌ها، کوه‌ها، ارتفاعات، ماهورها و جلگه‌های کوردستان، نه‌تنها مایه آبادانی و توسعه و صلح و آرامش مأوا و ساکنان آن مناطق نگشته است، بلکه در پی بستن سدهای عظیم، با تخریب محیط‌زیست منطقه، ضمن آنکه ریزگردها و گردوخاک‌های کشنده را به حلقوم شهروندان هدیه کرده، مصائب بسیار بزرگی مانند انفال، نسل‌کشی، آسیمیلاسیون و تضییع ابتدایی‌ترین حقوق انسانی کوردها را نیز سبب گشته و آن‌ها را از حق زندگی در صلح و آسودگی و نیز حقوق سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی خود محروم کرده است. سدهای احداثی در مناطق کوردنشین در خاورمیانه از چنان اهمیتی برای احداث‌کنندگان آن‌ها برخوردار است که به خاطر حفظ و بهره‌برداری از آن و انتقال آب آن‌ها به مناطق موردنظر، هر اقدامی را جایز می‌دانند.
محروم کردن ده‌ها میلیون انسان از حقوق زبانی، فرهنگی، سیاسی و ...، ارتباط تنگاتنگی با فراوانی منابع آبی منطقه‌شان دارد. اتحاد اتوماتیک کشورهای احداث‌کننده سدهای بزرگ و کوچک در مواجه با ابتدایی‌ترین خواست‌های کوردها و نیز هم‌زمان نزاع و اختلاف بر سر تقسیم منابع آبی منطقه، از طرفی نشان از اهمیت فوق استراتژیک آب‌های گوارای کوهستان‌ها و چشمه‌سارهای کوردستان دارد و از دیگر سو مهر تأییدی است بر چرایی مقاومت ساکنان و شروع جنگ‌ها و بحران‌های منطقه و ادامه و گسترش آن‌ها.
میدانیم که جنگ آب و انرژی سالیان درازی است که در خاورمیانه آغاز گشته و ادامه دارد؛ اما ازآنجاکه کشورهای منطقه که کوردها بخشی از ساکنان آن را تشکیل می‌دهند، دارای وسعت بسیار زیادی از سرزمین‌های بیابانی بوده و تغییرات آب و هوایی و خشک‌سالی‌های مکرر برشدت بحران‌های کم‌آبی افزوده است، به علت در اختیار داشتن و دسترسی آسان دول کشورهای مذکور به منابع فراوان و ارزان آب در مناطق کوردنشین، جغرافیای پر آب کوردستان با موقعیت سیاسی آن، عملاً به زیان ساکنانش عمل می‌کند.
اگرچه چشمه‌ها، رودخانه‌ها، ذخایر عظیم برف زمستانی و نشیب و فراز کوهستان‌ها، آب فراوانی از جلگه‌ها و دشت‌ها و سراشیبی‌های کوردستان سرازیر کرده و می‌کند و عملاً تاکنون بالانس اکوسیستم کوردستان را نگه‌داشته است، اما آنچه ما شاهد آنیم، پایمال شدن سیستماتیک حقوق ابتدایی کوردها، جنگ‌های روانی، سرکوب‌های خونین، عدم محافظت از محیط‌زیست و نابودی طبیعتی است که با اجرای سیاست‌های تخریبگرانه موجب نابودی منابع، سرمایه‌های طبیعی و محیط‌زیست کوردستان گردیده و مصائب و مشکلات آن‌ها را مضاعف نموده و با ادامه مسابقه در احداث سدهای عظیم ویرانگر (مانند ایلیسو، داریان و ...)، زدن چاه‌های عمیق، تخریب مناطق جنگلی و گسترش آتش‌سوزی‌های پی‌درپی جنگل‌ها، نابودی حیات گیاهی و جانوری، شکار بی‌رویه وحوش کوهی، نابودی تالاب‌ها به‌عنوان مهم‌ترین و حساس‌ترین زیستگاه‌ها، انباشت و پراکندگی زباله‌های سمی و نابودگر در کوهستان‌ها و دشت‌ها و مراتع، نابودی کشاورزی و دامداری و خلاصه اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها و سیاست‌هایی که هیچ توازن و سنخیت و بالانسی با توپولوژی، مورفولوژی و ژئولوژی مناطق کوردنشین نداشته و عملاً با ادامه این مواضع و روش‌های ضد محیط زیستی و غیرعلمی، متأسفانه آتش جنگی تمام‌عیار که هیزم آن آب و انرژی منطقه است، علیه ساکنانش جاری و پراکتیک شده است.

ناوی ئاژەڵان لە پەندی پێشینیان و کولتووری کوردەواریدا

(بەشی نۆهەم)

■ **ئەحمەد موسەنفی**

گا خۆرە، لەگەڵ ئیش کردن ناجۆرە
گا لە ڕەفیقی جێ بمێنێ، شاخی خۆی ئەشکێنێ
گا مۆزی لێ هات، خۆتی لێ لادە
گا ها بە بارۆ، دۆینە بە دارۆ
گا هی خەڵکییە و گارانیش هی خەڵک
گا، بێ نەقیزە هۆ ناکاتەوە
گا بە گونا ئەناسێ
گا، پێستی قەوییە، قوزەڵقورت کاری لێ ناکا
گا، قۆچی لێ دا و خستیە بەر کایەن
گا لە گایەل برا، **گورگ** ئەیخوا
گا، ترانی، دنیای بۆگەن کرد
گاتان نییە لە گاگەلا، ئیتر نۆرە گایەلی چی
گاجووت چاوی لە جووتیارە
گادر لە جورمی بزنێک ناترسێ
گاکەم هەر **گایە** و کەڵەشاخیشم هەر کەڵەشاخە
گاکەی مام حاجی، بۆ خەڵکی ئازا و بۆ خۆیان تەمەڵ
گامێش دە **بزن** ئەبا، سەد **بزن گایەک** نابەن
گاڵۆکی شوان، دوژمنی **گورگە**
گای ئازا لە زستانا دوو جلی لێ دەکەن
گای بنە لە جێوە هەر هەڵەخولێ
گای بێ گاوانە
گای بێوڵەتە و جلی ماڵەگەورەی لێ کراوە
گای بە تەنیا لەوەڕاندووە
گای زەرد هەمیشە زەردە
گای سەروەشێنە
گای لەڕ، بوورەی بۆ ناکێڵێت
گای ناوگوێرەگەڵە
گایەک زیانەخرۆیە، **گایەک** ڕەنجەڕۆیە
گورگ بتخوا باشترە، تا پەنا بە **ڕێوی** بەی
گورگ لە برسا ناتوانێ بڕوا، ئەڵێن ئەونەی خواردووە ناتوانێ بڕوا
گورگ بێتاقەتی **مەڕە،** سێرەی **گورگیش** بێفەرە
گورگ بە تاریف لە **مەڕ،** سەری نا ناو دووگی تەڕ
گورگ متمانە بە یەک ناکەن
گورگ پیر بوو ئەبێتە گەمەجاری **سەگ**
گورگ دیانی نەما جا تۆبە ئەکا
گورگ ئەچێ بە لای خشەوە
گورگ ئەڵێ ڕۆژی هەور، لەوس و قەپۆز ئەکەم چەور
گورگ پیر بوو تۆبە ئەکا
گورگ لەسەر لاک هەڵمەسێنە
گورگ هەرزانی و گرانیی حەیوانی لا گرنگ نییە
گورگ و مەڕ بەیەکەوە ئاو ئەخۆنەوە
گورگ و ڕێوی پێستیان لە دەباخخانە ئەبنە ڕەفیق
گورگ یاسادانەر بێ، ئەبێ **مەڕ** قوربەسەر بێ
گورگ لە شەوی بارانا دەس ئەوەشێنێ
گورگ تا ژمێ تێر بێ، دوو ژەم برسییە
گورگی باران دیدەیە
گورگی بریندار، **گورگ** ئەیخوا
گورگی پیر، ناکەوێتەوە گیر
گورگی فرەزان، دۆستی گێلەشوان
گورگە و ها لە پێستی **مەڕا**
گوێ لە مشتی ورگ بێ، ئەبێ بە تیکەی **گورگ** بێ
گوێ رادێرە، **مێش** مەژمێرە
گای لە بێوڵەتا ئەسووڕێتەوە
گوێرەکەی خۆماڵی، بە **گا** نابێ
گوێرەکەی خەڵکی، گوێرەوسا ئەچڕێ
گوێرەکەی نەگبەت، **گوێرەکەی** خۆشبەختی بەستەوە
گۆرانیی **سەگ،** لووڕەیە
گۆرانیبێژی **ماسی، قرپۆکە**
گۆشتی **گا** بە زەعفەران خۆش نابێ
گۆشتی **گا** کەم کەم، گۆشتی **مەڕ** هەرژەم
گۆشتی **مەڕی** گێژ، دڕەوی لالێژ
گەرتۆ نەبی لە پاڵما، **سەگێ** ئەتڕێ بە حاڵما
گەزۆ ببارێ، **مێش** زۆر ئەبێ
گەمال لای چەکل، ئەبێ بە **تانجی**
گیسک کەوتە فشکە فشک، ناپرسێ لە دایک و خوشک
گیسکم نەخوارد، **کاوڕێکم** دانا
گێرە بە **بزن** ناکرێ
گێلەشوان، ئەدا بە **گورگ** دوانە دوان

منداڵان و گیرۆدەبوون به مادەی هۆشبەر

■ خەلیل خاوەریان

لە ڕوانگەی کۆ مە لْنا سٍییە و ە گیرۆدەبوون بە بەکارهێنانی مادەی هۆشبەر خەسارێکی کۆمەڵایەتییە. کاتێک باس لە دیاردەیەکی دژواری وەکوو مادەی هۆشبەر دەکرێ تێگەیشتن و بەرگیری کردن لە بڵاوبوونەوەی بۆ زۆربەی تاکەکانی کۆمەڵگا کارێکی ئاسان نییە و هەروەها بە هۆی تێروانینی نێگەتیڤی کولتووری و کۆمەڵایەتیی باو، کاریگەریی درێژماوەی بەسەر ئەندامانی خێزانەوە هەیە، چون بەداخەوە کەسی گیرۆدەبوو زیاتر وەکوو تاوانبارێک سەیر دەکرێ، نەک وەک نەخۆشێکی دەروونی و منداڵان لەم نێوانەدا زیاتر لە هەموان زیانی ئەم دیاردەیەیان بەرئەکەوێت. ژیان بۆ منداڵێک کە لە ناو خێزانەکەیدا مادەی هۆشبەر بەکار دەهێنرێت زۆر دژوار و پر لە ناکۆکییە، ژیانێک بە بێ دەرک کردنی ڕاستی و تێگەیشتن لە ڕاستی و هەڵەکانە.

بەداخەوە ئەو خێزانانەی کە ئەندامیان گیرۆدەی مادەی هۆشبەرن، هەموو کات چاوەڕوانی و تەوژمیان لە سەر منداڵانیان هەیە کە پەنا بۆ دروکردن ببەن لە سەر شاردنەوەی بابەتی بەکارهێنانی مادەی هۆشبەر و ئەو چاوەڕوانییە وا لە منداڵ دەکات هەموو کات هەست بە تاوانبار بوونی خۆی بکات و ئەو هەستە منداڵان بەرەوە دونیای بێزاری و تووڕەیی و توندوتیژی لە ئاکارەکانیدا هان دەدات.

کەسی گیرۆدەبوو هەمیشە پێی وایە لە زێدەڕۆیی لە بەکارهێنانی مادەی هۆشبەر تەنیا خۆی زیان دەبینێت؛ بەڵام ئەزموون و لێکۆڵینەوە دەروونناسییەکان پشتراستی دەکەنەوە هەموو ئەو کەسانەی کە پێوەندییان بە کەسی گیرۆدەبووەوە هەیە، چ لە ناو خێزانەکەیان چ لە دەرەوەی خێزان، لە باری ڕەفتاری و هەڵسوکەوتدا ئاسایی نین و زیانیان لە ڕووی دەروونییەوە پێگەپشتووە. لێرەدا ڕوون دەبێتەوە کە منداڵان زیاتر لە هەموان کەسانی نزیک بوونەوە و پێوەندی گرتنی پڕە لە دوودڵی و بێباوەڕی.

ـ هەستی وێڵگەراوی و تەنیایی زۆر لەم منداڵانەدا زۆر بەرچاوە و مادام باوک یان دایکیان کەسێکی گیرۆدەبوو بێت، ئیتر هەموو کات ئەو هەستە وەک ترسێک لەگەڵیاندایە و هەر ئەو هەستە وایان لێدەکات بە شێوەیەکی گونجاو نەتوانن لەگەڵ منداڵانی دیکەدا پێوەندی بگرن و لە پێوەندی گرتنی کۆمەڵایەتیشدا تووشی شپرزەیی ئەبن.

ـ "نە" وتن بە زۆر بڕیاری وشک و نەگونجاو کە لە سەر ئەو منداڵانە دەدرێت زۆر سەختە، چون هەست بە تاوانبار بوونی خۆیان دەکەن ، بۆیە ناتوانن بەرانبەر بە هیچ بڕیارێکی نابەجێ "نە" بڵێن و کەسی بڕیاردەر بڕەنجێنن.

ـ هەستی ئەوەی کە پێی وایە مادام منداڵی خێزانێکە کە تاوانبارن بە گیرۆدەبوون بە مادەی هۆشبەر، کەوایە ئەو جیاوازی هەیە لەگەڵ منداڵانی تر و ئەو هەستە دەبێتە هۆی ئەوە کە زۆر دەرفەت بۆ بەدەس خستنی پلەوپایەی کۆمەڵایەتی لە دەست بدەن.

ـ هەستی بەرپرسیاریەتیی زێدە لە پێویست لەم منداڵانەدا فرە زۆرترە لە منداڵانی دیکە، بۆ ئەوەی کە کەمتر بکەونە بەر تەوژمی ڕەخنەوە و زۆر پێداگرن لەوەی کە کاری گەورەیش زۆر بە ڕێک و پێکی بە ئەنجام بگەیەنن کە لە ئاستی ئەواندا نییە.

ـ هۆکاری گیرۆدە بوونی منداڵان بە مادەی هۆشبەر زۆر کات ژنێتیکی و تایبەتییە. ئەو منداڵانەی دایک یان باوکیان گیرۆدەن یان ئەو شوێنەی منداڵان تێیدا دەژی، گەر مادەی هۆشبەری تێدا بکار بهێنرێت یان بفرۆشێت،ئەگەری تووشبوونیان زۆرترە لە منداڵانی دیکە.

زۆربەی لێکۆڵینەوەکان پشتراستی دەکەنەوە کە خێزان بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ کاریگەریی زۆری هەیە لە سەر گیرۆدەبوونی منداڵان و ئەندامانی ناو خێزان بە مادەی هۆشبەرەوە؛ لە زۆربەی ڕاپرسییەکان لەگەڵ کەسانی گیرۆدەبوو بە مادەی هۆشبەردا ئەوە دەست نیشان کراوە کە کەشی نالەبار و نەبوونی ئاسایشی ناو خێزان هاندەری ئەوە بووە کە ڕوو بکەنە بەکارهێنانی ئەو مادانە و دڵ بەوەدا دەنێن کە پێداویستییە مادی و مەعنەوییەکانیان لە ناو خێزاندا بۆ دابین نەکراوە. دایک و باوکێک کە خۆیان گیرۆدەی بەکارهێنانی مادەی هۆشبەرن زۆر کات ژنێتیکی و تایبەتییە. ئەو منداڵانەی دایک یان باوکیان گیرۆدەن یان ئەو شوێنەی منداڵان تێیدا دەژی، گەر مادەی هۆشبەری تێدا بکار بهێنرێت یان بفرۆشێت،ئەگەری تووشبوونیان زۆرترە لە منداڵانی دیکە.

زۆربەی لێکۆڵینەوەکان پشتراستی دەکەنەوە کە خێزان بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ کاریگەریی زۆری هەیە لە سەر گیرۆدەبوونی منداڵان و ئەندامانی ناو خێزان بە مادەی هۆشبەرەوە؛ لە زۆربەی ڕاپرسییەکان لەگەڵ کەسانی گیرۆدەبوو بە مادەی هۆشبەردا ئەوە دەست نیشان کراوە کە کەشی نالەبار و نەبوونی ئاسایشی ناو خێزان هاندەری ئەوە بووە کە ڕوو بکەنە بەکارهێنانی ئەو مادانە و دڵ بەوەدا دەنێن کە پێداویستییە مادی و مەعنەوییەکانیان لە ناو خێزاندا بۆ دابین نەکراوە. دایک و باوکێک کە خۆیان گیرۆدەی بەکارهێنانی مادەی هۆشبەرن زۆر کات ژنێتیکی و تایبەتییە. ئەو منداڵانەی دایک یان باوکیان گیرۆدەن یان ئەو شوێنەی منداڵان تێیدا دەژی، گەر مادەی هۆشبەری تێدا بکار بهێنرێت یان بفرۆشێت،ئەگەری تووشبوونیان زۆرترە لە منداڵانی دیکە.

زۆربەی لێکۆڵینەوەکان پشتراستی دەکەنەوە کە خێزان بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ کاریگەریی زۆری هەیە لە سەر گیرۆدەبوونی منداڵان و ئەندامانی ناو خێزان بە مادەی هۆشبەرەوە؛ لە زۆربەی ڕاپرسییەکان لەگەڵ کەسانی گیرۆدەبوو بە مادەی هۆشبەردا ئەوە دەست نیشان کراوە کە کەشی نالەبار و نەبوونی ئاسایشی ناو خێزان هاندەری ئەوە بووە کە ڕوو بکەنە بەکارهێنانی ئەو مادانە و دڵ بەوەدا دەنێن کە پێداویستییە مادی و مەعنەوییەکانیان لە ناو خێزاندا بۆ دابین نەکراوە. دایک و باوکێک کە خۆیان گیرۆدەی بەکارهێنانی مادەی هۆشبەرن زۆر کات ژنێتیکی و تایبەتییە. ئەو منداڵانەی دایک یان باوکیان گیرۆدەن یان ئەو شوێنەی منداڵان تێیدا دەژی، گەر مادەی هۆشبەری تێدا بکار بهێنرێت یان بفرۆشێت،ئەگەری تووشبوونیان زۆرترە لە منداڵانی دیکە.

زۆربەی لێکۆڵینەوەکان پشتراستی دەکەنەوە کە خێزان بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ کاریگەریی زۆری هەیە لە سەر گیرۆدەبوونی منداڵان و ئەندامانی ناو خێزان بە مادەی هۆشبەرەوە؛ لە زۆربەی ڕاپرسییەکان لەگەڵ کەسانی گیرۆدەبوو بە مادەی هۆشبەردا ئەوە دەست نیشان کراوە کە کەشی نالەبار و نەبوونی ئاسایشی ناو خێزان هاندەری ئەوە بووە کە ڕوو بکەنە بەکارهێنانی ئەو مادانە و دڵ بەوەدا دەنێن کە پێداویستییە مادی و مەعنەوییەکانیان لە ناو خێزاندا بۆ دابین نەکراوە. دایک و باوکێک کە خۆیان گیرۆدەی بەکارهێنانی مادەی هۆشبەرن زۆر کات ژنێتیکی و تایبەتییە. ئەو منداڵانەی دایک یان باوکیان گیرۆدەن یان ئەو شوێنەی منداڵان تێیدا دەژی، گەر مادەی هۆشبەری تێدا بکار بهێنرێت یان بفرۆشێت،ئەگەری تووشبوونیان زۆرترە لە منداڵانی دیکە.

هۆشبەرن منداڵەکانیان زیاتر لە هەموو کەس دەخەنە ژێر مەترسیی تووش بوون بە گیرۆدەبوونەوە و ئەو منداڵانە بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ حەز بە تاقی کردنەوەی بەکارهێنانی مادە هۆشبەرەکان دەکەن.

مەسەلەیەکی دیکە کە منداڵان دەخاتە ناو گیرۆدەبوون و بازرگانی کردن بە مادەی هۆشبەرەوە، بەکارهێنانی منداڵانە لە لایەن گەورەکانەوە بۆ بڵاوکردنەوەی مادەکان. بەداخەوە لە کۆمەڵگایەک کە بەکارهێنی مادەی هۆشبەر هەیە، منداڵان دەبنە ئۆبژەیەک بۆ قاچاخ کردنی مادە هۆشبەرەکان و ڕاستەوخۆ منداڵان دەگرێ دەکرێن کە زۆربەیان لە چینی هەژاری کۆمەڵگا و بێسەرپەرستەکانن. منداڵانی کاریش هەموو کات مەترسیی بەکارهێنانیان لە لایەن بانده مافیاییەکانی مادەی هۆشبەرەوە هەیە، بۆ بازرگانی کردن و گەیاندنی مادەکان بە شوێنی مەبەست. باشترین ڕێگا چارە بۆ گیرۆدە نەبوون بە مادەی هۆشبەرەوە، تەنیا دەرمان کردنی گیرۆدەبوان نییە، بەڵکوو بەرگیری کردنە لە گیرۆدەبوون. تەواوی لێکۆڵینەوە زانستی و دەروونییەکان لە جیهاندا نیشانیان داوە منداڵێک کە تەندروستیی جەستەیی و دەروونییان باشە، کەمتر دەکەونە ناو بازنەی گیرۆدەبوون بە مادەی هۆشبەرەوە؛ بۆیە پێویستە منداڵ سەرەتا لە ناو ماڵ و خێزانەکەیدا و دواتر لە ناو کۆمەڵگادا لە باری جەستەیی و دەروونییەوە تەندروستیی بۆ دابین بکرێت، لێرەدا ئاماژە بە چەند خاڵێکی گرنگ دەکەین کە منداڵان هەموو کات پێویستیان پێی هەیە تاکوو بتوانن لە بەرانبەر گیرۆدەبوون بە مادەی هۆشبەرەوە خۆیانی پێ بپارێزن و لە ئەگەری پێشنیاری بەکارهێنانی لە لایەن کەسێکەوە بتوانن بڵێن نە نە!

ـ منداڵان هەموو کات و لە هەموو شوێنێک پێویستیان بەوە هەیە کە پێداویستییە دەروونی و ڕۆحیەکانیان بۆ دابین بکرێ و دایکان و باوکانیش خۆیان لەم ڕووەوە خاوەن تەندروستی بن.

ـ منداڵان پێویستیان بە هاندان و گەشەپێدان هەیە. ئەمڕۆکە ئیتر لێدان و تەمبێ کردنی منداڵان ناتوانێ منداڵان هان بدا بەرەو گەشەکردن و سەرکەوتن هەنگاو بنێن؛ بەڵکوو هاندان و خەڵات کردن و قبووڵ کردنیان لە لایەن گەورەکانەوە و لە کاتی هەڵەدا، بە زمانی ئارام و دوور لە توندوتیژی ڕەخنە بکرێن و پێشنیاری گونجاو بۆ هەڵەکانیان دابنرێت.

ـ منداڵان پێویستیان بە یاریی ئازاد و هەست کردن بە خۆشی هەیە. پێویستە لەگەڵ چاودێری کردنی منداڵ لە کاتی یاری و خۆشییەکانیدا ئازاد بێت و گەورەکان ترس لە ناخی خۆیاندا دروست نەکەن و بهێڵن منداڵان ئازاد بن، نەک ئەوەی کە خۆیان هەموو ئەرک و ئیشەکانیان بۆ جێبەجێ بکەن چون جێبەجێ کردنیان ئاستەنگیە لە بەردەم گەورە بوونی زێهنی و دەروونیی منداڵدا.

ـ منداڵان هەموو کات پێویستیان بە سەرچەشنی باش هەیە بۆ ژیان. دایکان و باوکان باشترین سەرچەشنن بۆ منداڵان؛ ئەگەر خۆیان خاوەن کەسایەتییەکی باش بن و هەوڵ بدەن لە پێشدا لە نێوان خۆیان و لە ژیانی هاوبەشیاندا خاوەن باشی و بەرنامە بن و بینە ئۆلگوو بۆ منداڵەکانیان، تاکوو منداڵان لە شوێنی دیکەدا بەدوای سەرچەشندا نەگەڕێن.

ـ منداڵان پێویستیان بە خۆراک و هەڵسوکەوتی باش هەیە، نابێ لە بیری بکەین کە تەندروستیی جەستەیی و دەروونی گێردراوی یەکن. پێویستە منداڵان خۆراکی باشیان بۆ دابین بکرێ، بەڵام ئەمە بەو مانایە نییە کە کەسێک کە خۆراکی باشی هەبێ گیرۆدە نابێت. منداڵێک کە خۆراکی باش بخوات و لە کەشی ئازاددا یاری بکات ماندوو دەبێ و خەوی باشی ئەبێت و پێویستی بە دەوا و دەرمانی خەو نییە تاکوو ئیستراحەت بکات.

ـ منداڵان پێویستیان بە هاوڕێ و کۆمەڵگایەک هەیە کە لێیان تێ بگات. ئەمڕۆکەدا تیقی و ڤیدئۆ و یاریی کەمپیۆتێری بەشێکە لە ژیانی ئەوان،کە لە ڕابردوودا نەبوون. زۆربەی دایکان و باوکانی ئەمڕۆ، لە دەرەوەی ماڵ خاون ئیش و ئەرکن؛ بۆیە هەڵی تەنیا بوونی منداڵ فرە زیاترە لە ڕابردوو و منداڵ زۆر جار کەس نییە لەگەڵی بدوێت و یاری لەگەڵ بکات و یارمەتدەریی بێت؛ لێرەدا هەستی نەبوونی ئاسایش لە ژیانی خۆیدا دەکات، لێکۆڵینەوە زانستییەکان نیشانی دەدەن نەبوونی هەستی ئاسایش لە تەمەنی منداڵیدا دەبێتە هۆی ئەوەی لە گەورەییدا زیاتر لە کەسانی تر بەرەو بەکارهێنانی مادەی هۆشبەر بڕۆن.

ـ منداڵان پێویستیان بە خەون و ئامانج هەیە. باشترین پارێزەر لە بەرانبەر گیرۆدەبوون بە مادەی هۆشبەر، بڵانسی دەروونی و باوەڕ بەخۆبوونە لە هەموو مرۆڤێکدا. ئەمە دەبێتەهۆی ئەوەی کە منداڵ بە شێوەیەکی سەربەخۆ و حەقیقەتبین و ڕەخنەپەسەند، بەرەو مێرمنداڵی و گەورەبوون هەنگاو بنێت. پێویستە دایکان و باوکان هاوڕێیان بن لە خولقاندنی خەون و ئامانجی گەورە بۆ منداڵانیان و کەشی ئازادی تێدا بکەن، سۆز و خۆشەویستی و ئارامی ڕابگرن. کاتێک مێر منداڵ گۆشەگیر دەبێ و لە هەڵسوکەوتدا تووڕەیی نیشان ئەدات یان لە ئاو دنیای خەوندا دەژی و بترسێت لە سەربەخۆیی و باوەڕ و متمانەی بە خۆی نەبێت، گیرۆدەبوونی ئاسانتر و ئەگەریش گیرۆدە بوو پێویستە وەک نەخۆشێک هەڵسوکەوتی لەگەڵ بکرێت، نەک وەک تاوانبارێک و بە هاریکاریی پزیشکی دەروونی و پسپۆرانی تایبەتی، بخرێتە ژێر چاودێری و چارەسەری.

ـ منداڵان هەموو کات پێویستیان بە سەرچەشنی باش هەیە بۆ ژیان. دایکان و باوکان باشترین سەرچەشنن بۆ منداڵان؛ ئەگەر خۆیان خاوەن کەسایەتییەکی باش بن و هەوڵ بدەن لە پێشدا لە نێوان خۆیان و لە ژیانی هاوبەشیاندا خاوەن باشی و بەرنامە بن و بینە ئۆلگوو بۆ منداڵەکانیان، تاکوو منداڵان لە شوێنی دیکەدا بەدوای سەرچەشندا نەگەڕێن.

ـ منداڵان پێویستیان بە خۆراک و هەڵسوکەوتی باش هەیە، نابێ لە بیری بکەین کە تەندروستیی جەستەیی و دەروونی گێردراوی یەکن. پێویستە منداڵان خۆراکی باشیان بۆ دابین بکرێ، بەڵام ئەمە بەو مانایە نییە کە کەسێک کە خۆراکی باشی هەبێ گیرۆدە نابێت. منداڵێک کە خۆراکی باش بخوات و لە کەشی ئازاددا یاری بکات ماندوو دەبێ و خەوی باشی ئەبێت و پێویستی بە دەوا و دەرمانی خەو نییە تاکوو ئیستراحەت بکات.

ـ منداڵان پێویستیان بە هاوڕێ و کۆمەڵگایەک هەیە کە لێیان تێ بگات. ئەمڕۆکەدا تیقی و ڤیدئۆ و یاریی کەمپیۆتێری بەشێکە لە ژیانی ئەوان،کە لە ڕابردوودا نەبوون. زۆربەی دایکان و باوکانی ئەمڕۆ، لە دەرەوەی ماڵ خاون ئیش و ئەرکن؛ بۆیە هەڵی تەنیا بوونی منداڵ فرە زیاترە لە ڕابردوو و منداڵ زۆر جار کەس نییە لەگەڵی بدوێت و یاری لەگەڵ بکات و یارمەتدەریی بێت؛ لێرەدا هەستی نەبوونی ئاسایش لە ژیانی خۆیدا دەکات، لێکۆڵینەوە زانستییەکان نیشانی دەدەن نەبوونی هەستی ئاسایش لە تەمەنی منداڵیدا دەبێتە هۆی ئەوەی لە گەورەییدا زیاتر لە کەسانی تر بەرەو بەکارهێنانی مادەی هۆشبەر بڕۆن.

ـ منداڵان پێویستیان بە خەون و ئامانج هەیە. باشترین پارێزەر لە بەرانبەر گیرۆدەبوون بە مادەی هۆشبەر، بڵانسی دەروونی و باوەڕ بەخۆبوونە لە هەموو مرۆڤێکدا. ئەمە دەبێتەهۆی ئەوەی کە منداڵ بە شێوەیەکی سەربەخۆ و حەقیقەتبین و ڕەخنەپەسەند، بەرەو مێرمنداڵی و گەورەبوون هەنگاو بنێت. پێویستە دایکان و باوکان هاوڕێیان بن لە خولقاندنی خەون و ئامانجی گەورە بۆ منداڵانیان و کەشی ئازادی تێدا بکەن، سۆز و خۆشەویستی و ئارامی ڕابگرن. کاتێک مێر منداڵ گۆشەگیر دەبێ و لە هەڵسوکەوتدا تووڕەیی نیشان ئەدات یان لە ئاو دنیای خەوندا دەژی و بترسێت لە سەربەخۆیی و باوەڕ و متمانەی بە خۆی نەبێت، گیرۆدەبوونی ئاسانتر و ئەگەریش گیرۆدە بوو پێویستە وەک نەخۆشێک هەڵسوکەوتی لەگەڵ بکرێت، نەک وەک تاوانبارێک و بە هاریکاریی پزیشکی دەروونی و پسپۆرانی تایبەتی، بخرێتە ژێر چاودێری و چارەسەری.

با آموزش کودکان محافظ‌های آینده زمین را تربیت کنیم

■ علی خدایاری
انجمن شنه‌ی نه‌وژین کوردستان

بهترین شیوه نهادینه کردن عادت‌های مثبت، آموزش این عادت‌ها از دوران کودکی است، حفاظت از محیط‌زیست هم عادتی است که باید از کودکی آموخته شود تا به یک باور ذهنی تبدیل شود. این باور کودک را موظف می‌کند تا از یگانه زیستگاهی که در آن زندگی می‌کند به بهترین وجه ممکن پاسداری کند.

راه‌هایی برای ایجاد حس مسئولیت‌پذیری و محافظت از محیط‌زیست در کودکان:

دوستی با طبیعت را از کودکی به کودکتان آموزش دهید:

ریچارد لوو در کتابش به نام " آخرین کودک در جنگل " می‌نویسد، فرهنگ تکنولوژی زده ما، بودن در طبیعت و وقت گذراندن در بیرون را برای بچه‌ها دشوار کرده است، بنابراین از فواید زیاد آن محرومند،

■ به کودکان اجازه دهید طبیعت را لمس کنند و با آن ارتباط برقرار کنند، برای آن‌ها امکاناتی فراهم کنید که بتوانند بودن در طبیعت را تجربه کنند. آن‌ها را به بازی در فضای سبز تشویق کنید. به آن‌ها اجازه دهید که برگ‌ها، گل‌ها، سنگ‌ها و ... را بردارند و مشاهده کنند.

■ حضور فرزندان در مدرسه طبیعت

■ فرزندتان را تشویق به کاشت گیاهان و گل‌ها کنید و رشد و نمو آن‌ها را با فرزندتان جشن بگیرید

■ شرایط را برای کنجکاوی فرزندان مساعد کنید و پا به‌پای فرزندتان اطلاعت کسب کنید تا آن‌ها را علاقه‌مند و مایل به بیرون رفتن نمایید

به کودکان حفاظت از انرژی را بیاموزیم:

■ از هر دوروی کاغذ استفاده کنیم.

■ به کودک توضیح بدهیم مدادی که با آن نقاشی می‌کند چطور ساخته‌شده است. سپس به او یاد بدهیم که با استفاده بهینه از مداد رنگی‌ها و نتراشیدن بی‌رویه آن‌ها، می‌تواند به حفاظت از جنگل‌ها و درختان کمک کند.

■ با فرزندانمان با استفاده از مواد به‌ظاهر دورریختنی مثل کاغذ، پارچه، چوب، پلاستیک یک بازی راه بندازیم و شروع به ساختن کاردستی کنیم، با این کار هم فرزندمان را باارزش موارد آشنا کرده‌ایم هم مفهوم بازیافت را آموزش داده‌ایم

■ چند لحظه قبل از شروع برنامه موردعلاقه او تلویزیون یا رادیو را از برق بیرون بکشید. در جواب اعتراض او توضیح بدهید که اگر از انرژی برق یا هر انرژی دیگری بی‌رویه استفاده کنیم، هنگام نیاز ضروری به آن، این انرژی در اختیار ما نخواهد بود. تلویزیون یا رادیو را روشن کنید تا این نبودن برق و لذت دوباره داشتن برق و تماشای تلویزیون در ذهن او بماند.

■ لامپ‌ها اضافی را خاموش کنید، وسایل الکترونیکی مانند تلویزیون، دستگاه پخش و کامپیوتر را هنگامی که به آن‌ها نیاز ندارید از برق بیرون بکشید. این وسایل حتی هنگامی که خاموش باشند انرژی مصرف می‌کنند.

برای این کار می‌توانید یک «فرمانده انرژی» از بین افراد خانواده انتخاب کنید تا از خاموش بودن لامپ‌ها و دستگاه‌های اضافی مطمئن شود، می‌توانید برای او پاداش و امتیازهایی نیز در نظر بگیرید.

■ یک روز بدون انرژی: ماهی یک‌بار، روز بدون انرژی در منزل اعلام کنیم. در این روز خاص بازی با اسباب‌بازی‌ها یا استفاده از وسایل برقی یا باتری‌ای، تماشای تلویزیون و... استفاده از تلفن همراه و... ممنوع است. در این روز فقط باید از وسایلی که باانرژی کار نمی‌کنند، استفاده کنیم (مثلاً بازی با اسباب‌بازی‌های غیر برقی و باتری‌ای و...). با این کار فرزندمان ارزش و اهمیت انرژی‌ها، جایگاه آن‌ها در زندگی امروز و ضرورت حفظ این منابع و جلوگیری از به هدر رفتن این منابع باارزش را می‌آموزد.

حفاظت از آب:

■ هنگام مسواک زدن شیر آب را ببندیم. در صورت باز بودن شیر، در هر دقیقه ۳ گالن آب به هدر می‌رود.

■ به کودکان خود حفاظت از آب را از طریق کاهش مدت‌زمان حمام و دوش گرفتن را آموزش دهید. درباره ارتباط کاهش زباله‌های اضافی و اتلاف انرژی در جامعه و حفاظت از آب با آن‌ها صحبت کنید.

آموزش حیوان‌دوستی به کودکان:

■ کودکان را از حیوانات نترسانیم

■ شرکت در برنامه‌های دانه پاشی برای پرندگان و طرح غذا رسانی برای سگ‌ها و گربه‌ها

■ تعیین سهم غذا برای پرانگان پشت پنجره

احترام به طبیعت را همچنان که کودکتان بزرگ‌تر می‌شود، به او آموزش دهید. او را به انجام فعالیت‌های محیط‌زیستی تشویق کنید. مهم این است که خود شما هم این فعالیت‌ها را انجام دهید، آموزش کودکان به احترام به طبیعت، نه‌تنها آن‌ها را به شهروندان مسئول تبدیل می‌کند، بلکه از آن‌ها پاسداران بهتری برای سیاره‌مان زمین می‌سازد.

منابع:

کتاب «مهارت‌های زندگی برای کودکان» نوشته «مژگان کلهر»
amoozak.org
ketabak.org
IMPORTANCE OF TEACHING ENVIRONMENTAL EDUCATION AT AN EARLY AGE
(Bhaskar Nath)

آناکسیمندر (Anaximander)

■ سمیه روزبه

آناکسیمندر فیلسوف و اخترشناس (۶۱۰-۵۴۷ ق.م) فرزند پراکسیادس از اهالی ملیتوس بود. وی ظاهراً مردی جوان‌تر از طالس بود زیرا تئوفراستس وی را به‌عنوان دستیار طالس وصف کرده است. آناکسیمندر مانند طالس به تتبعات درزمینه علوم عملی می‌پرداخت. او نقش‌های جغرافیایی برای کشتیبانان ملطی دریای سیاه ساخته است. وی مانند بسیاری دیگر از فلاسفه یونانی در حیات سیاسی شرکت داشت و رهبر یک مستعمره در آپولونیا بود.

آناکسیمندر مانند طالس در جستجوی عنصر اولی و نهائی همه اشیا بود؛ اما بر این عقیده بود که آن نمی‌تواند نوع خاصی از ماده "مثلاً آب " باشد زیرا آب یا رطوبت خود یکی از "اضداد " است که کشمکش و دست‌اندازی و تجاوز هرکدام را باید تبیین کرد. اگر دگرگونی، تولد، مرگ و نمو به علت کشمکش، یعنی دست‌اندازی و تجاوز یک عنصر بر عنصر دیگراست ـ پس بنابراین فرض که هر چیزی در واقعیت آب است ـ دشوار است که بفهمیم چرا عناصر دیگر درگذشته طولانی در آب جذب و منحل نشده‌اند؛ بنابراین آناکسیمندر به این اندیشه رسید که عنصر اولی ماده المواد "نامتعین "است. این عنصر اولی تر از اضداد است که اضداد از آن به وجودمی آیند و به آن منحل می‌گردند. آناکسیمندر عنصر اولی (به یونانی آرخه) را علت مادی نامیده و این عنصر نه آب است و نه هیچ‌یک از دیگر عناصر بلکه طبیعتی است مغایر با آن‌ها و نامتناهی که تمام آسمان‌ها و عوالم درون آن‌ها از آن ناشی می‌شود. آن بیکران (به یونانی، آپایرون) است یعنی جوهر بی‌حد است "ازلی وبی زمان "است و "تمام جهان‌ها را فراگرفته است ".

دست‌اندازی و تجاوز یک عنصر بر عنصر دیگر در بیان شاعرانه به‌عنوان نمونه‌های بیدادگری معرفی‌شده است. عنصر گرم در تابستان مرتکب بیدادگری می‌شود و عنصر سرد در زمستان. عناصر متعین بیدادگری خود را در جذب و انحلال دوباره در "بی‌کران نامتعین " جبران می‌کنند. این نمونه‌ای است از بسط و تعمیم مفهوم قانون از حیاط انسانی به جهان بزرگ.

کثرتی از جهان‌های همبود وجود دارد که بی‌شمار است. هریک فناپذیراست اما درعین‌حال به نظرمی رسد که شمار نامحدودی از آن‌ها وجود دارد. جهان‌ها به‌واسطه حرکت ازلی به وجود آمده‌اند و به‌علاوه یک حرکت ازلی وجود داشت که در آن حرکت آسمان‌ها به وجود آمده‌اند.

این حرکت ازلی ظاهراً همان‌گونه که ما در نظریه فیثاغورثیان در تیمائوس افلاطون می‌بینیم نوعی "جدا کردن "یا نوعی بیختن یا غربال بوده است. وقتی اشیا از هم جدا شدند جهانی که ما آن رامی شناسیم به‌وسیله یک حرکت چرخنده گردبادی، شکل‌گرفته است. به این معنی که عناصر سنگین‌تر، خاک، آب در مرکز گردباد باقی ماندند. آتش به‌سوی محیط رانده‌شده و هوا د ر وسط باقی ماند. زمین همچو نیک قرص نیست بلکه استوانه کوتاهی است (مانند طبل استوانه‌ای شکل). حیات از دریا ناشی می‌شود و صور کنونی حیوانات به سبب سازگاری با محیط به ظهور رسیده است. آناکسیمندر حدس هوشمندانه‌ای درباره منشأ انسان زده است "در آغاز انسان از نوع دیگری از حیوانات متولدشده است درحالی‌که دیگر حیوانات به‌سرعت خوراک خود رامی یابند. تنها آدمی نیازمند یک دوره طولانی شیرخواری است به‌طوری‌که اگر او در آغاز چنان‌که اکنون هست می‌بود هرگز نمی‌توانست زنده باقی بماند "

نظریه آناکسیمندر از تعیین یک عنصر متعین به‌عنوان عنصر اولی فراترمی رود و به مفهوم نامتناهی نامتعینی که همه‌چیزها از آن پدید می‌آید می‌رسد.

منابع:

تاریخ فلسفه یونان و روم ـ کاپلستون
تاریخ اندیشه در یونان و روم باستان ـ جلال‌الدین اعلم
فیلسوفان یونان ـ دیوگنس لائرتیوس

عەلی ئەشرەف دەرویشیان؛ هێمای ئازادیخوازی و دادپەروەری

ئامادەکردنی:
■ **ئومید ڕەشیدی**

ئێـواردی چوارەمین ڕۆژی مانگی گەلاوێژی ساڵەمساڵ، کۆتایی ڕەنج و ئازارەکانی پیاوی "ساڵە هەورییەکان" بوو. بەڵێ؛ مەرگێکی پاییزی، ئاسودەیی بەخشییە ئەو پیاوەی کە ساڵانێکی دوور و درێژ دڵی بۆ منداڵە هەژارەکان لێی دەدا و نووسەری نەداری و بێ خانە و لانەیی ئەوان بوو.

عەلی ئەشرەف دەرویشیان، نووسەری گەورەی کوردستانی، لەدایکبووی ٣ی خەرمانانی ١٣٢٠ هەتاوی، لە بنەماڵەیەکی هەژاری کرێکار لە گەڕەکی "ئابشووران"ی کرماشانە. لە ساڵی ١٣٣٧، پاش کۆتایی هێنانی دانشسەرا، بوو بە مامۆستای قوتابخانەکانی گوندەکانی دەوروبەری کرماشان و گیلانغەرب. پاشان درێژەی بە خوێندن دا و پلەکانی باڵای خوێندی بڕی و لە خوێندگەکانی گوندەکانی کوردستاندا وانەی ئەوتەوە. دەرویشیان، نووسەری بە توانا و چیرۆکنووسی ناوداری کورد کە بە حەکایەت بێژی چەوساوەکانی کوردستان ناسراوە، لە خەباتی بێ وچانی خۆیدا هەوڵی زۆری دا تا ئازارەکانی گەلەکەی زۆرتر بە جیهان بناسێنێت.

قەڵەمی فارسی نووسی دەرویشیان، قەڵەمێکی کوردانە و بوێرانە بوو. لە سەر نووسینی کتێبی "از این ولایت" لە سەردەمی پاشایەتی حەمە ڕەزا شا ڕاپیچی زیندان کرا و بە هۆی ڕەنگدانەوەی دەرد و ڕەنجی کۆمەڵانی چەوساوەی گەلەکەی لە چیرۆکەکانیدا، ڕێ لە بلاو بوونەوەی کتێبەکانی گیرا و لە زانکۆ دەر کرا و لە مامۆستایی قوتابخانەکان وەلا نرا. پاش دوو چار زیندانی ٨ مانگ و ٧ مانگ، لە ساڵی ١٣٥٣ی هەتاوی بۆ ماوەی ١١ ساڵ زیندانی بە سەردا سەپا و سەرئەنجام لە ساڵی ١٣٥٧ و بە دوای ڕووخانی ڕژێمی پاشایەتی لە زیندان ڕزگار کرا.

عەلی ئەشرەف دەرویشیان، وەک چیرۆک نووس و لێکۆڵەری ئەدەب و کولتوور، کۆمەڵێک چیرۆک و کتێبی کولتووری لە چاپ داوە. کۆمەڵە چیرۆکی "وەرزی نان" و "ڕەنگینە"ی لە زیندانداا نووسیوە. لە چیرۆکی "ئابشووران"، "ساڵە هەورییەکان" لە دوو بەرگدا، "وەرزی نان" و "لە گەڵ ئاهەنگەکانی باوکم"، چیرۆکی کوێرەوەرییەکانی سەردەمی منداڵی خۆی دەگێڕێتەوە.

"بێستون"، گوڵ تەڵا و کڵاشی سوور"، هەوری ڕەشی هەزار چاو"، " ڕۆژنامە دیواریەکەی خوێندنگەکەمان"، "کاکە گیان کەی دەگەڕێیتەوە"، "ئاگر لە کتێبخانەی منداڵان"، "چۆن و بۆچی"، " ئەو چیرۆکانەی خۆشم دەوێن"، "چاڵەڕەشی ١٨"، " سی و دوو ساڵ خۆراگری لە زیندانەکانی ڕژێمی شا"، "ئەفسانە و مەتەڵە کوردییەکان"، "دروشتی"، "فەرهەنگی ئەفسانەکانی خەڵکانی ئێران" لە بیست بەرگدا، "وشەنامەی کوردی کرماشانی"، "یادەوەری سەمەد بێهرەنگی"، "شەوی ئاوس"، "چیرۆکەکانی ئەو ساڵانە"، "حەوت پیاو، حەوت چیرۆک"، "یادەوەرییەکانی سەفەرخان" سەفەر قارەمانیان کە ٣٢ سال لە زیندانەکانی ڕژێمی شای ئێران بەند کرا بوو.، و "دانە و پەیمانە" ئەو چیرۆک وبەرهەمانەی دیکەی عەلی ئەشرەف دەرویشیانن.

■ **دەرویشیان، کەڵەنووسەری کوردی کرماشانی، مرۆڤێکی بەرپرس و نەترس و خەڵکی بوو کە بێهۆ قڵەمی نەدەبزواند. چەند کەس لە نووسەرانی فارس زمانی ئێرانی، سەبارەت بە بەرهەمەکان و کەسایەتی عەلی ئەشرەف ڕاستییەکانی ژیان و نووسراوەکانی ئەویان هەڵسەنگاندووە و داخ و پەژارەی خۆیان بۆ کۆچی دوایی ئەو دەربڕیوە.**

"جەمال میر سادقی"،[لەدایکبووی ١٩ گوڵانی ١٣١٢)، نووسەری ئێرانی لە دانشکەدەی ئەدەبیات و زانستە مرۆڤیەکانی زانکۆی تاران خوێندویەتی و خاوەن ٤٣ بەرگ کتێب و ڕۆمان و چیرۆکی درێژ و ڕەخنەی ئەدەبی و کۆمەڵە وتارە]، لە بارەی تایبەتمەندییەکانی دەرویشیان و بەرهەمەکانی وتوویەتی: "دەرویشیان، نووسەرێکی نەفس بەرز و نەترس بوو کە زۆربەی بەرهەمەکانی لە ناو دڵی خەڵکەوە هەڵدەقوڵی. ئەو بۆ خۆی بەردەنگی خۆی هەڵدەبژارد، لە کاتێکدا زۆربەی نووسەرانی دیکە، چاوەڕوانی خەڵک بوون کە وەریان گرن. دەرویشیان هەوڵی ئەدا هەموو توێژەکانی خەڵک لە نووسراوەکانی ئەو تێبگەن و چاوی لە بەرهەمی نووسەرانی بێگانە نەبوو و مرۆڤ لای ئەو لە هەموو شتێک گرنگتر بوو.

"زیا موحەد" [لەدایکبووی ١٢ی بەفرانباری ١٣٢١ لە ئیسفەهان)، مامۆستای فەلسەفە و مەنتیق و شاعیر، لە لەندەن خوێندوویەتی و ئیستا بەرپرسی گروپی مەنتق و فەلسەفەی ئەنجومەنی حکمەت و فەلسەفەی ئێران]، عەلی ئەشرەف دەرویشیانی وەک مرۆڤێکی خۆشەویست و بێ ڕوودەربایس و نووسەرێکی زۆر سیاسی ناوزەد دەکات، کە لە هەمبەر کێشە کۆمەڵایەتییەکاندا زۆر هەستیار و قەڵەمێکی توند و تیژی هەیە و ڕەخنەکانی بە ڕووهەڵماڵاوی ئاراستە دەکات.

"فەرزانە تاهری"[لەدایبووی ١٦ گەلاوێژانی ١٣٣٧)، وەرگێر لە بواردکانی ئەدەبیاتی داستانی، دەروون ناسی، شارسازی، مێعماری و زانستە سیاسییەکان و هاوسەری نووسەری بەتوانا هوشەنگ گوڵشیری و بەرپرسی بنکەی هوشەنگ گوڵشیری] لە بارەی عەلی ئەشرەف دەرویشیانەوە وتویەتی: ئەو بۆ ئێمە وێنەی سەمەد بێهرەنگی و خوسرەو گولسرخی، هێمای ئازادیخوازی و دادخوازی بوو. لە سەردەمی خوێندکاریمدا کتێبەکانیم دەسەند و ئەمبرد بۆ منداڵانی گوندەکان و منداڵە هەژارەکانی پەراوێزی شار. سەرەتا نەمدەزانی کە ئەوەی لە کتێبەکانیدا ڕەنگ دەداتەوە هەمووی ئەزموونی هەژاری و نەداری و کار و ڕەنجی سەردەمی منداڵی خۆیەتی. لایەنێکی تری کەسایەتی ئەوم لە ناوندی نووسەرانی ئێران بۆ دەر کەوت، لایەنی "تەنز"ی ئەو نووسەرە بەتوانا سیمای ئەوی لە هزری منداڵی گۆڕی، کاتی بەسەرهاتە زۆر تاڵ و ناخۆشەکانی سەردەمی منداڵی و لاویەتی و زیندانی خۆی بە زمانی تەنز دەوتەوە، کەسایەتی ڕاستەقینەی ئەو مرۆڤە خۆشەویستە ئاشکرا دەبوو. ئەو کاتێ یادی هوشەنگی گوڵشیری دەکردەوە، خەمێکی قوول و گەورە، ڕوخساری دادەپۆشی و ناخی دەگیرا و هەر بە هۆی ئەوە بوو کە ناوەند و خەلاتی گوڵشیریمان ڕێخست و پاش حەوت ساڵ و لە ساڵی ١٣٨٩ ئەو خەڵاتەمان پێشکەش بە خۆی کرد.

"قاسم ئاهەنین جان"[لەدایکبووی ئەردەبیل لە ساڵی ١٣٣٧، شاعیر و ئەکتەری سینەما و دەرهێنەری فیلم]، سەبارەت بە دەرویشیان لەو باوەڕدایە کە ئەو مامۆستای بەشێکی گەورە لە ئەدەبیاتی داستانییە و هیچکات بۆی گرنگ نەبووە کە وەک چیرۆکنووسێکی نەریتی پێناسە بکرێت و پێی بڵێن لە قافڵە دوا کەوتووی و بەرۆژ و پۆست مودێرن نییە. ئەو هاوڕێای ئەحمەد مەحمود و سەمەد بێهرەنگییە. ئەو لە ئەدەبیاتدا لە سەرڕێ و ڕێچکەی خۆی دەڕۆشت. هەر چەند وێرجینیا وڵف و جۆیسی دەناسی، بەڵام پێی وابوو کە ماکسیم گورکی و جەک لەندەن و جان ئشتاین بەک نووسەری گەورەن. عەلی ئەشرەف بە عەشقەوە دەینووسی و هەر ئەو عەشقە بوو کە بەرهەمی "ساڵە هەوری"ەکانی لێکەوتەوە. بە ڕۆشتنی ئەو، دنیا کەلێنێکی تری تێ کەوت و چۆڵتر بووە.

"دوکتور ندا ئنتزامی"[پزشکی ددان و موسیقی زان و جێنشینی پێشوتری پێوەندییەکانی وەزارەتی ئیرشاد]، لە بارەی عەلی ئەشرەفەوە دەڵێ: ئەو بە هۆی باوەڕ و بیر و بۆچوونی تایبەتی خۆی، لە کتێبەکانیدا زۆرتر باسی چینی کرێکار و هەژارانی کردووە و منداڵان بە خوێندنەوەی کتێبەکانی ئەتوانن پەی بە ژیانی منداڵان ومێرمنداڵانی هەژاری ولاتەکەمان ببەن. ئەوە بابەتێکە کە لە ئەدەبیاتی ئەمڕۆی منداڵ و مێرمنداڵاندا جێگای خاڵییە و نووسەرانی ئەمڕۆی ئەو ئەدەبە نەیانپەڕژاوەتە سەر ڕاستییەکانی ژیانی منداڵ و مێرمنداڵە هەژارەکان و ڕەنج و کێشەکانی ئەوان. خوێندنەوەی کتێبی "وەرزی نان"، بەشێ لە ژیانی ئەو منداڵانە پیشان ئەدات کە هیچکات نازانن ژیانی منداڵی چییە و چۆنە. ئەو چیرۆکە ئەگەرچی زۆر سادەیە، بەڵام زۆر کاریگەریشە. کاتێ دایکەکە نانە تازەکە ئەدات بە منداڵەکانی و خۆی لەتە سەنگەکییە پەزێرەکە ئەخوات و ئەڵێ: ڕۆڵە من حەزم لە نانی پەزێرەیە! یا شەڕی منداڵەکانی بنەماڵە لە سەر کوتە خەیارێک کە ئاکامەکەشی بە کوتەک خواردنی یەکێ لە منداڵەکان لە لاپەن باوکیان کۆتایی دەهات، چیرۆکە تاڵەکانی ئەو ژیانەیە کە زۆر سەرنج ڕاکێش بوو.

"عەلیرەزا زەرگەر"،[دەبیری خەلاتی مێهرەگانی ئەدەب]، لەبارەی عەلی ئەشرەف دەرویشیانەوە ئاوەها دەڵێ: بێ گومان ئەدەبیاتی ئێران یەکێ لە سیما بوێر و بەڕێز و ماندوونەناسەکانی خۆی لەدەست داوە. مرۆڤێکی گەورە کە هەرچەند نەخۆشین لەم دەساڵەی ئاخری تەمەنی بڕستی لێ پڕیبوو، بەڵام بوونی هەردەم مایەی دڵگەرمی و هیوای نووسەران بوو. ئەو دەرد و ڕەنجی مرۆڤەکانی پێ تەحمول نەدەکرا و لە بەرانبەر ستەم و زیادەڕوییەکاندا بێدەنگ نەدەبوو. دەرویشیان، یەکێ لە سەرسەخت ترین دژبەرەکانی سانسۆر بوو.

"بەنەفشە سام گیس" [هەوالنێر و ڕۆژنامەوان و هاوکاری ڕۆژنامەی ئێعتماد]، لەبیرەوەرییەکانی خۆیدا لەبارەی دەرویشیان دەڵێ: تەمەنم دە ساڵ بوو، زۆر شت و مانای زۆرێک لە وشەکانم نەدەزانی. نەمدەزانی بۆ ئەشرەف ناڕواتە خوێندنگە، بەڵام کار دەکات، بۆ باوکی نەخوێندەوار و ئەسباب بازی نییە، بۆ ئەو منداڵانە دایمە چاویان لە تیکە سەنگەکییەکی داخی تازە لە تەنوور دەرهاتووی دەستی هاوسێکەیانە، بۆ دایکیان هەمیشە ئەپێتە وتەبێژی هەر سێ منداڵەکە و ئەڵێ؛ هەر ئیستا چاشتمان خواردووە، بۆ کاتێ ئەڕۆن جل و بەرگی ساڵی نوێ ئەسێنن، دوو سێ ژمارە لە قامەت و قەوارەی خۆیان گەورەتر ئەسێنن و ... . کاتێ لاپەڕە یەک لە دوای یەکەکانی کتێبەکانیم دەخوێندەوە، ئەشرەف منی فێر کرد کە هەژاری یانێ چی، سفرەی خاڵی چ نەگبەتێکە، کڵاش چییە، ڕۆڵە کێیە، ترخێنە تامی چۆنە، ئابشوران لە کوێیە و ... .

"سەمەد بێهرەنگی"،[لەدایبووی دووی پووشپەڕی ١٣١٨ لە تەبرێز، کۆچکردوو نۆی خەرمانانی ١٣٤٧؛ مامۆستای خوێندنگە، ڕەخنەگری کۆمەڵایەتی، وەرگێر، جیرۆنووس و لێکۆڵەر لە بواری فولکلۆڕی ئازەربایجان و بنیادنەری چیرۆکنووسی لە بارە منداڵانەوە لە ئێران]، کە خۆی چیرۆکی ئازار و زەجری منداڵانی گوندنشین و تەنیایی و کێشەکانی ژیانی ئەوانی دەنووسیەوە، لە بارە عەلی ئەشرەف دەرویشیانەوە ئەڵێ: هەرچەند من شوێنکەوتەی دەرویشیان نیم، بەڵام زۆر شتی لێ فێر بووم، تایبەتمەندی هاوبەشی نووسەرگەلێ وەک ئێمە، نووسین و کار کردن لە سەر منداڵە هەژار و بێ بشەکانە، ئێمە بیر لەم منداڵانە و هەژاری و نەداری و دەرد و ڕەنج و خەون و ئارەزوو و ناکامییەکان دەکەینەوە و دەنووسین، بەڵام هەر کەسە و بە شێوازی خۆی. وتە و چییرۆکەکانمان وەک یەکن، بەڵام دەفر و چوارچێوەی جیاواز و شێوە نووسینی جیاوازمان هەیە. .عەلی ئەشرەف نووسەرێکی زۆر بەڕێز و شێلگیر و بوێرە، ئەو لە سەر بیر و ڕواکانی خۆی کۆڵی نەدا و تاوانێکی قورسی دا و سەرەڕای هەموو چەرمەسەرییەکانی، هەر وەکوو منداڵانی نێو کتێب و چیرۆکەکانی، زۆر خۆڕاگر بوو.

"شەمس لەنگرودی"،[لەدایکبووی ٢٦ی گەلاڕێزانی ١٣٢٩ لەلەنگرود، شاعیر و لێکۆڵەر، ئەکتەر و مێژوونووسی ئەدەبی هاوچەرخی ئێران]، لە سەر عەلی ئەشرەف دەرویشیان لەوتاڕێکدا نووسیویەتی: ژیان لە خۆیدا بێ مانایە، بڕێک شت بە ژیان مانا دەبەخشن و بڕێک ڕووداو بێ مانایی ژیان دەر دەخەن. مەرگ ئەو چەمکە دوولایەنەیە. دەرویشیان لە سەردەمی منداڵی مرۆڤایەتیدا دەژیا و ئاسۆی ڕوناکی بۆ داهاتووی مرۆڤ بەدی دەکرد. عەلی ئەشرەف، لە سەردەمی لاویەتی ئێمەدا یەکێ لەو هۆکارانەی وزەبەخشیی ڕەوتی ژیان بوو و نووسراوەکانی هێز ئێکی وزەبەخش بوو بۆ پڕکردنەوەی بۆشایەکانی ژیانی ناشاد و بێ مانا. بەڵام کاتێ مەرگ تەختی زەویمان دەکات، بەڕاستی هەموو شتێ و بە تایبەت ژیان بۆ خۆیشی، بێ مانا و بێ بایەخ دەبێ. ئاخر چۆنە کە کاتێ کەسێک هەموو بوونی ئەوینێکە بە ژیان، ژیان بێ بایەخی دەکات و لەناوی دەبات. ژیانی دەرویشیان سەراسەر خەباتێکی پاک و خاوێن بوو بۆ بەدی هاتنی ئەو خەونانەی کە خەڵکانی تر ریاکارانە تێیدا ژیانیان کردوو و ژیان دەکەن!!.

* لە کۆتاییدا پێویستە ئاماژە بەوە بکەین؛ جێی داخ و پەژارەیە کە سەرەڕای ویست و حەزی بنەماڵە و خەڵکی کرماشان بۆ هێنانەوە و ناشتنی تەرمی نووسەری بەناوبانگی کوردستانی عەلی ئەشرەفی دەرویشیان لە ئامێزی نیشتمانەکەی، ئەو ویستە پشتگوێ خراو تەنانەت لە ناشتنی لە گۆڕستانی(ظهیرالدوله) ی تاران کە تایبەتە بە شوێنی ناشتنی هونەرمەندان و نووسەرانی بەناوبانگ وەکوو "ئەحمەد شاملوو" بەرگری کراو نەیانهێشت وەسیەتی خۆیشی بۆ ناشتنی لە تەنیشت سەفەر قارەمانیان هاوزیندانیەکەی کە ماوەی ٣٥ ساڵ بەندکراوی ڕژێمی پاشایەتی بوو، بەجێ بهێنرێت. سەرئەنجام بە بێ گوێدانە ئەم وەسیەت و ویستانە، ڕۆژی دووشەمە ٨ی گەلاڕێزانی ١٣٩٦ لە گۆڕستانی بی بی سەکینەی کەرەج ڕێ و ڕەسمی بە خاک سپاردنی بەڕێوە چوو.

کورد و هه‌ورامی یا سورانی و هه‌ورامی؟

■ **حسین کریمی**
کارشناس ارشد فرهنگ و زبان‌های باستانی

از قدیم‌الایام مثل دیگر اراجیف، خزعبلات و خرافات رسوب‌کرده در ذهن و زبان عوام، این‌گونه در میان ساکنان مریوان و هه ورامان رایج بوده که کوردی یا هه ورامی؟ و هرگز از خود نپرسیده و فکر نکرده‌اند که این سخن چقدر با واقعیت تاریخی سازگاری دارد و اصولاً به چه معناست و نمی‌اندیشیده‌اند که طرح آن چقدر می‌تواند باعث سردرگمی و ایجاد تفرقه و پراکندگی گردد. تا جایی که این تقسیم‌بندی عوامانه، امروزه بهانه به دست عده‌ای متعصب باسواد داده و علم جدایی نژادی و قومیتی هه ورامی ها از کوردها را برافراشته‌اند و در تبلیغ آن با سعی وافر می‌کوشند. انسان با شنیدن طرح چنین بیاناتی آن‌هم از جانب عده‌ای به‌اصطلاح دانشگاه رفته که داعیه‌ی مدرن گرایی نیز دارند، متعجب و حیران می‌شود. اینان نمی‌اندیشند که هر خزعبلاتی که در ذهن و زبان عوام جاری است لزوم نمی‌تواند ریشه تاریخی و واقعیتی عینی داشته باشد.

این سخن را بنده در حد توان خود پیگیری نموده و در متون تاریخی پیش و بعد از اسلام تفحص نموده‌ام و یک جمله دراین‌ارتباط در هیچ متن تاریخی و سند مکتوبی ندیده‌ام.اصولاً در کتب و اسناد تاریخی بابلی،آشوری، میخی، ایرانی، پهلوی و نیز شعر شاعران گوران، کرمانج و سورانی زبان، همیشه سخن از قوم کورد و کورد است و ابداً نامی از قبیله، عشیره و طایفه خاصی در میان نیست و بزرگ‌ترین و قدیمی‌ترین شاعران هه ورامی زبان- از بهلول ماهی یارسانی در قرن دوم هجری تا خانای قبادی- همیشه خود را کورد نامیده‌اند و تعریف کرده‌اند.

این سخن تفرقه‌افکنانه را باید ناشی از همان ذهن قبیله‌ای و کوتاه اندیش انسان ماقبل مدرن دانست که معتقد بود نگریستن در آینه و ناخن گرفتن در شب و... خطرناک است و باعث زوال عقل می‌شود.این سخن مانند دیگر سخنان و رفتارهای برخی از روستاییان با همدیگر و با مردمان دیگر روستاها نیز جز باوری خرافی، کورکورانه و ناشی از جهل و تصلب ذهن قبیله و عشیره گرا چیز دیگری نیست.

آنچه باعث تعجب و نگرانی است رسوب و رسوخ این تفکر قرون‌وسطایی در ذهن و زبان عده‌ای باسواد دانشگاه دیده و اهل نگارش است که مدتی است در روزنامه‌ها و فضای مجازی در گسترش این اندیشه عقیم می‌کوشند و بر طبل تفرقه و جدایی این دو گروه ملت کورد می‌کوبند تا جایی که اختلاف زبانی سورانی و هه ورامی را مستمسک خود قرار داده و با توسل به این اراجیف کهن که: کوردی یا هه ورامی، قائل به جدایی قومیتی، نژادی و ملیتی عموم کوردها از هه ورامی ها هستند. مستندات اینان چند کتاب و مقاله‌ی برج عاج نشینان فرنگی سیاح و مستشرق است که جدیداً بر سر زبان‌ها افتاده‌اند.

اینان سخنان مکنزی، آساطوریان و جویس بلوی زبان‌شناس را مبنا قرار داده‌اند و سخن آنان را وحی مُنزل می‌پندارند. غافل از این‌که خود این زبان‌شناسان و مستشرقان عموماً جاسوس بوده‌اند و بیشتر در فکر منافع کشور متبوعشان بوده‌اند تا راست نشان دادن واقعیت قومی من و تو و بیشتر آنان نیز در اقامه بنیاد سخنشان، حاکی از جدایی هه ورامی ها از کوردها، بر خطا بوده‌اند؛ زیرا آنان زبان کوردی (منهای هه ورامی و زازایی)را از شاخه شمال غربی می‌دانند(بلو۱۳۸۷:۵۴۴) و درعین‌حال شاخه گورانی- زازا را در همان شاخه شمال غربی قرار می‌دهند(ر.ک آساطوریان۱۳۷۴:۳۳). اگر مقاصد حیله‌گرانه و تفرقه‌افکنانه‌ای از طرح این جدایی زبانی نیست چرا هه ورامی را- تنها به خاطر همسانی در چند واژه با گیلکی و مازندرانی- در گروه زبان‌های حاشیه خزر می‌دانند و ارتباط عمیق ریشه‌ای، واژگانی هه ورامی، کلهری و سورانی را نادیده می‌گیرند و معتقدند که:« به‌رغم هم‌جواری گورانی- زازا با زبان‌های کوردی و احساس عمیق سخنگویان آن‌ها در تعلق به ملیت کوردی؛ نمی توان این دو زبان را منصوب به کوردی دانست؛ چراکه تحولات خاص زبان کوردی را نداشته‌اند.(بلو۱۳۸۷:۵۵۵) و تنها با تکیه‌بر جدایی حالت فعلی ماده مضارع و اداری، هه ورامی را از گروه زبانی کوردی خارج می‌دانند.

برخی نیز وجود مؤنث و مذکر را دلیل افتراق زبان هه ورامی و زبان‌های کوردی می‌دانند.

این در حالی است که در میان برخی از گویش‌ها و لهجه‌های زبان هه ورامی و نیز آثار مکتوب به‌جامانده از این زبان، جنس دستوری دیده نمی‌شود. در اصل بنده قائل به جدایی و تفاوت ساختاری گویش‌های سورانی و هه ورامی هستم و این تفاوت نه‌تنها در میان این دو زبان وجود دارد بلکه در میان اکثر قریب به‌اتفاق مجموعه زبان‌های کوردی ازجمله: میان کرمانجی و زازایی، کرمانجی و سورانی، سورانی و باجلانی، شبکی و کلهری و... دیده می‌شود و براین اساس آیا باید هرکدام از سخن‌گویان این گویش‌های مختلف کوردی را متعلق به واحد قومی و نژادی جداگانه‌ای بدانیم. اگر این‌گونه باشد- که نیست- دیگر ملتی به نام کورد وجود نخواهد داشت. ما باید این تنوع زبانی را مثل دیگر ملل متمدن و کهن دنیا- هند، سریلانکا، بنگلادش و...- به فال نیک گرفته و در جهت غنای فرهنگ و تمدن کوردی خود بکوشیم.

هرچند امروزه از جانب متصدیان فرهنگی، اجتماعی و سیاسی کورد(علی‌الخصوص در اقلیم کوردستان) نسبت به دیگر گویش‌های کوردی ازجمله هه ورامی بی‌توجهی می‌شود و بیشتر در تلاش برای اشاعه و غنای گویش سورانی هستند. پیداست که یک ملت واحد باید دارای یک‌زبان و خط واحد نوشتاری برای ایجاد ارتباط فرهنگی، سیاسی و اقتصادی میان دیگر ملل و در میان مردمان خود باشد و در رسانه‌های جمعی برای گسترش آن بکوشد و پیداست که ملت کورد از ۱۵۰ سال اخیر به این‌سو گویش سورانی را انتخاب کرده و بیشتر با آن زبان، آثار مکتوب خود را نوشته است؛ هرچند سورانی، زبان اکثریت مردمان کورد نیست و ازنظر زبانی هیچ ارجحیتی بر دیگر زبان‌های کوردی ندارد-اصولاً در زبان‌شناسی هیچ زبان بهتر وبرتری وجود ندارد؛ اما به نظر می‌رسد که سادگی و پیشینه مشترک ادبی اخیر آن باعث شده که ناخودآگاه از میان دیگر گویش‌های کوردی به‌عنوان زبان میانجی انتخاب شود؛ همان‌گونه که گویش مردمان ماوراءالنهر به‌عنوان گویش نوشتاری و فرهنگی ایرانیان انتخاب شد و فارسی نامیده شد درحالی‌که هیچ‌گاه هیچ‌کدام از حاکمان ایران در طول تاریخ بعد از اسلام فارس نبوده و اصولاً بیشترشان نیز ایرانی نبوده‌اند و تنها فارسی به خاطر شانس و سادگی بیش‌ازحد آن زبان میانجی گردید(ر.ک شکل‌گیری زبان فارسی:لازار نشرهرمس).

به‌هرحال همان‌طور که می‌دانیم دیگر گویش‌های کوردی خصوصاً گویش‌های در اقلیت چون زازا، شبک، باجلانی وهه ورامی در معرض خطر انقراض قراردادند و برماست که در حفظ و اشاعه این گویش‌های شیرین کوردی بکوشیم زیرا در واقع در غنای فرهنگ و آداب و رسوم خود کوشیده‌ایم. نیک پیداست کورد مثل ترک، عرب و یهود نیست که دارای یک‌زبان، فرهنگ، دین و آیین باشد. کورد منشور رنگارنگی از قوم و قبیله‌های متفاوت و مختلف :لک، لر، کلهر، شبک، فیلی، کرمانج، زازا یا دیمیلی، باجلانی، کرمانج، سوران و هه ورامی است با آیین های متفاوتی چون: اسلام سنی،اسلام شیعی، یارسان یا کاکه ای،ایزدی، مسیحی، یهودی و... است. همه این گروه‌های قومی و دینی با گویش‌های متفاوت و شیرین خود کلیت ملت کورد را تشکیل می‌دهند که نشان‌دهنده تکثر، غنا و عمق پیوندهای ملت کورداست. به باور من ملتی چنین متکثر و رنگارنگ هیچ‌گاه نمی‌تواند گرفتار شوونیست و فاشیست شود و نباید بشود که در غیر این صورت در سیر قهقرایی تباهی و نابودی خواهد افتاد که چنین مباد.

منابع:
۱-آساطوریان، گارنیک (۱۳۷۴). قوم گوران. ترجمه ماریاآیوازیان. تهران :نشریه علوم انسانی ایران شناخت،زمستان۱۳۷۴ سال اول شماره اول.(صص۶۳-۳۱)
۲-اشمیت،رودیگر(۱۳۸۷).راهنمای زبانهای ایرانی،زبان‌های ایرانی نو،جلددوم.آرمان بختیاری ودیگران ترجمه فارسی زیرنظرحسن رضایی باغ بیدی.تهران:نشرققنوس
۳-لازار،ژیلبر(۱۳۸۴) شکل‌گیری زبان فارسی،ترجمه :مهستی بحرینی،تهران،نشرهرمس

آسیب‌شناسی ارتباط فقر مزمن و معلولیت در کشورهای درحال‌توسعه

(پاره سوم/ معلولین آسیب‌پذیر و پیشنهادهای قابل‌اجرا)

■ نرگس رفیعی
کارشناس ارشد مطالعات زنان

بر اساس گزارش سازمان ملل متحد، در جهان ۶۵۰ میلیون معلول هست که دست‌کم ۸۰٪ آن‌ها در کشورهای درحال‌توسعه هستند و بیشتر آنان در رده‌ی فقیرترین قرار دارند. کنوانسیون دفاع از حقوق معلولیت سازمان ملل در سال ۲۰۰۶ راه‌اندازی شد. افراد موردنظر آن‌کسانی هستند که طولانی‌مدت دچار اختلالات فیزیکی، ذهنی، جسمی یا روحی هستند. ایشان در برخورد با مسائل نمی‌توانند مشارکت صحیح و کامل و برابر با دیگران داشته باشند (الحاقیه ۱). بانک جهانی تخمین زده است که در میان هر ۵ نفر فقیرترین، یک نفر معلول است. حدود ۱۰ تا ۱۲٪ جمعیت کشورهای درحال‌توسعه با نوعی از معلولیت و ۲ تا ۴٪ با معلولیت خیلی شدید زندگی می‌کنند. مردان در تمامی مقاطع سنی، سطوح بالاتری از معلولیت در اشغال خوددارند. به‌جز این، انواع ازکارافتادگی‌ها و معلولیت‌ها در افراد بالای ۶۰ سال به‌سرعت افزایش می‌یابد. گروه‌های معلول و در معرض معلولیت یکدست نیستند. افراد زیر از معلولان در معرض آسیب هستند.

■ کودکان دارای معلولیت

مرگ‌ومیر کودکان دارای معلولیت در کشورهایی که مرگ‌ومیر کودکان زیر ۵ سال به زیر ۲۰٪ رسیده است، ۸۰٪ است. به دنیا آمدن کودک دچار معلولیت در کشورهای درحال‌توسعه بیشتر از کشورهای توسعه‌یافته است. به‌عنوان‌مثال ۶ تا ۱۰٪ کودکان در هند، با معلولیت به دنیا می‌آیند و به دلیل پایین بودن امید به زندگی، یک‌سوم افراد معلول کودکان هستند.

■ دختران معلول

در بسیاری کشورها، دختران معلول به مدرسه فرستاده نمی‌شوند و برای دستیابی به استقلال اقتصادی، آموزش داده نمی‌شوند. اغلب ازدواج نمی‌کنند و به‌ندرت ارث می‌برند یا اموال شخصی دارند. ایشان متعاقباً به شکل اغراق‌آمیزی از فقیرترینِ فقیران هستند.

■ زنان معلول

زنان معلول به همان اندازه که به لحاظ جنسیتشان در جامعه تحت تأثیر و تبعیض هستند، بابت معلولیت نیز آسیب می‌بینند. آن‌ها در معرض دو برابر آسیب هستند.

■ افرادی که چند نوع معلولیت همراه دارند

معلولیت چندگانه ترکیبی از اختلال‌هایی است که مستقیماً چهره و کارکرد فرد را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. انواع دیستروفی (ضعف و تحلیل عضلانی)، فلج مغزی (که عوامل پیش و پس از تولد را توأمان و جداگانه دارد)، اسپوندیلیت آنکلوزان (که دلایل آن احتمالاً ناشی از تغییرات ژنتیک یا اختلالات خود ایمنی است)، قطع عضو (به دلیل مصدومیت یا بیماری)، راشیتیسم، ام‌اس، آسیب نخاعی (بیماری یا صدمه از عوامل بروز آن است)، برخی از انواع تومورهای مغزی (داروها و برخی مشکلات و عفونت‌های مغزی از علل پیدایش آن هستند) و بسیاری دیگر از بیماری‌های مغزی منجر به علائم جسمانی، انواع کم توانایی‌های جسمی بارز هستند. کم‌توانی‌های ذهنی و بیماری‌ها و اختلالات اعصاب و روان که مستقیم و غیرمستقیم بر عملکرد فرد در هر محیط مرتبط با وی تأثیر می‌گذارد، در شماری از افراد با کم توانایی‌های جسمی همراه است.

■ معلولان مبتلابه ایدز

این بیماری جدال فرساینده‌ای است که معلول درگیر آن است. موارد گزارش در آمارهای رسمی کشور دیده نمی‌شود اما واقعیت وجود این ترکیب، علاوه بر تحمیل شرایط طاقت‌فرسا بر شخص بیمار و خانواده‌ی وی، موقعیت زندگی فردی، اجتماعی، اقتصادی و حقوقی وی را گاه فراتر از محدوده‌ی قابل‌کنترل در معرض آسیب قرار می‌دهد.

■ معلولانی که در مناطق دورافتاده و روستاها زندگی می‌کنند

وجود این امر باعث می‌شود عدم دسترسی به امکانات رفاهی، کاستی‌ها دررفت‌وآمد و سایر محرومیت‌های عمومی این دست از معلولان چندان موردبررسی و رسیدگی قرار نگیرد.

اگرچه هرکدام از معلولان بسته به منزلت و پایگاه اجتماعی، سرگذشت ویژه خوددارند، همه آن‌ها به‌کرات تجربه تبعیض و محرومیت اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را داشته‌اند. کسانی که از بدو تولد دچار معلولیت بوده‌اند یا پس‌از آن دچار شده‌اند، از زمان معلولیت با کمبود امکانات، کاهش امید به زندگی، کاهش سلامتی عمومی و عدم دسترسی به آموزش برابر در مقایسه با افراد غیر معلول روبرو شده‌اند.

فقرمزمن خود دلیل نرخ بالاتر اختلالات

نه‌تنها معلولان به‌طور نامتناسبی درجات بالای فقر را تجربه می‌کنند، بلکه فقیر بودن به‌طور چشمگیری اختلالات و ضایعات ناشی از معلولیت را وخیم‌تر می‌کند. فقرا اغلب به ملک شخصی، سیستم بهداشت و درمان، غذای سالم، سرپناه، تحصیل و اشتغال دسترسی ندارند. افزون براین، آن‌ها که دچار فقر مزمن هستند، ناچار به اخذ شغل سخت و خطرناک، بدون ایمنی و آینده و بیمه هستند. تمام این شاخص‌ها منجر به بیماری، آسیب جسمی و اختلالات مزمن و روانی می‌شوند.

تخمین زده می‌شود که صد میلیون نفر در دنیا، به دلیل سوءتغذیه و شبکه بهداشت نامناسب دچار اختلال می‌شوند که تمامی این اختلالات امکان پیشگیری دارند (لی، ۱۹۹۹). سازمان بهداشت جهانی تخمین می‌زند که نزدیک به ۷۰٪ نابینایی کودکان و ۵۰٪ اختلالات شنوایی در افریقا و آسیا قابل‌پیشگیری یا درمان است (ibid). فقر مزمن اغلب منجر به نرخ بالای اختلالات می‌شود. اختلالات می‌تواند منجر به حاشیه روی بیشتر و محرومیت، معلولیت، کاهش درآمد و فقر بیشتر شود. این‌یک چرخه معیوب است. بسیاری از فاکتورهای این چرخه به‌طور غیرقابل‌اجتناب باهم در ارتباط‌اند. ازآنجاکه اختلال ناچار منجر به تبعیض و معلولیت نمی‌شود، بنابراین می‌توان امیدوار بود که این چرخه بشکند.

رویکردی برای کاهش فقر مزمن در میان معلولان

در قرن اخیر، بسیاری از گروه‌ها و سازمان‌ها، مدعی کار کردن در موضوع معلولان هستند. مدل‌های رسیدگی به موضوع، یا مدل مؤسسات خیریه است یا مدل درمانی و پزشکی یا ترکیبی از این دو. مدل اجتماعی که شامل بررسی فرصت‌های حقوق برابر یا رفع موانع پیش رو بر اساس پیاده‌سازی طرح‌های جامعه‌ای است، بسیار کم مشاهده‌شده است. بعلاوه، بررسی‌ها بیشتر بر روی معلولان در مناطق شهری، بدون در نظر گرفتن معلولان مناطق روستایی با نیازهای بسیار گسترده انجام‌گرفته است. مؤسسات خیریه عموماً مراجعه محور یا نیاز محورند و خود به سراغ یافتن موارد معلولیت در جامعه و توانمندسازی یا بازتراني آن‌ها نمی‌روند. خدمات درمانی و پزشکی معمولاً روی یافتن درمان و رساندن هویت معلول و کیفیت زندگی وی به کیفیت زندگی فرد غیرمعقول کار می‌کنند. خانواده‌ها هم یا معلول را پنهان می‌کنند و یا بیش‌ازاندازه از او حمایت و محافظت می‌کنند.

فعالیت جنبش حقوق معلولیت از ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ شروع شد. در سال ۱۹۹۶، در میان ۷۹ عضو سازمان ملل، ۶۹ کشور سیاست‌هایی در خصوص معلولین داشتند (متز، ۲۰۰۰).

شرکت‌کنندگان در اجلاس کمیسیون اجتماعی و اقتصادی آسیا و اقیانوسیه، در بررسی که روی فقرای معلول در روستاها انجام داده‌اند، خاطرنشان می‌کنند که در سال‌های گذشته به دلیل وجود برنامه‌های کاهش فقر، شمار افراد زیرخط فقر در روستاها نصف شده است اما همچنان معلولان در بین قشر فقیر، فقیرترین هستند چراکه تقریباً در تمامی کشورها در برنامه‌های فقرزدایی جایگاهی برای ایشان منظور نشده است.

مشارکت معلولان در انجمن‌ها و صنف‌های مرتبط ممکن است ناقص و صوری باشد. به دلیل لزوم طی مسافت و مشکلات دیگر، معلولان قادر به شرکت همیشگی در جلسات همفکری و گروه‌های درمان و مشاوره و یا مهارت‌آموزی نیستند.

طرح پیشنهادی برای پژوهش روی معلولیت و مسئله فقرمزمن

همان‌طور که توضیح داده شد، در کل جهان با کمبود اطلاعات درباره آمار و ارقام معلولانی که در فقر زندگی می‌کنند روبرو هستیم. بانک جهانی گزارش داده است که بیشتر کشورها از داشتن اطلاعات و داده‌ها درباره انواع معلولیت هم محروم هستند (متز، ۲۰۰۰). البته این کمبود اطلاعات خود نتیجه محروم و در حاشیه بودن معلولانی است که در فقر بسر می‌برند. شاید بسیاری از آمار و ارقام از کم و کیف زندگی معلولان حتی مورد تائید خود آنان نباشد. در درجه اول شفاف‌سازی درزمینه انواع و پراکندگی معلولیت‌ها در سطح شهری و روستایی و برآورد وضع معیشتی ایشان می‌تواند چراغ راه سیاست‌گذاری باشد.

پژوهش درزمینه هزینه‌های اجتماعی که فرد معلول به دلیل محرومیت از غالب فعالیت‌های جامعه می‌پردازد، می‌تواند مفید باشد. بی‌شک یک معلول جسمی برای هزینه رفت‌وآمد، شرکت در کلاس درس یا حرفه‌آموزی، رفتن به خیابان و خرید و گردش از یک فرد سالم هزینه‌های بیشتری می‌پردازد.

می‌توانیم موسسه‌ها یا سازمان‌هایی را هدف قرار دهیم که مدعی مبارزه با فقرمزمن هستند و از آن‌ها بخواهیم که معلولان را به خدمت بگیرند. به‌کارگیری معلولان در پروسه اشتغال هم وضعیت معیشتی ایشان را بهبود می‌بخشد؛ هم در کاهش آمار کلی فقر و فقر مزمن در جامعه اثر بسیار چشمگیری خواهد داشت و هم در تغییر دید کلی جامعه به مقوله معلولیت و آگاهی جامعه از ظرفیت‌ها و توانایی‌های گوناگون فرد معلول اثرگذار است.

همچنین آموزش معلولان در همه رده‌های سنی نباید محدود به وزارت آموزش‌وپرورش بخش استثنایی و سازمان بهزیستی باشد. بلکه مراکز حرفه‌آموزی، اشتغال یابی و مدارس می‌بایست موظف گردند در مواردی که فرد معلول (آموزش پذیر) دانش‌آموز یا متقاضی شرایط تحصیل یا کار است، برای آموزش وی را پذیرش کنند. پیشنهاد مرجع قانون‌گذار و اجرایی به آموزش‌وپرورش برای گنجاندن فصل کم‌توانی و معلولیت در کتاب درسی تعلیمات اجتماعی و تفکیک و توضیح انواع معلولیت، نیازها و روش‌های حمایت، توانایی‌ها و کاربری‌های ویژه هر فرد معلول با معرفی استعداد وی و روش‌ها و وظایف برخورد جامعه با این افراد، از طرفی گامی مؤثر در آگاهی‌رسانی به همه افراد جامعه و از طرفی شناساندن اهمیت جایگاه فرد معلول در جامعه به خود ایشان و خانواده‌ی وی است.

این نشان می‌دهد که معلولان نسبت به دیگرکسانی که در فقر مزمن هستند، نیازهای ویژه بیشتری دارند. انجمن معلولان در افریقای جنوبی مستقیماً در دفتر رئیس‌جمهور است و عوامل این شورا مستقیماً به وزرا دسترسی دارند. گویا مردم و دولت افریقای جنوبی، خطرِ تمام شمول خالی ماندن چنین جایگاهی را به‌خوبی درک کرده‌اند.

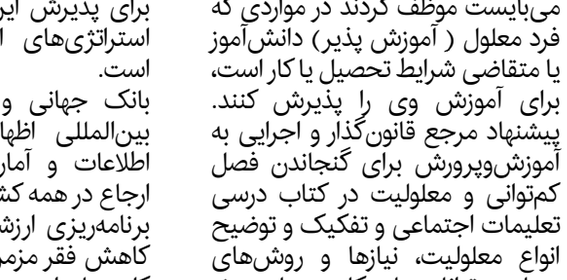

سازمان‌های مردم‌نهاد و خیریه‌ها

تمرکز این سازمان‌ها بیشتر روی خدمات درمانی یا تأمین هزینه‌های جانبی است. این مؤسسات بر مسائل درمانی و پزشکی معلولان توجه دارند نه روی دلایل اجتماعی، محرومیت اجتماعی و نگرشی فقر مزمن در جامعه معلولان. سازمان‌های مردم‌نهاد، خود پشتوانه محکمی ندارند و معمولاً کوچک و غیر شبکه هستند. از طرفی رویکرد آن‌ها غیر سیستماتیک و محتاط است. دیگر اینکه آن‌ها نظم بسیار کمی‌دارند، معلولان را به خدمت نمی‌گیرند و به‌آسانی در دسترس قرار ندارند (هریس، وایت، ۱۹۹۹). بیشتر سمن‌ها هنوز دیدگاهشان را منعطف به جذب نیروی کار معلول نکرده‌اند. بسیاری از سازمان‌ها هم معلولیت را مسئله ویژه‌ای می‌دانند که رسیدگی به آن در حد آن‌ها نیست. برخی سازمان‌ها وظایف خود را تنها محدود به مشکل معلولین نمی‌دانند بلکه خود را در برابر کل اجتماع موظف می‌دانند. با این وصف، امید بستن به سمن به‌عنوان منجی و ملجأ، راهگشای کارزار حق‌خواهی اجتماعی و اقتصادی برای معلولان نیست.

سازمان‌های بین‌المللی

سازمان‌های بین‌المللی بسیاری مدعی گنجاندن نیازهای معلولان در برنامه‌های خود هستند. سازمان بهداشت جهانی، رویکرد بازتراني پزشکی را برای مسائل معلولان در پیش‌گرفته است. یونسکو سیاست‌های آموزشی اتخاذ کرده است. سازمان‌های بین‌المللی کارگری در به‌کارگیری و روش‌های به‌کارگیری معلولان در شبکه‌های کاری بازنگری کلی داشته‌اند. یونیسف تمرکز خود را بر سیاست‌ها و عملکرد پیشگیرانه از بروز اختلال در کودکان به کمک برنامه‌های بهداشتی و ایمن‌سازی مانند واکسیناسیون معطوف داشته است. نکته قابل‌توجه اینکه در همه این سیاست‌گذاری‌ها، معلولان بسیار اندک نقش داشته‌اند. همین امر مانعی برای پذیرش این سیاست‌ها به‌عنوان استراتژی‌های اثرگذار و همه‌شمول است.

بانک جهانی و تمامی سازمان‌های بین‌المللی اظهار می‌دارند که نبود اطلاعات و آمار قابل‌اعتماد و قابل ارجاع در همه کشورها مانع جدی برای برنامه‌ریزی ارزشمند و قابل‌اجرا درراه کاهش فقر مزمن در میان معلولان در کل جهان است.

برنامه معلولیت و توسعه

بنیاد حمایت از کودکان، مسئله معلولیت را مشکلی درراه پیشرفت کل جامعه می‌داند تا صرفاً مشکلی برای خود شخص؛ بنابراین توان‌بخشی استراتژی برای کل جامعه است.

یکی از دلایلی که سیاست‌گذاری‌های فقرزدایی، جایگاهی برای معلولان در نظر نمی‌گیرند، هزینه‌های هنگفت شهری است. باید در پژوهش‌ها به این نکته اشاره شود که عدم مشارکت معلولان در اجتماع و فعالیت‌های اقتصادی، تبعیضی است که نه‌تنها ایشان را از داشتن درامد محروم می‌کند، بلکه اقتصاد کشور نیز از وجود آنان بی‌بهره می‌شود و این ضرری چندجانبه برای شخص، خانواده وی و کل جامعه دارد. خسارت اقتصادی که برای درمان و بازتراني معلولان و آسیب دیدگان متوجه دولت‌هاست، بسی بیشتر از سرمایه‌گذاری پیشگیرانه است. همچنین نیاز است که دلایل سازمان‌های مردم‌نهاد و خیریه‌هایی که مدعی فقرزدایی هستند، برای جذب نکردن معلولان در کار بررسی گردد تا در صورت امکان موانع پیش رو از میان برداشته شود. گزارش توسعه جهانی سال ۲۰۰۶، اهمیت کاهش نابرابری که جلوی رشد اقتصادی را می‌گیرد، خاطرنشان می‌کند.

کوڵبه‌رنامه...

بدن‌های طبقاتی: ضرورتِ بدنِ کولبر

■ سامان محمودی

پرواضح است که انسان معاصر هرروز در معرض فروپاشی بیشتر هویتش است؛ اما هرگز قائل به قبول این امر نمی‌باشد و به‌مثابه فردی که در لجن‌زار کالاهاست دست‌وپا می‌زند بیشتر خود را در این لجن‌زار غرق می‌کند به همین سبب به روش‌هایی احتیاج دارد که موقعیت و هویت خود را انسجام بخشد. تداعی کردن هویت از راه فرم و شکل بدن‌ها، به یکی از پرکاربردترین روش‌ها و ابزارها تبدیل گشته است. دکارت و افلاطون معتقد بودند بدن نه‌تنها راه به حقیقت نمی‌برد بلکه بدن چیزي است که انسان را از رسیدن به حقیقت محض و اصیل بازمی‌دارد و به خاطر همین نادیده گرفته می‌شود. برخلاف دکارت و افلاطون، مرلوپونتی انسان را موجودی می‌پندارد که به‌واسطه‌ی بدن در جهان استقرار می‌یابد و گرداگرد جهان می‌گردد و ادراک خود را از آن کامل می‌نماید. به اعتقاد مرلوپونتی اگرچه تن شکل یک میانجی را ایفا می‌کند که ابژه‌ها به کمک آن درک می‌شوند اما تن همواره گرایش به محو شدن دارد تا خود ابژه‌ها به کمک آن درک شوند. ما قادر نیستیم معانی و اشکال ابژه‌ها را بدون ارجاع دادن آن به نیروهای بدنی که با آن درگیریم درک کنیم؛ اما در عصر امروز و برای فرار از تکثرهای هویتی و دوری از این پوچی، فرد به کمک ابزارهای موجود مانند رسانه و کالاهای مصرفی، هویتی جدید برای خود دست‌وپا می‌کند که دراین‌بین بدن‌های کالایی شده و طبقاتی شده بیشترین کاربرد را ایفا می‌کند. بدن‌سازان و باربی‌های موجود مدل‌هایی هستند که هویت افراد زیادی را تداعی می‌کند و در این شبکه بدن‌های طبقاتی برحسب موقعیت اقتصادی و ذهنی بورژوازی گسترش می‌یابند و بر این اساس موقعیت و قدرت افراد را بر اساس بدن‌هایشان به دیگران گوشزد می‌کند. بدن‌سازان و کولبرها یا گور خواب‌ها و یا هر نوع بدن نحیفی که در شرایط سخت معیشتی شکل می‌گیرد را بنگرید. این بدن‌ها چگونه و با کدام ابزارها شکل می‌گیرند؟ بدن یا جسم انسان‌ها در دوران معاصر دارای اشکال مختلفی است که هرکدام برحسب موقعیت طبقاتی و اجتماعیِ خود به فرم آن می‌پردازند برای مثال به بدن کولبر و بدن‌سازان حرفه‌ای بنگرید که برحسب موقعیت طبقاتی/ اجتماعی‌شان دارای تفاوت‌هایی می‌باشند. با مرگ مؤلف و مرکز زدایی شدن از اجتماعات هویتی انسان در دوران معاصر به روش‌های متفاوتی هویت خود را به اجتماع عرضه می‌کنند. امروزه بدن یکی از پرکاربردترین ابزارهای انسان برای عرضه اندام می‌باشد. بدن پسرها به شکل هرکول است و دخترانش به شکل باربی پس باید از این امر نمایشی خود را به ساحت واقعی بیاوریم. در اینجا بدن نه به‌عنوان میانجی که ابژه‌ها از طریق آن درک شوند بلکه در جایگاه بورژواها و ژست‌های مقتدر باید ایفای نقش کنند تا بتوانند بخشی از آن هویت سیال را وحدت بخشند. بنگرید به هزینه‌های سرسام‌آوری که در مواد پروتئینی و مکمل‌های گوناگون هدر می‌رود. تولید دم‌ودستگاه‌های متفاوتی که همگی برای شکل دادن به جسم کاربرد دارد؛ اما برحسب موقعیت طبقاتی میان دو نمونه که کولبر و بدن‌سازان می‌باشد نحوه شکل‌گیری بدن متفاوت می‌باشد. حال هرکدام از این بدن‌ها کدامین کارکرد اجتماعی را اجرا می‌کنند؟

به این خبر از امریکن فیتنس توجه کنید: بدن‌سازان برزیلی با تزریق ترکیبی عجیب و خطرناک از روغن و الکل به عضلات خود به‌سلامت بدنشان صدمات جبران‌ناپذیری می‌زنند. یک بدن‌ساز برزیلی به نام «آرلیندو د سوزا" توانسته است عضلات دوسر بازوی خود را به قطر ۲۹ اینچ برساند. اینجا دیگر نه آن‌چنان‌که مرلوپونتی معتقد بود بدن‌ها گرایش به محو شدن داشته باشند برای درک بهتر ابژه‌ها بلکه بدن به شکلی کدگذاری شده به‌وسیله اندام‌ها ارگانیسمی را تشکیل می‌دهند که در حال بازنمایی می‌باشد و نه آفرینش و خلق حقیقت. بدنِ بدن‌سازان چون تحت تأثیر نتیجه‌ای مشخص کنترل می‌شوند اندام‌های اخته‌ای هستند که خود تبدیل به ابژه‌های مورد سلطه‌ی نظامی دیگر می‌شوند. دولوز به‌خوبی به این بدن اندام‌وار اشاره می‌کند اندام‌هایی کدگذاری شده که فقط در سیستمی کنترلی به‌مثابه یک آدم‌آهنی ایفای نقش می‌کنند. بدن‌ها ابژه‌های استیضاح شده رسانه‌ها می‌باشند. این مدل از بدن‌سازان امروزه بشدت در حال گسترش یافتن هستند. فرد بدن‌ساز به‌وسیله یک نمایش توخالی از طریق جعبه‌ی جادویی (رسانه) از تعلقات خود خالی می‌شود و با کالاها و کدها به بازسازی خود می‌پردازد. فردی که نه‌تنها به شکل یک مازوخیست خود را نفی نمی‌کند بلکه به حدی قدرت و جایگاه موجود او را اغوا کرده است که حاضر است داروندار خود را به چوب حراج بگذارد تا هرچه زودتر در این نمایش نقش یک بورژوا را ایفا کند اما نمایشی در کار نیست فقط فردی خالی‌شده از تعلقاتِ موجود است که در توهم رسیدن به این جایگاه از امکانات آن مجموعه و طبقه در سر حد جنون استفاده می‌کند. بدن‌سازان با قبول بدنِ مدل‌های رسانه‌ای تبدیل به ماشین مصرف‌کننده انواع ویتامین‌ها و هورمون‌های عجیب غریب می‌شود.

حال به تداعی هویت یک کولبر بنگرید که برعکس یک بدن‌ساز نه در جلوی آینه و با اینهمان شدن با مدل‌های رسانه‌ای بلکه در برابر آینه‌ی مفاهیم حقوق بشری بدن و جسمش تداعی می‌شود. بدنِ اولی برای نشان موفقیت در راه تلاش و کوشش یک فرد که کاملاً داده‌های سیستم سرمایه‌داری را جزءبه‌جزء اجرا می‌کند و نمونه‌ای موفق است. وجودش ضرورتی انکارناپذیر است تا بتواند با این جایگاه به اغواکننده‌ای دیگر تبدیل شود. حال درتقابل این نوع بدن به بدن یک کولبر بنگرید که مشروعیتش را از کجا کسب می‌کند؟ و ضرورت وجودش کدامین موقعیت و نهادها را استحکام می‌بخشد؟ کولبر نیز به‌سان بدن‌ساز به نیروی جسمانی احتیاج دارد اما این نیروی جسمانی برخلاف رضایت فرد بدن‌ساز که سیستم بورژوازی را وحدت می‌بخشد تنها میل به سیر کردن شکم و تأمین مایحتاجش را دارد. زندگی زمینی و آری گویی به زندگی، فرم بدنِ یک کولبر را مشروعیت می‌بخشد. بدنی که به میانجی‌اش هستی معنا می‌یابد نه بدنش به‌مثابه کالایی تمام‌عیار در خدمت سیستمی مشخص قرار گیرد. بدن کولبر نقش میانجی را ایفا می‌کند و خود میل به محو شدن دارد تا زندگی به‌واسطه‌ی بدنش معنا پذیر گردد کل بدن را در این راه نفی و تعلیق می‌کند. این دو بدن درتقابلی اساسی قرار دارند یکی سیستم پرورش بدن خود را به‌عنوان ابژه مشروعیت می‌بخشد و دیگری با نیروی بدنش حق هستی خود را معنا می‌بخشد و بدنش تنها میانجی بین روح و هستی‌اش است. کولبر بدنی بدون اندام است. آن‌چنان‌که دولوز معتقد بود این بدن اندامش را نفی می‌کند تا زندگی در زمین را ادامه دهد به زندگی زمینی آری می‌گوید و تمام بدنش را در این راه از بین می‌برد به اشکال زیبای بدنش احتیاجی ندارد و همه را به یک‌تن بدون اندام تبدیل می‌کند. مسیر ناشناخته را بدون آنکه تحت کنترل نظامی مشخص باشد برای ادامه‌ی زندگی می‌پیماید در این راه اعضای بدنش را از دست می‌دهد زیرا بدنش به‌مانند بدنِ یک سلیبریتی نقش زندگی را ایفا نمی‌کند، بلکه واسطه‌ی زندگی می‌باشد به همین دلیل به نفی بدنش می‌پردازد. او به بدنش به‌مثابه‌ی ابزار زندگی کردن می‌نگرد نه به‌عنوان هدف زندگی اما همین مسئله در جایگاه طبقاتی یک بورژوا کاملاً برعکس است زیرا بدنی کدگذاری شده و کنترل‌شده هدف اوست. بدن بورژوازی در مقابل دوربین نقش موفقیت و نقشِ یک سلیبریتی را ایفا می‌کند اما یک کولبر بدنش رسانه‌ای می‌شود تا مشروعیتی را برای سازمان‌های حقوق بشری بیافریند یعنی به مشروعیت خود نمی‌پردازد بلکه به مشروعیت ارگان‌های آبکی می‌پردازد. هر دو بدن به پروتئین‌ها و مواد انرژی‌زا محتاج‌اند. بدن‌ساز از طریق این مواد بدنش را شکل می‌دهد اما کولبر به این مواد احتیاج دارد تا آن را از راه‌های صعب‌العبور برای چندرغاز پول به دست هرکول‌های نمایشی برساند... یکی از این بدن‌ها به سلامت جسمانی با مصرف هر نوع مواد مغذی احتیاج دارد و دیگری باید تمام بدنش را نفی کند تا مواد مغذی با نیروی جسمانی‌اش از کوه‌های صعب‌العبور و مرزها به دست بدن‌سازان برسد. یکی نمونه‌ی بدن موفق و دیگری نمونه فرد ناموفق و بارکش جامعه است. از طرفی وجودشان ضروری است تا جایگاه طبقات بالادست تثبیت گردد و از طرفی به‌عنوان نمونه‌ای که مورد ظلم حکومت قرار می‌گیرد موجود باشد تا سازمان‌های حقوق بشری حق اظهارنظر داشته باشند و عذاب وجدان به معنای مفهوم انسانی از بین نرود. وجود کولبران هرچقدر ناراحت‌کننده هم باشد فقط اشک تمساح طبقات بالادست را بیرون می‌کشاند. پس وجود هر دو بدن لازمه‌ی یکدیگرند اگر این بدن‌سازان موجود نباشند کولبرها هم بخشی از اجناسی که باید بر کول بگیرند را از دست می‌دهند.

در پایان می‌توان گفت که حتی بدن هم به‌واسطه‌ی جایگاه طبقاتی و اجتماعی‌اش معنا می‌یابد. پهلوانانِ بدن‌ساز با برگزاری مسابقاتی آبرومندانه نشانه لیاقت و افتخار دریافت می‌کنند اما کولبران به‌صرف جایگاهشان نشان مین و گلوله را دریافت می‌کنند. این بدن کجا و آن بدن کجا؟ هرکدام مازادی از میل را دنبال می‌کنند تا آن را تحقق بخشند بدن‌ساز مازاد میلش را در تولیدی اضافی به نام بدن دنبال می‌کند اما کولبر مازاد میل و نیازش را از طریق نفی و نابودی بدنش به سرانجام می‌رساند.

ورود فاضلاب به زریبار نتیجه بی مدیریتی

▪ سیوان امینی

انسان در درون خود پیوسته رؤیای با طبیعت بودن در سر دارد و تالاب‌ها به‌عنوان بخشی از طبیعت این آرزو را برآورده می‌کند. تـالاب‌هـا بـه خـاطـر زیبایی‌های بی‌نظیر خود، جلوه‌ای از بهشت هستند. ما باید میراث دار این زیبایی‌های بی‌بدیل باشیم. باید بتوانیم در عین لذت بردن و بهره‌برداری از یک تالاب، پایداری آن را حفظ کنیم. آشنا شدن به راز تالاب؛ صبر، حوصله، رفتار آرام و دور از شتاب، چشم‌ها و گوش‌های باز و زبان‌بسته را می‌طلبد.

رد پا تنها چیزی است که باید در تالاب‌ها از ما بماند و عکس‌ها و خاطرات، تنها چیزهایی که به یادگار از تالاب داشته باشیم، آیا ما این‌گونه رفتار کرده‌ایم؟!

به‌طورکلی، تالاب‌ها کارکردها و خدمات بسیاری به جوامع انسانی ارائه کرده‌اند و به همین دلیل توانسته‌اند افرادی را در حاشیه خود جمع کنند. تمامی این خدمات و کارکردها، مجموعه‌ای وسیع از فرصت‌های اقتصادی، تفریحی و گردشگری را فراهم می‌آورد که خود زمینه‌ساز رشد اقتصادی و اشاعه‌ی فرهنگ منطقه است. واضح است که این کارکردها منجر به کاهش فقر و افزایش رفاه انسانی به‌خصوص در مناطق محروم می‌شود. شهرستان مریوان با داشتن زریبار شانس برخورداری از این مواهب را یافته است، اما برخورد با این ظرفیت به‌ویژه در دهه گذشته چگونه بوده است؟

علی‌رغم ارزش‌های اقتصادی، فرهنگی، گردشگری و بوم‌شناختی تالاب زریبار، متأسفانه در حال حاضر مشکلات متعددی این تالاب منحصربه‌فرد را تهدید می‌کند که ورود حجم بالای فاضلاب شهری در حد میلیون‌ها لیتر در سال به‌ویژه در بخش غربی شهر مریوان از محلات استادیوم و سردوشی‌ها و ترمینال قدیم که در سایه نقض قوانین و عدم نظارت و بسیاری مشکلات دیگر صورت می‌گیرد و این ناشی از دیدگاه صرفاً بهره بردارانه و سوءاستفاده بوده و هنوز ادامه دارد و این پیام خوبی نیست بـرای نگین کوردستان به‌عنوان بخشی از وجود و هویت این دیار که زنگ خطر آن به صدا درآمده است. متأسفانه بسیاری از مردم هنوز کارکرد زریبار را درک نکرده‌اند چون این کارکردها ملموس نیست، اما اگر بتوانند تجسم کنند که رونق و بقای شهر مریوان و روستاهای اطراف تالاب زریبار وابسته به حفظ تالاب است تا این اندازه با این تالاب بی‌مهری نمی‌کردند.

اگر این روند ادامه پیدا کند وضعیت زریبار در آستانه برگشت‌ناپذیری قرار می‌گیرد و آنچه آن را برگشت‌ناپذیر می‌کند و تعادل اکولوژیک آن را برهم می‌زند، فشارهای اضافی است که فعالیت‌های انسانی بر این زیست‌بوم بی‌همتا وارد کرده است.

مشکل آلودگی شدید زریبار و تالاب‌های دیگر کشور که روند روبه نابودی دارند و بی‌توجهی به آن قطعاً ریشه در مدیریت دولت و نهادهای دولتی در زمینه حفاظت از تالاب‌ها دارد و ازاین‌رو این شیوه مدیریتی باید تغییر کند. نگاه توسعه محور که در آن‌همه چیز باید در خدمت انسان باشد تغییر کند.

تضعیف وضعیت تالاب زریبار پیامدهای اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و اکولوژیکی بسیاری را به بار مـی‌آورد، چراکه جوامع محلی ازنظر معیشتی و هویتی به کارکردهای این تـالاب وابسته‌اند و با کاهش تولیدات و کارکرد، با مشکلاتی مواجه می‌شوند و نسبت به آن واکنش نشان خواهند داد. نابودی تالاب‌ها از سوی دولت‌ها و نظاره‌گر بودن آن نشان سطح پایین معرفت و دانش ما در ابعاد علمی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است.

در سالیان گذشته در حالی فاضلاب روستاهای بخش غربی تـالاب زریبار ساماندهی شـد کـه به‌احتمال‌زیاد تصمیم‌گیرندگان این پروژه از جریان ورود فاضلاب شهری مریوان به زریبار بازدید نکرده‌اند و اگر هم بازدید داشته‌اند جای تأمل است که چرا فقط چندمتری دیگر از آن را بدون رعایت هیچ‌گونه استانداردی سرپوش گذاشته و آن را به حال خود رها کرده‌اند. از هرکدام از دوستداران و کسانی که زریبار را دغدغه خود می‌دانند تقاضا دارم که برای یک‌بار هم که شده از قسمت شرقی تالاب زریبار با رفتن به انتهای محله استادیوم مریوان بازدیدی به عمل‌آورند تا از نزدیک حجم بالای نخاله‌های ساختمانی، لاشه حیوانات مردار، زباله‌ها و... که منظره بسیار زشت و آلوده‌ای در همسایگی با شهر و زیست‌بوم زریبار ایجاد کرده از نزدیک ببینند بیشتر به جایگاه زباله می‌ماند تا بخشی از پناهگاه حیات‌وحش زریبار.

از رودخانه فاضلاب هم دیدن کنید تا از نزدیک بدانید علت پر غذایی و آلودگی شدید و رشد نـی‌زار زریبار چیست! در این نوشته قصد بر آن نیست در واژه‌های علمی و کلمات شیک تأثیر ورود فاضلاب بر زریبار را بحث کنیم، بلکه از مسئولان و تصمیم‌گیرندگان این شهر و استان این سؤال را دارم که واقعاً با دیدن این منظره که کلکسیونی از هر آنچه بد و زشت است در حق زریبار، آیا از خود می‌پرسند که چرا این وضعیت به وجود آمده است؟ آیا می‌توانند عذری بیاورند یا مثل همیشه در حال پیگیری هستند! به‌عنوان یک شهروند از چنین رفتارهایی در حق پناهگاه حیات‌وحش زریبار شرمسارم. در پایان از صاحبان قلم و دوربین خواستارم که از کنار این فاجعه زیستی بی‌تفاوت نگذرند.

ما مردم مریوان هم که عادت کرده‌ایم فقط زیبایی‌های زریبار را ببینیم و به‌ویژه کسانی که بر طبل دعوت از همه برای دیدن زریبار می‌کنید، گاه‌گاهی برای تلنگر هم که شده از این کلکسیون زشت در بخش شرقی تالاب که نتیجه شاهکار مدیریتی و شهرسازی در مریوان و رفتار خود ماست، دیدن کنید.

بی‌شک در بهبود و برطرف نمودن این فاجعه، انجمن‌های زیست‌محیطی پیام‌رسانان خوبی هستند تا در کمترین مدت‌زمان مطالبات خود را به تصمیم‌گیرندگان برسانند و به‌مانند اعتراض‌ها و پیگیرهای انجمن سبز چیا که در مخالفت با مینی پالایشگاه در کنار زریبار به نتیجه رسید و درنهایت رسماً سازمان حفاظت محیط‌زیست ایران با آن مخالفت کرد، در این زمینه هم به‌آسانی صدای رنجور زریبار را به همگان برسانند و این بخش از زریبار که بستر خوبی برای آرامش و همزیستی انسان و تالاب در کنار هم دارد، با تأمین اعتبار و تعریف پروژه از سوی سازمان‌های متولی از این بحران خارج شود.

تندیسی برای انسانیت

▪ دکتر افراسیاب جمالی

جشنواره بین‌المللی تئاتر خیابانی مریوان هرسال ما را یک‌قدم به شناسایی بیشتر به جهانیان نزدیک می‌کند نفس حضور بازیگران و مهمانان خارجی به‌جای خود که می‌تواند آن‌هـا را همچون سفیران فرهنگی مـطـرح نماید اطلاع‌رسانی و گزارش‌ها رسانه‌ها از شهری مرزی در خاورمیانه در ایام جشنواره از چین تا آمریکا را دربرمی گیرد و این فرصتی است گران‌بها برای پرداخت به مشکلات و گرفتاری‌ها و پتانسیل‌های این منطقه و به‌طورقطع نمایش جاذبه‌های فرهنگی و طبیعی و تاریخی منطقه یکی از مواردی است که به‌صورت جنبی و گاه حتی در نمایش‌ها نشان داده می‌شود که در جای خود قابل‌توجه است و باید از این بعد هم غافل نبود اما گاه مشکلات و مسائلی هستند خاص یک نقطه از کره زمین و ممکن است در هیچ دوران و جغرافیایی چنین امری وجود نداشته باشد و این مسئله همچون یک امر یونیک و منحصربه‌فرد در این زمان و جغرافیا در حال رخ دادن است و بخشی از زندگی و زمان زیست مردم به آن مشغول می‌شود و در آینده اگر قطع شود بخشی از تاریخ و مردم‌شناسی این منطقه.

جشنواره امسال به دو نمایش در رابطه با مسئله کول بری همراه بود آخرین مرزهای اشتغال از سوران حسینی و تندیسی برای شهر از مختار محمدی دو کارگردان مریوانی که در سال‌های اخیر کارهای خوبی را از آن‌ها شاهد بوده‌ایم و هر دو هم معمولاً موضوعات اجتماعی را در کارهایشان گنجانده‌اند و انصافاً هم این موضوعات همواره تازگی داشته و جای کاردارند و در این مجال نقدی بر دو نمایش از دیدگاه یک شهروند علاقه‌مند به تئاتر و فعال مدنی خواهم نگاشت و اعلام می‌نمایم هیچ‌گونه تخصصی درزمینهٔ های فنی کار تئاتر ندارم و ادعای نقدی تخصصی هم ندارم آنچه می‌نویسم تنها درک من ازآنچه مشاهده کرده‌ام.

نمایش سوران حسینی را همان ابتدای کـار می‌دانستم که نمایشی است تراژیک از زیستن در مرز و آخرین مرز اشتغال و انتظار داشتم بیننده با نمایش همدلی خواهد داشت و هم آن‌هم شد نمایش پر بود از سویه‌های غم، رنج و درد و نمایشی از فقر و فلاکت و بیکاری مردم که حتی از نمایش فقر خود هم می‌بالیدند و از دیدن تصویر خود در تلویزیون شادمان بودند و تناقضی بزرگ از نمایش کارخانه جات و صنایع پیشرفته و در کنار آن پسرک بلال فروش و دست‌فروشی‌هایی که در گوشه و کنار شهر هم دیده می‌شدند نیاز به تقلای آن‌چنانی نبود صحنه‌ها کاملاً آشنا بودند اطراف نمایش پر بود از چای‌فروش و بلال فروش و الی... و این امورات کاملاً قابل‌لمس بودند و محسوس و همان‌ها هم که نمایش را می‌دیدند خود بخشی از این چرخه اقتصادی ناقص بودند، دست‌فروش، تحصیل‌کردگان بیکار و به شکلی تمامی کسانی که در این وضعیت رنج می‌برند در آنجا حضور داشتند هم در نمایش و هم تماشاگر و هم افرادی که در اطـراف مکان نمایش بساط کرده بودند. هر دو نمایش در دریاچه زریبار اجرا شد جایی که نفس زمین را دست‌فروش‌ها بریده‌اند و جایی برای نشستن و گشتن و استراحت نمانده است و به‌اندازه گردشگران و مراجعه‌کنندگان آنجا دست‌فروش و بیکار وجود دارد، داخل شهر هم که بدتر غروب‌ها باید خیابان اصلی شهر را پیمایی تا ببینی چند نفر با چهار کیلو گوجه و پنج کیلو پیاز نان خانواده را تأمین می‌کنند نان انگار کیمیا شده است و گیر نمی‌آید. نمایش مرزهای اشتغال تصویری تراژیک اما واقعی از وضعیت مردم بود مردمی که کول برند، پیر و جـوان و زن و مرد هم نـدارد، نان که نباشد هرکس مجبور است جان بکند و نان و رزق و روزی گیر بیاورد و سراسر نمایش وی چنین احساسی و همراه باغم و اندوه بود و در یک‌کلام می‌خواست عمق فاجعه را نمایش دهد و مخاطب را تحت تأثیر قرار دهد. نمایش می‌خواست بگوید آنچه در رسانه‌ها از کول بر می‌شنوید و می‌خوانید و گاه بنام مخل اقتصادی و یا مسئله امنیتی از آن یاد می‌شود و گاه حتی از عبور غیرقانونی و قانون‌شکنی در مرزها گفته می‌شود چیزی نیست جز همین آدم‌هـای معمولی اطراف ما از همه اقشار و سـاده و بدون پیچیدگی و باند و دسته و رمز و راز برای امرارمعاش کول بری می‌کنند و اصلاً خطرناک نیستند بلکه انسان‌های عادی و بی‌دردسر و ادعا تنها غم نان دارنـد، آن‌هـا هـم‌درس می‌خوانند، دانشگاه می‌روند، عاشق می‌شوند، ازدواج می‌کنند و بچه‌دار می‌شوند اما راهی برای امرارمعاش ندارند و کول بری می‌کنند و این تنها جرمشان است و چنین باید بر حال آن‌ها نگریست و گریست و سوران حسینی در این امر موفق بود و مخاطب را به گریستن واداشـت گریه و اندوه و حزن برای چیزی که خود هستیم و اما برایمان عادت شده است. همچون تمثیل آن پیرمردی که از کسی خواست برایش نامه‌ای بنویسد تا از وضعیت و فقر و نداری‌اش بگوید و از نهاد و اداره¬ای بخواهد کمکش کنند زمانی که فرد نامه را نوشت و نامه را برای پیرمرد خواند پیرمرد یکدل سیر گریه کرد و گفت تاکنون نمی‌دانستم چنین بیچاره و بدبخت و مفلوکم و این نمایش هم نقش آن نامه را داشت تا هم خود بدانیم چه وضعی داریم و هم دیگران را آگاه سازیم و چه زبانی بهتر از زبان هنر و تئاتر که کسی یارای مقابله و انکار آن را ندارد و به زیبایی بیان می‌دارد اما سوران حسینی می‌توانست این روند غم‌انگیز و قابل پیش‌بینی را مقداری چالش‌برانگیز سازد و آزار و اذیت و کشتار و مشکلات کول بران را ترسیم نماید که به گمانم نتوانسته بود به این مهم بپردازد و کول بری تنها باربر دوش گرفتن نیست بلکه روایت رنج و ترس زیستن بر روی خط صفر مرزی است و با نگهبانانی که گاه با چشمان بسته و غریب برخورد می‌نمایند.

نمایش دیگر کار هنرمند توانا و دلسوز مختار محمدی بود و تندیسی برای شهر. نمایش به‌سادگی و تنها با دو کاراکتر و یک ارابه با مجسمه‌ای بدون سر که به دنبال سری برای یافتن آن بود تا در میدان شهر نصب نماید و آن را نماد شهر سازد، شهر اما منظور مریوان بود با جغرافیای مشخص و معلوم بر روی این کره خاکی با شرایط و مشکلات خاص خود امانگاه مختار نگاهی آگاهانه و جهانی بود و در جریان نمایش از هر گوشه جهان که بحرانی دیده بود در آن مورد مداقه قرار گرفت. نگاه مختار نگاهی آکنده از درد انسان و اجتماع بود با اولویت‌های خود و دیگری وی به بحران بیکاری و اعتیاد اشاره کرد. دردی که این سال‌ها در حال افزایش و بیداد است و خیل وسیعی از جوانان تحصیل‌کرده و بیکار به دام مواد مخدر کشیده شده‌اند و تا جایی که انگار در حال هژمونی بر بافت اجتماع‌اند اما وی این سلطه را رد کرد و با نگاهی ارزش‌گرایانه و اشاره به این بحران به آن نه گفت و سر این بحران را زیر پا نهاد ولی وی گفت این بحران وجود دارد و لازم است آن را از یاد نبریم، وی به جنگ و خشونت و جهل و تحجر وداعشی گری پرداخت به افکاری که فقط در رقه و موصل نیستند و ممکن است در همین نزدیکی‌ها در گوشه مسجدی دنج چهار جوان خام فریفته فریب شیطانی شوند. مغزهایی که شستشو می‌شوند و کثیف می‌شوند به سلاح خشونت و عدم تحمل و خود برتر پنداری مجهز می‌شوند و این‌ها ویروس‌اند و در حال رخنه به جامعه و اختصاص به‌جای خاصی ندارند اما ناآگاهی جاه‌هایی را مستعد چنین فریب‌هایی می‌سازد و آرام‌آرام همه‌چیز را تقسیم می‌کنند و جدا می‌کنند و سرآغاز خشونت و دشمنی و فتنه و جنگ و اینجا هم مختار به زیبایی دفاع کوردها و مبارزه آن‌ها با داعش را ترسیم کرد و هرچند سر مبارزان را شایسته پیکر می‌دانست اما وی دغدغه شهرش را داشت تا بگوید بااینکه دردمندی جهان را می‌داند و می‌شناسد ولی خود دردمند است و نیاز به درمان دارد وی کاندیداهای دیگری داشت که هرکدام در جای خود مهم و قابل‌تجلیل اما وی دغدغه نان داشت. دغدغه کودکانی که پدرانشان را ازدست‌داده‌اند درراه نان، آری برای نان جان داده‌اند نه بیمه دارند و مستمری و اینک هم باید به مدرسه بروند وی آگاهانه سر کول بری شهید را برای تندیس شهر انتخاب کرد تا بگوید این سر شایسته است چون نه قربانی فریب و ایدئولوژی است و نه درروی‌ای حذف و انکار دیگری، نه به دنبال دشمن‌تراشی است و نه زیاده‌خواه او دغدغه نان دارد و می‌خواهد شرمنده کودکانش نباشد و او اجیر و سرباز و مزدبگیر نیست، معترض و منتقد و اپوزیسیون نیست، فردی عادی که عاشق است برای کودکش پدر است و مهربان و تنها غصه نان دارد و مرگ را به جان می‌خرد تا برای زندگی کودکانش برای امید، برای آرزوهایشان نردبانی بسازد و او شایسته است که سرش بر تندیس شهر باشد و به باور من این تندیس را بر فراز ویرانه‌های میراث انسان قرن کنونی نهاد که برای نان جان می‌دهد. در عصر جنگ ایدئولوژی‌ها در عصر تجمل و مصرف‌گرایی و ... هنوز انسان‌هایی هستند به خاطر نان می‌گیرند آن‌هم نه از خشک‌سالی و قحطی و شیوع بیماری کشنده بلکه بارشان وسایل تجمل و مصرف دیگران است دیگرانی که تا خرخره از هوس پرشده‌اند. آری تندیس کول بری تندیسی است برای انسان کنونی تا به خود بیاید که این نظم نوین چه بر سر وی آورده است. درست است کول بر واژه‌ای محدود در جغرافیا و زمانی مشخص است اما شایسته اسـت در تاریخ ثبت و ضبط شود همچون بخشی فراموش‌شده جامعه بشری همچون شهروندان درجه سوم و به‌راستی کار مختار محمدی فارغ از فن‌ها و داوری‌های تخصصی شایسته تقدیر بود و خواهد بود. وی بی‌باکانه به همه سرهای دیگر نه گفت که ممکن بود در میان بخشی از جامعه باارزش و تنها سر ارزشمند باشند اما وی دنبال رؤیای خودش رفت و دغدغه‌اش را به نمایش گذاشت و گفت تندیس شهر نه کلاش است، نه ماموستا قانع و نه هیچ‌چیز و کس دیگر و تندیس شهر سری است که برای نان، جان می‌دهد.

یک روز در این شهر

▪ ایرج قادری

بیـدار شـوی که چه؟ آن‌همه بیدار شـدن‌هـای زورکـی به امید یافتن کار و آخر هیچ. افسوسی برای تمامی آن چند ساعت خوابی که از دست رفت و بی‌حاصل ماند. اینجا پر از بیکار است. پر از شغل‌های کاذب است و عده‌ای کولبر. در این شهر رقابت سختی بر سر مشاغل کاذب و کولبری در جریان است و زرنگ و خوش‌شانس نباشی که این هم گیرت نمی‌آید. دوباره می‌خوابی.

خواب کلافه‌ات کرده است و خسته. برای استراحت! بیدار می‌شوی و از پنجره بیرون را نگاه می‌کنی. بازهم باران نباریده است. خیلی وقت پیش می‌بایست می‌بارید. انگار کمبود آب واقعاً جدی است. خودت را برای بیرون رفتن آماده می‌کنی و کتی را می‌پوشی. کت تنها تفاوت لباس زمستانی و تابستانی توست. بیرون می‌روی.

زن همسایه‌تان مثل هرروز کوچه را با آب می‌شوید. سوار تاکسی می‌شوی. کسی که قبل از تو نشسته زیادی گشاد نشسته است و انگارنه‌انگار برای ۳ نفر است. به خاطر کوتاهی مسیر کوتاه می‌آیی. به راننده گوش می‌دهی. به همه بدوبیراه می‌گوید. اردنگی راهنما نزد. الاغی وسط خیابان ایستاد و مسافر سوار کرد. احمقی چراغ‌قرمز را رد کرد. میوه‌فروش‌ها دیگر شورش را درآورده‌انـد. مبنای ایستادنشان خط وسـط خیابان است و زندگی برایمان نگذاشته‌اند. دستشان با مسئولین یکی است وگرنه این‌ها اگر به فکر مردم بودند که خیلی راحت جمشان می‌کردند. می‌خواهی پیاده شوی. وسط خیابان می‌ایستد و تو پیاده می‌شوی.

پیاده‌رو را انبوهی از ماشین‌های فروشی بنگاه‌داران گرفته است. پیرمرد و پیرزنی به‌سختی راه درمی‌برند و کف پیاده‌رو خیس از شستن همیشگی ماشین‌هاست و آبراه را آب‌گرفته است. اتومبیل‌ها بی‌هیچ نظمی ایستاده‌اند. مثل مار می‌ماند. نابینایی را دیدم که راه رفتن برایش سخت بود و یکی از این بنگاه‌داران دستش را گرفت. احساس می‌کرد مردی مهربان و انسان است و البته اطرافیان نیز با آن نگاه‌های دوخته به نیشخندشان همین مسئله را تصدیق می‌کردند. نابینا بابت این کمک بسیار سپاسگزاری کرد و من رو به خیابان درراه بودم.

مـغـازه‌داران بساط خود را بیرون ریخته‌اند و زرق‌وبـرق پیاده‌رو را فراگرفته. پـیـاده‌روهـای شهر ما کارکردهای بسیاری دارند و یکی از آن‌ها ویترین مغازه‌ها بودن است. نیم متر، یک متر و گاها بیشتر بدون هیچ نظمی از دکان‌ها بیرون آمده‌اند. اگر با یکی از آن‌ها برخورد کنی باید معذرت‌خواهی کنی تا جلوی نگاه خشمگین و فحش‌های او را بگیری. مقصر درهرصورت تـوای. آن‌سوتر پیاده‌رو دست‌فروشان‌اند. همانانی که باز شانس داشته‌اند که کاری دارند. به مسیرت ادامه می‌دهی؛ و می‌خواهی با آن‌سوی خیابان بروی.

در ایـن شهر از هرکجا که دلت خواست به آن‌سو برو تا مسخره‌ات نکنند. خط عابر پیاده برای همه فقط یک نقاشی است. بارها شهرداران را دیده‌ام که زحمت خط عابر را به خود نداده‌اند. رانندگان نیز این مسئله را خوب می‌دانند. هیچ‌وقت نزدیک خط عابر مراقب نیستند. در عوض همیشه بااحتیاط رانندگی می‌کنند چون امکان دارد از هر نقطه‌ای کسی جلوی ماشین بپرد. به آن‌سوی خیابان رفتم. چند بوق و چند نیم‌خیز و موفق شدم.

بوی سوخت‌های چوبی می‌آید. دودی غلیظ وسط شهر را گرفته است. اینجا محل اجتماع چای زغالی است. بوی دود مردم را یاد روزهای قدیم خود می‌اندازد. مردم ما دوست دارند قدیمی به نظر برسند حتی اگر به ضرر سلامتی‌شان باشد. در این مکان نمی‌توانی چای غیر زغالی پیدا کنی. در این شهر جنگل قربانی خوراک مردم می‌شوند. مسئولین مربوطه هم نیستند. ای‌کاش از اول هم نبودند.

قیمت‌ها را می‌پرسی. تفاوت زیادی برای اجناس مشابه وجود دارد. کسی می‌گفت که خودم با چشم خودم دیده‌ام که اجناس تقلبی را به قیمت اصلی به مسافران داده‌اند. عده‌ای و فقط عده‌ای کلاه‌بردار همیشه باید نان تمامی مردم شریف را آجر کنند و اعتبار شهری را به باد دهند.

خـدا را شکر که در هر کوچه و پس‌کوچه و خیابانی در این شهر مسجدی هست. مسجدهای این شهر اگر نبودند که آبرویی نداشتیم. خدای‌ناکرده رفع حاجتی اگر داشته باشی که جایی جز مسجد نداری و البته مساجدی که برای خدماتشان توجه آن‌چنانی به آن‌ها نمی‌شود و تمیز نگه‌داشتنشان فقط به خاطر فداکاری عـده‌ای بخصوص است. مایع دست‌شویی و صابون دیگر توقع بی‌خودی است ولی گاهی شانس می‌آوری.

می‌خواهی پیاده برگردی. آن‌طرف‌تر دعواست. زن و مرد، پیر و جوان و کودکان فحش‌های می‌شنوند که روی جمع نـدارد. فحش‌های با صدای بلند و فحش‌هایی که تازگی دارند. یاد استادیوم‌ها و بهانه شعار زشت برای زن‌ها می‌افتم. نمی‌دانم چرا خیابان را ممنوع نمی‌کنند؟ اینان که دسـت بر ممنوع خوبی دارند. به‌هرحال عده‌ای جدایشان می‌کنند اما برای نشان دادن برتری خود صدای فحش‌هایشان را بالاتر می‌برند و بیشتر بالا و پایین می‌پرند.

مردم انگار حالشان گرفته است که زود ماجرا تمام شد. سرگرمی خوبی بود لابد.

به خانه می‌رسی و به این قضیه فکر می‌کنی که بیکاری هم چقدر خسته‌کننده و تکراری است. مثل اکثر کارها آدم را خسته می‌کند. رفتگر باید هرروز از زمین بردارد و فردا همان است که بود. کارگر هرروز کاری تکراری و معلم همان را می‌گوید که ده سال پیش و هرسال می‌گفته است. دکتر همان مریضی‌ها را نسخه می‌دهد.

سزیف را در یونان باستان خدایان محکوم کرده بودند که هرروز سنگی را به بالای یک کوه هل دهد و سنگ غـروب به پایین غلط می‌خورد و سزیف فردا باید همان کار را ادامه می‌داد. سزیف محکوم بود تا کاری بیهوده را تکرار کند و زندگی‌اش به خاطر این تکرار می‌چرخید. اگر این تکرار و خواستن این بیهودگی نبود شاید به مرگ محکوم می‌شد و ما چه؟ برای این کار سر و پا می‌شکنیم و پشت پا می‌زنیم و پاچه می‌خارانیم و تکراری همیشگی را به مرگ گره می‌زنیم. تکراری که نه در کار بلکه در تمامی رفتارهایمان نقش بسته است.

صاحب امتیاز و مدیرمسئول: امید رشیدی | زیرنظر: شورای سردبیری | ماهنامه کوردی - فارسی | مدیرهنری: صلاح علمی‌زاده | تلفن و نمابر: ۰۸۷۳۴۵۵۰۹۷۲ | روابط عمومی و پذیرش آگهی: ۰۹۱۸۵۱۵۲۴۸۸ | گستره‌ی توزیع: استان‌های کوردستان، ایلام، کرمانشاه، لرستان، آذربایجان غربی | نشانی دفترمرکزی: استان کوردستان، مریوان، خیابان مولوی کورد، ساختمان روژ، طبقه‌ی اول، واحد۱۰۵، کدپستی: ۶۶۷۱۹۱۵۶۴۰ | ایمیل: chya.govar@gmail.com
ماهنامه چیادرویرایش وتلخیص مطالب ارسالی آزاداست | مطالب وآثارچاپ شده لزوما نظرگردانندگان چیانمی باشد | **شماره حساب: ۰۱۱۰۳۲۲۹۴۹۰۰۱ بانک ملی** | **شماره کارت: ۶۰۳۷۹۹۱۸۹۹۵۴۸۷۴۱** | چاپخانه: پیام رسانه همدان

ئەی وەتەن! پاییـــز بەخێربێ، چونکە ئێستا باومە
گەرم و ساردی فەسڵەکەت عەینەن دڵەی شێوامە
بارەشت ئاهـــی دەروون، هـەورت هەر وەک چاومە
نم نمـــی باران ئەبارێ، وەک تکـــــەی زووخاومە
«مامۆستا قانع»

عکسنامه | کاوه کوردستانی

تلخند

نمـی دونـم شـما کجای دنیـا زندگی می‌کنید اما من جایـی زندگی می‌کنم که مسـئولین بسیار پرتلاشـی در حال تلاش هستند، تلاشی شـبانه‌روزی، تلاشی جهاد گونه، تلاشـی مجدانه، تلاشی نه در جهت منافـع شـخصی بلکـه در جهت توسـعه و آبادانـی منطقـه، تـلاش می‌کننـد تـا محدوده حفاظت‌شـده در منطقه کم شود، تـلاش می‌کنند تا برای شـکارچیان جاده دسترسـی آسـان به محدوده شکارممنوع احداث نمایند، تلاش می‌کنند تا در منطقه گردشـگری کارخانه سیمان بسازند، تلاش می‌کنند تا برای کشـت محصولات فانتزی دریاچه‌ها را خشـک کنند، تلاش می‌کنند تـا آب سـدهای منطقه را به اسـتان‌های دیگـر منتقل کنند، تلاش می‌کنند تا اراضی جنگلـی بیشـتری تخریب شـود، تلاش می‌کنند تا فضای سـبز به ساختمان تبدیل شـود، تـلاش می‌کنند تا سـاختمان‌های غیرمجاز سـاخته شـود، تـلاش می‌کنند تا این سـاختمان‌های غیرمجـاز به‌راحتی امتیازات سـه‌گانه را دریافت نمایند، تلاش می‌کنند تا برای افراد غیربومی ایجاد شغل کنند، تـلاش می‌کنند تا با اعـزام کارگر به دیگر شهرستان‌ها چرخ‌های تولیدی آن‌ها در حال چرخش باشـد، تلاش می‌کنند تا فضای منطقه همواره امنیتی باشـد، تلاش می‌کننـد ورود فاضلاب بـه زریبار را پنهان کننـد، تـلاش می‌کنند الگوی نامناسـب کشت محصولات را در اطراف زریبار نادیده بگیرند، تلاش می‌کنند مشـکلات مردم را مخفی کننـد تلاش می‌کنند آب را گل کنند تا ثابت کنند فرمایش آن مرد کاشانی شعر بوده، تـلاش می‌کنند تا ایـن در بر همان پاشـنه بچرخد. گفتم پاشـنه، یاد سنگ‌پا افتادم بدون شک رابطه‌ای بین روی بعضی از مسئولین و سـنگ‌پا وجود دارد بی‌دلیل نیسـت‌که...

سایت انجمن سبز چیا
www.chya.ir
کانال رسمی انجمن سبز چیا در تلگرام
@chya2716

کاریکاتور | OLEKSY KUSTOVSKY

چکاد

قهرمانان گمنام هه‌ورامان

چـکاد ایـن شـماره جوانانی هسـتند از دیـار اهورایـی هـه ورامان، کسانی که از گرفتار شدن در آونـگ بی‌معنـا، بی‌حاصل و حقارت‌بـار "به مـن چه؟" و "به تـو چه " خود را رهـا کرده و در این برهوت انسـانی، خشونت، جنگ و بی‌عدالتی در دوزخی که خاورمیانه نام دارد، در این‌سـو تفاهم ملت‌هـا، مذاهب، زبان‌ها و فرقه‌ها پیـام آزادی، برابری، احسـاس مسـئولیت در برابـر محیط‌زیسـت، آشـتی‌خواهی و همزیسـتی‌راسـرداده‌اند.
آنان نیـک می‌دانند که حفاظت از محیط‌زیسـت مسئولیت همه آن‌هایی اسـت که خود را انسان می‌پندارنـد. اینـان قهرمانـان گمنامـی هسـتند که شـرافت وزندگـی را بازتعریـف کرده‌اند.
دیار هه ورامان از همان سال‌های آغازین فعالیت انجمن سبز چیا، بازوی قدرتمندی برای چیا بوده و هسـتند، اولین تفنگ شکاری درنتیجـه آموزش‌هـای انجمن سبز چیا، در هه ورامان شکسته شـد. اینان می‌دانند که طبیعت اطراف آن‌ها بخشـی از زندگی و وجود آن‌هاست و آن را با معیار پول نمی‌سـنجند و بـا هیچ‌چیز دیگـری‌معاوضـه‌نمی‌کننـد.
آن‌ها اعضـای فعال انجمن‌های "گـه لا"، "تریفه"، "ژیوای پاوه"، "حامیان ژینگه ی سلاس و باوه جانی"، "ماپرس جوانرو"، "چرو روانسر"و ... سـایر انجمن‌ها و فعالان مسـتقل زیست‌محیطی و مدنـی هسـتند. در سـایه فعالیت‌های شبانه‌روزی ایشان است که می‌رود پایه‌های جامعه مدنـی در ایـن دیـار محکم‌تر شـود. جوانانی کـه داوطلبانه و شبانه‌روزی در فصل جفت‌گیری کل و بـز از آن‌هـا محافظـت می‌کنند کـه مبادا شـکارچیان نادانی دسـت به شـکار بزنند و همچنین در مواقع بحرانی برف، سـرما، یخبنـدان و کم‌خوراکی، بـه یـاری جانـوارن وحشـی می‌شـتابند
پیامشان ساده است می‌خواهند هرکس به هه ورامان سفر می‌کند لذتی رویایی از ترکیب سیروان، بلوط، کل و بز، سنجاب، کبک و ... چنان لذت روحـی را تجربه کنـد که تـا آخر عمـر فراموش نکند. این سفرها اشتغال پایدار را بـرای این دیـار بـه ارمغان مـی‌آورد، این‌یک رؤیا نیسـت بلکه با حفظ مواهـب طبیعی و خدادادی قابل‌دسـتیابی است. هه ورمان باید از راه توریسـم به توسـعه پایدار برسد نه از طریق صنایـع آلاینده، برای دسـتیابی به ایـن ایده باید شـکار در هه ورامان‌ممنوع‌شـود.
ایـن قهرمانـان گمنـام در این دنیـای پرآشـوب پیـام صلح، دوسـتی و همزیسـتی را از شـاهو و کوسـالان بـه البرز و دماوند می‌رسـانند، آنـان پیام "نه به کشـتار پرندگان مهاجر " را از سـیروان و زریبار به ساحل خزر رسـانده‌اند، همین مردمان بی‌ادعا هستند که امیدهایمان را به آینده بهتر و سـبزتر زنده نگه می‌دارنـد و تعادل بیـن منافع عمومـی و خصوصـی را بـه ما درس‌می‌دهنـد.
انجمـن سـبز چیا کمال تشـکر را از ایـن همراهـان طبیعـت هـه ورامـان دارد و تقاضـای همراهـی و پشـتیبانی بیشـتر همه اقشـار مردم از این گفتمان زیسـت‌محیطی را دارد

خانه‌ی سبز

از بین بردن لکه‌های حمام و دستشویی

اگر گاهی حمام و یا دستشـویی خانه شـما به دلایلـی خیلی کثیف شـده، مقـداری جوش‌شـیرین را با مایع سـفیدکننده مخلـوط کرده، خمیری درسـت کنید و سپس این خمیر را به‌وسـیله یک برس، اسکاچ یا نظایـر آن روی کاشـی‌ها بمالید، آنگاه‌کاملاً‌آب‌کشـیده‌وبشـویید.
پـاککـردن‌صندلـی‌چرمـی
بهتریـن محلـول برای پـاک کردن صندلی‌های چرمی، محلول آب نیمه گرم و صابون اسـت، آب‌صابون را با پارچـه نرمی به‌آرامی به چرم بمالید، نگذارید آب‌صابـون روی چرم بماند و با پارچه تمیـزی که درون آب نیم گرم خیـس کرده‌اید اثر آب‌صابون را از بین ببرید و سـپس با پارچه نرم دیگری آن را خشک‌کنید، شما برای دوام چـرم می‌توانید مقـداری پودر بچه روی آن بپاشید، سپس با پارچه نرمی آن را به همه قسمت‌های چرم بمالیـد
لکه‌گیـری‌فـرش‌وموکـت
بـرای لکه‌گیـری فـرش و موکـت می‌تـوان از خمیرریـش اسـتفاده کرد، زیـرا یک پاک‌کننـده آماده و دست‌به‌نقد اسـت، کافی است آن را روی لکـه بمالید و سـپس با آب یا سـودآن‌رابشـویید.

عکس نوشت

گلایول بال سیاه - دیدومک | عکاس: جلال پزشک

رێپورەسمی ڕۆژی جیهانیی منداڵان لە مەریوان | وێنەگر: عەدنان ناسری

رکابی مێهرەبانی، لە زرێبار تا مازندەران

اعلامیه‌های جهانی

فرازی از
کنوانسیون حفاظت از گونه‌های مهاجر وحشی

با اعتقاد به این‌که جانوران وحشـی در اشـکال بی‌شمارشـان، بخـش غیرقابل جایگزین سیستم طبیعی کره زمین را تشکیل می‌دهند که باید برای سعادت بشریت حفظ شوند؛
بـا آگاهی از این‌که تمامی نسـل‌های بشـری باید منابع کـره زمین را برای نسـل‌های آینده حفظ کننـد و ملزم هسـتند کـه از حفـظ و بهره‌برداری خردمندانـه این میراث درجایی که به کار گرفتـه می‌شـود اطمینان حاصل نمایند؛
با آگاهی از ارزش در حال رشد جانوران وحشـی ازنقطه‌نظر زیسـت‌محیطی، بوم‌شناسـی، نسب‌شناسـی، علمی، زیبایی‌شناسـی، تفریحی، فرهنگی، آموزشـی، اجتماعـی و اقتصادی؛ با ابراز نگرانی به‌ویـژه در مورد گونه‌های جانوران وحشـی که از فـراز محدوده قلمرو ملی آن‌هـا و یا به خارج از آن مهاجرت می‌کنند؛
بـا تصدیق این‌کـه دولت‌هـا، حامی گونه‌هـای مهاجـر جانوران وحشـی که درون محـدوده قلمرو ملی آن‌ها زندگـی می‌کنند و یا از فراز آن‌ها عبور می‌کنند، هستند و باید باشند؛
با اعتقاد به این‌که حفاظت و مدیریت کارآمـد گونه‌هـای مهاجـر جانوران وحشـی کـه بخشـی از دوره زندگی خود را در محـدوده قلمرو ملی آن‌ها می‌گذرانند، مسـتلزم اقدام هماهنگ تمامی دولت‌ها است؛
بـا یـادآوری توصیه سـی‌ودو برنامه عمل مصوب کنفرانس محیط انسانی سازمان ملل متحد (استکهلم - ۱۳۵۱ هجری شمسی برابر با ۱۹۷۲ میلادی) و ذکر آن در بیست و هفتمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل متحد، به شرح زیر توافق نمودند:
مـاده ۱ تفسـیر (۱)- ازنظـر ایـن کنوانسیون:
الـف - «گونه‌هـای مهاجـر» به تمام یـا هر بخش جغرافیایـی جداگانه از جمعیت هرگونه یـا زیرگونه جانوران وحشی، بخش قابل‌توجهی از جمعیت گونه‌هایی که به‌صورت دوره‌ای و قابل پیش‌بینی از فراز محدوده قلمرو ملی یک یا چند کشور عبور می‌کنند، اطلاق می‌شود.
ب - «وضعیـت حفاظتـی یک‌گونـه مهاجـر» بـه مجموعه عوامـل مؤثر بر گونه‌هـای مهاجر اطلاق می‌شـود که ممکن اسـت بر توزیـع و فراوانی درازمدت آن‌ها اثرگذار باشد.
ج - «وضعیـت حفاظتـی» زمانـی مطلوب به‌حساب خواهد آمد که:
۱ - اطلاعـات مربـوط بـه پویایـی جمعیت گونه‌های مهاجر نشـان دهد کـه آن‌هـا خودشـان را در درازمدت به‌عنوان جزئی قابل‌دوام از زیست‌بوم (اکوسیستم) حفظ می‌کنند.
۲ - در درازمـدت مسـیر مهاجـرت گونه‌هـای مهاجر نـه در حال کاهش یافتن باشد و نه احتمال کاهش پیدا کردن داشته باشد.
۳ - زیسـتگاه کافی بـرای نگهداری جمعیـت گونه‌هـای مهاجـر در حال حاضر وجود داشـته باشد و در آینده قابل پیش‌بینـی و در درازمدت وجود خواهد داشت.
۴ - تااندازه‌ای که به‌صـورت بالقوه زیسـت‌بوم‌های (اکوسیسـتم‌های) مناسـب وجـود دارد و تااندازه‌ای کـه مطابق بـا مدیریـت خردمندانه حیات‌وحش باشـد، توزیع و فراوانی گونه‌های مهاجر به پوشـش و سطح تاریخی خود نزدیک شود.
د - «وضعیـت حفاظتـی» زمانـی نامطلوب اسـت که هرکدام از شرایط ذکرشـده در جزء (ج) این بند تأمین نشود.
هـ - «درخطـر» در رابطه با یک‌گونه مهاجـر خاص بدین معنی اسـت که آن‌گونـه مهاجر در سراسـر یا بخش قابل‌توجهـی از مسـیر خـود درخطر انقراض قرار دارد.
و - «مسیر مهاجرت» به‌تمامی مناطق خشـکی و آبـی اطلاق می‌شـود که یک‌گونه مهاجر در آن سـکنی گزیده، موقتـاً توقف کرده یا از فـراز آن‌ها در هرزمانی از مسـیر عادی مهاجرتش عبور می‌کند.
ز" -زیسـتگاه" بـه هـر منطقه‌ای در مسیر مهاجرت یک‌گونه مهاجر اطلاق می‌شـود که دارای شـرایط مناسب زیستی برای آن‌گونه باشد.
ح - «کشـور مسـیر مهاجـرت» برای یک‌گونه مهاجر خاص به هر کشوری (و در صورت اقتضاء هر طرف متعاهد دیگـر موضوع جزء (ک) این بند) که بر قسمتی از مسیر مهاجرت یک‌گونه مهاجر اعمـال صلاحیـت می‌کند یا کشـور صاحب‌پرچم کشـتی‌هایی که خارج از محدوده قلمرو ملی مشغول صید آن‌گونه مهاجر می‌باشـد، اطلاق می‌شود.
ط - «صید» به گرفتن، شـکار، صید، اسارت، آزار، کشـتن عمدی یا تلاش بـرای انجـام هر عملـی از این قبیل اطلاق می‌شود.
ی - واژه **«موافقت‌نامـه»** بـه موافقت‌نامه بین‌المللی که در ارتباط با حفظ یک یا چندگونه مهاجر می‌باشد، همان‌گونه که در مواد (۴) و (۵) این کنوانسـیون پیش‌بینی‌شـده، اطلاق می‌شود،
ک - «طـرف متعاهد» به یک کشور یا هر سازمان وحدت اقتصادی منطقه‌ای تأسیس‌شده توسط کشورهای مستقل اطلاق می‌شـود که در زمینه مذاکره، انعقـاد و اعمـال موافقت‌نامه‌هـای بین‌المللـی در خصـوص موضوعات مشـمول ایـن کنوانسـیون دارای صلاحیت اسـت و این کنوانسیون در مورد آن لازم‌الاجرا است.